

'עוד משלוח מטשקנט'

קווים לדמותו של סוחר הנשים הישראלי

מוקד סיוע לעובדים זרים

This project is funded by the European Union

כתיבה: נעמי לבנקרון

עריכה: תומר קרמן

עיצוב כריכה: אילת גזית

מחקר מדיניות זה נכתב במסגרת פרויקט משותף ל'מוקד סיוע לעובדים זרים' ו'אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה'.

על 'מוקד סיוע לעובדים זרים'

'מוקד סיוע לעובדים זרים' היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרות רווח, הפועלת להגן על זכויותיהם של מהגרי עבודה ולמגר את הסחר בבני אדם בישראל, מתוך שאיפה לבנות חברה ישראלית צודקת, שוויונית ודמוקרטית, המקדמת סובלנות והגנה על חלשים. פעילות המוקד מתמקדת במתן מידע על זכויות, בייעוץ וייצוג משפטי, בהגברת מודעות הציבור ובשינוי המדיניות הממשלתית במטרה למנוע תנאים של עבדות מודרנית בישראל. פעילות 'מוקד סיוע לעובדים זרים' מתאפשרת הודות לעבודתם של מתנדבים ולתמיכתם הנדיבה של אנשים פרטיים וקרנות, ובראשן הקרן החדשה לישראל.

מוקד סיוע לעובדים זרים

רח' נחלת בנימין 75, תל אביב, 65154.

טלפון 03-5602530 - פקס 03-5605175.

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: <http://www.hotline.org.il>

שמו של מחקר מדיניות זה לקוח מפסק דין ע"פ 282/05 **קבנוב ואח' נ' מ"י** (פסק דין מיום 18.5.06)

תודות

אנו מודים בראש ובראשונה לעידן חלילי, רותי הוסטובסקי ויערה רשף, על מחקרן המסור והבלתי פוסק, כמו גם לענת וינרב, אורנית ידגר, אוסנת ליפשיץ-כהן, מאיה עדולמי, מיכל פומרנץ, עינת פריד, מיכל שוורץ, יוני שוטנשטיין ועופר שכטר, על סיועם במחקר, לעדי וילינגר על שורת הראיונות שקיימה עם אנשי משטרה שונים, לאביבה קובי ולאה לבנקרון על עזרתן בניתוחים הסטטיסטיים, ולכל עובדות הצוות למאבק בסחר בנשים במוקד סיוע לעובדים זרים על הערותיהן המועילות.

אנו מודים לרשויות השונות, בלעדיהן לא היה מחקר זה יוצא לפועל: בראש ובראשונה למנהל בתי המשפט לשעבר, בועז אוקון, על שהתיר לנו לעיין בתיקיהם של סוחרי נשים; לנצ"מ עומרית מרגלית, ראש ממד"ה, על האפשרות שהוענקה לנו לראיין שוטרים בנושא המחקר; לנצ"מ אבי דוידוביץ, רפ"ק אלי קפלן, מפקח מורן יודלביץ, סנ"צ אפרים ארליך ורפ"ק שוקי בללי ממשטרת ישראל, על שחלקו אתנו את ניסיונם הרב. הראיונות עמם הוסיפו נדבך חשוב למחקר זה.

תודה מיוחדת למתנדבי 'מוקד סיוע לעובדים זרים' ולתלמידי הקליניקה למאבק בסחר בנשים מטעם האוניברסיטה העברית – על פעילותם ללא לאות למען קידום זכויות קורבנות הסחר.

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of the Hotline for Migrant Workers and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

מסת"ב 978-965-7422-10-6 ISBN

© כל הזכויות שמורות ל"מוקד סיוע לעובדים זרים".

נדפס בשנת 2007 בדפוס טופ-פרינט.

תוכן עניינים

6	מבוא
8	מתודולוגיה
10	הגדרה ומחקר קודם
10	מיהו סוחר הנשים?
13	מחקרים קודמים שנעשו בתחום זה
15	רקע היסטורי
15	"לא באתרוגים אני סוחר, ידידי": סוחר הנשים היהודי
17	"הפראזיט האנושי": הסרסור הישראלי, 1948-1992
	"אלה הסוחרים בבני-אדם כמו היו כבשים או מחשבים נישאים": צמיחתו של סוחר הנשים הישראלי, 1992-2006
21	
26	סוחר הנשים הישראלי: קווים לדמותו
26	גיל, מוצא ומין
27	"היינו מצפים כי אשה תראה את הזוועה שבמעשים מעין אלה": נשים סוחרות
39	"הוא היה אבא ובעל טוב, ואני עדיין אוהבת אותו": משפחתו של סוחר הנשים
44	"המדובר בבחור נורמטיבי, ממשפחה נורמטיבית": במה עסקו לפני הסחר
46	"מצבו הבריאותי ככי רע": מצב נפשי ופיזי
48	"לא שמעתי על כך שזונה לא רוצה": יחסם של הסוחרים אל נשים
52	"כשביל כסף הם ימכרו את אימא שלהם": מצבם הכלכלי של סוחרי הנשים
57	נתונים נוספים
59	"אתה שוקל, אתה חושב, אתה מודד": שיקולי ענישה בבית משפט
63	"הם שינו פאזה": שינוי דמות הסוחר משנת 2006 ואילך
68	סוף דבר: על הבנאליות של הרוע
70	ביבליוגרפיה

מבוא

"הם אנשים שקטים, נחמדים, מאוד מנומסים בדרך כלל... הם מנומסים אתנו, לא אמרתי שעם הנשים". (מפקד בית מעצר אבו כביר, 16.6.02)

רבים נמנים על מנצלי הזנות לסוגיה השונים, אך בשנים האחרונות כובש סוחר הנשים נתח גדל והולך מקרב המנצלים. בשל רווחיהם הגבוהים מתעשיית המין, הם מבקשים כי תעשייה זו תמשיך להתקיים, למרות הפרה בלתי פוסקת של זכויות אדם שהיא גורמת לקורבנותיה. מחקר זה מבקש לבחון, לראשונה, את המאפיינים של סוחרי הנשים בישראל, ולבדוק מיהם המשמנים את גלגליה של תעשיית המין ודואגים להמשך קיומה.

המחקר מורכב משלושה חלקים. בחלקו הראשון נציג את המתודולוגיה ששימשה למחקר זה, את הידע המחקרי הקיים כיום אודות מאפייניהם ומניעיהם של סוחרי נשים בעולם, ידע שהינו דל למדי, ואת התפתחותו של הסרסור ושל סוחר הנשים הישראלי. בחלק השני והמרכזי נבחן את מאפייניו של סוחר הנשים הישראלי – גילו, מוצאו, מינו, עברו הפלילי, משלה ידו בטרם החל לעסוק בסחר ועוד. בחלקו השלישי נבחן את המידע המועט המצוי ברשותנו בנוגע לזהותם של סוחרי האדם בישראל משנת 2006 ואילך, ונציע הצעות לשיפור המצב הקיים.

מטרתו העיקרית של מסמך זה הינה הצגת מידע מקיף ועדכני ככל האפשר ביחס לסוחרי הנשים בישראל, תוך הצבעה על שינויים בזהותם במהלך עשרים השנים האחרונות, ומאפייניהם כיום. מריכוז מאגר הנתונים הרחב, עליו נשען מחקר זה, עולה אמנם כי סוחרי הנשים באים מרקע כלכלי, תרבותי וחברתי מגוון ביותר, לכל אחד סיפור היים משלו, משפחה משלו, מקצוע ותחביבים משלו – אחד מהם היה אלוף ישראל בקראטה, אחר הוא בנו של ניצול שואה, וסוחר נוסף הקפיד לעזוב מדי ערב בשמונה את בית הבושת כדי להאכיל את האיגואנה שלו. עם זאת, סביב המכנה המרכזי המשותף – העבירה הפלילית בה בחרו לעסוק – עלה בידנו לאתר מספר מכנים משותפים נוספים, אותם מבקש מחקר זה להציג. כמו כן, נייר עמדה זה מבקש לסייע בגיבוש המדיניות הנדרשת, הן לצורך מניעת עבירה חמורה זו והן לצורך קביעת רף ענישה מחמיר יותר מזה הנהוג כיום.

למחקר זה מטרה נוספת, גם אם משנית: לאורך כל ימות השנה, חושפים סוחרים הנשים לעיני הציבור את הנשים שבהן הם סוחרים: הן באמצעות צילומים המועברים לאינטרנט ולפרסומים שונים בתעשיית המין, והן לעיני הלקוחות. הם חושפים אותן לחיים של השפלה, אונס ואלימות. הפעם ביקשנו לשנות את המשוואה ולחשוף לעיני הציבור את הסוחרים.

על אף שסוחרים הנשים עצמם לא השתתפו במחקר, סיפקו לנו כלי המחקר אפשרות לבחון אותם מרחוק בדקדקנות. קראנו את מאות ההליכים המשפטיים שפורסמו בנושא הסחר עד כה; צפינו בהם, בבני משפחותיהם ובחבריהם, מגוללים את סיפורם האישי בבית המשפט וטוענים בלהט מדוע יש להקל בעונשם; קראנו את הודעותיהם במשטרה ושוחחנו עם השוטרים שחקרו אותם; עיינו בתמלילי העימותים שנערכו בינם לבין קורבנותיהם; קראנו את מעט המחקרים הקיימים בנושא בו עוסק נייר עמדה זה; שמענו כיצד הם שוטחים את משנתם הסדורה באוזני חברת הכנסת זהבה גלאון, במסגרת דיוני ועדת החקירה הפרלמנטרית שבראשותה; וכך נפרש בפנינו לאטו הפסיפס המורכב והמרתק אותו מבקש מחקר זה להציג – סוחר הנשים הישראלי.

אנו מקווים כי נייר העמדה יהווה חוליה ראשונה במחקר בנושא זה, וכי הסוגיות המועלות בו ישמשו בסיס לדיון ומחקר נוסף.

מתודולוגיה

הורתו של דוח זה בבקשתה של חברת הכנסת זהבה גלאון, יו"ר ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים בכנסת, לבחון את הקווים המאפיינים נשים הסוחרות בנשים. כאשר התחלנו במחקר, מצאנו כי על אף חשיבותו הרבה של הנושא טרם נכתב דוח מקיף אודות סוחר-נשים בכללותם, גברים ונשים כאחד, ולכן החלטנו להרחיב את היריעה ולהציג בנייר העמדה מידע מקיף בנושא זה.

המחקר מתבסס על מספר מקורות. בראש ובראשונה, הוא נשען על ניסיונו כארגון המסייע קרוב לעשור לקורבנות סחר. השיחות עמן היוו מקור מידע חסר תחליף על סוחר הנשים הישראלי. כמו-כן עשינו שימוש בכחמש מאות הליכים משפטיים שונים העוסקים בסחר בנשים, שפורסמו במאגרים הממוחשבים השונים בשנים 2007-1990, במסגרתם נדון עניינם של 325 סוחרים נשים ומשתפי פעולה מסוגים שונים בעבירת הסחר,¹ ובפסיקה שלא פורסמה ומצויה בארכיב בתי המשפט המחוזיים בישראל. הודות להיתר מיוחד שהוענק לנו מידי מנהל בתי המשפט, התאפשר לנו לעיין בתיקי סחר בנשים שנדונו בבתי המשפט בשנים אלו, וכיום הם שמורים בארכיבים.² המשטרה התירה לנו לראיין שוטרים העוסקים בתחום הסחר מאז שנות התשעים, והם תרמו לנו רבות מניסיונם.

לא עלה בידנו לאתר מחקרים אחרים שעסקו בנושא מחקר זה: מי הם סוחרים הנשים, במה עסקו בטרם נכנסו למעגל הסחר, מה גילם, מינם, מצבם המשפחתי, ומדוע הפכו לסוחרים נשים מלכתחילה. בישראל, כמו גם במדינות אחרות, לא נעשה עד היום, למיטב ידיעתנו, מחקר מעין זה, תיאורטי או מחקרי.

מקור מידע נוסף למחקר זה שימשו דיונים שהתקיימו בוועדת החקירה הפרלמנטרית בראשות חברת הכנסת גלאון, הן בכנסת והן במתקני כליאה, במהלכם שוחחו הסוחרים עם חברת הכנסת גלאון ושטחו בפניה את משנתם הסדורה. בנוסף, אותרו מספר ראיונות עם

¹ במסגרת המחקר עשינו שימוש במילות חיפוש רבות ושונות, וביניהן זנות, זונה, נערות ליווי, בית בושת, מכון ליווי, סחר בנשים, סוחרים נשים, סרסרות, סרסור ועוד. החיפוש נערך בתוכנות תקדין, נבו ופדאור וכן באתר בתי המשפט.

² במקומות בהם נעשה שימוש במידע חסוי, כגון תסקירי שירות מבחן, לא צויין שמו של הסוחר.

סוחרי נשים בתקשורת, גם בהם עשינו שימוש בכפוף למגבלות המהימנות שבהן נדון בהמשך.

דוח זה נתקל במספר קשיים: ראשית, נעדר ממנו קולם של האנשים בהם עוסק דוח זה- סוחרי הנשים. על מנת ללמוד על אופיים של סוחרי הנשים ממקור ראשון, ולראיין אותם עצמם, פנינו לשירות בתי הסוהר ולעורכי דין שונים שייצגו אותם במהלך השנים, בבקשה לסיוע באיתור מרואיינים, אולם לא זכינו לשיתוף פעולה עד למועד העברת נייר העמדה לדפוס. קושי נוסף בו נתקל מחקר זה היה אימות מידע שנמסר בחלקו הגדול על ידי אנשים העוסקים בפעילות פלילית ומנסים לייפותה, בין אם בראיונות עמם בתקשורת ובדיוני הוועדה הפרלמנטרית, או במהלך הדיונים בבית משפט. אין ספק כי לאנשים המעידים בהליך העלול לשלוח אותם למאסר ממושך, עלול להיות אינטרס להפחית בחומרת מעשיהם או להפריז בתכונות אופיים בעת הטיעונים לעונש. קושי שלישי הוא כי דוח זה יוכל להציג רק את דמותם של סוחרי הנשים שנעצרו והובאו לדין, ובמידה מצומצמת בלבד את דמותם של אלו שלא נעצרו ולא באו במגע עד היום עם הרשויות. כמו כן, יש לזכור כי ממצאי דוח זה נכונים רק ביחס לסוחרי נשים שעסקו בסחר בישראל, שהיא מדינת יעד, ואינם רלבנטיים בהכרח ביחס לסוחרים במדינות אחרות.

הגדרה ומחקר קודם

פרק זה מבקש לבחון מהי הגדרתו של סוחר הנשים, כפי שהיא מקובלת בחברה, במשפט הישראלי ובמשפט הבינלאומי. כן יבחן הפרק מחקרים קודמים שנעשו בתחום זה בהולנד ובאוקראינה.

מיהו סוחר הנשים?

כפי שצוין לעיל, על תעשיית המין נמנים מנצלים רבים. עם זאת, קיים קושי רב בהגדרה מדויקת של המנצלים השונים, וכן ביצירת אבחנה (המתייגרת לעתים קרובות, כפי שיוכח בהמשך) בין סרסור לסוחר.

עד לעשור האחרון, נתפש הסרסור כמנצל העיקרי של תעשיית המין, ודמותו של סוחר הנשים לא הייתה מוכרת כלל. באופן מסורתי, ההגדרה המקובלת לסרסור הייתה של אדם החי על רווחיהן של הנשים המועסקות על ידו בזנות, ואילו הסוחר, אשר נכלל בחוק ונוסף לתודעת הציבור מאוחר יותר, נתפש כמי שמספק עבורו את הסחורה האנושית ממדינות אחרות. עם זאת, בפועל פני הדברים אינם כה פשוטים, ושתי הדמויות השתלבו לעתים קרובות זו בזו. סוחרי נשים לא הסתפקו ברכישת הנשים, ולעתים אף הפעילו בעצמם את בית הבושת. לעומתם, סרסורים שמעולם לא שילמו פרוטה עבור הנשים, הורשעו בסחר, מכיוון ששללו מן הקורבן את חירותה, תרמו במידה משמעותית ואף מכרעת להזנייתה, נטלו את דרכונה, הצרו את צעדיה, נטלו ממנה את כספי האתגן ואיימו על חייה ועל חיי משפחתה אם תעזוב את בית הבושת.

פרוטוקול האו"ם, המסמך המרכזי במשפט הבין לאומי בנושא הסחר בבני אדם, קובע כי סחר פירושו:

גיוס, הובלה, החזקה או קבלה של בני אדם, באמצעות איום או שימוש בכוח או באמצעים אחרים של כפייה, חטיפה, הונאה, רמייה, שימוש לרעה

בכוח או ניצול לרעה של עמדת חולשה, קבלה או מתן של תשלום או טובות הנאה כדי להשיג הסכמת אדם לשליטה על אדם אחר לשם ניצולו.³

בית המשפט העליון בישראל צעד בשנים האחרונות מספר צעדים חשובים בהקשר זה. כך למשל קבע השופט רובינשטיין בעניין אלדנקו:

לא כל אדם שיורשע בעבירת הסרסרות יורשע בעבירת הסחר, אולם הקונה אדם למטרות העסקתו בזנות ומקבל כספי אתנו, עובר הוא אף על עבירת הסרסרות; פעמים יהא הדבר במעגלים שחלקם חופף ופעמים באורח שאינו סימולטני, הכל לפי הנסיבות. מקום בו אדם הסדיר את התנאים לעיסוק בזנות וכן זכה בנתחים מכספי האתנו - עבר שתי עבירות, עבירת ההבאה ועבירת הסרסרות. אם "רכש" אותו אדם זכות "קניינית" כלשהי בגוף הקורבן, עבר אף את עבירת הסחר. שוב, היחס בין מעגלי העבירה ייקבע לפי הנסיבות.⁴

הגדרה זו אומצה בחלקה בחוק למאבק בסחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ו-2006. החוק החדש צמצם עוד יותר את הפער בין דמות הסרסור והסוחר, אולם מאז נכנס החוק לתוקפו בשנת 2006 לא עלתה בפני בתי המשפט הזדמנות עדיין ליישמו הלכה למעשה.

לכן, כאשר בחרנו את אוכלוסיית המחקר, לא הסתפקנו באנשים שהורשעו בעבירת הסחר, שכן בכתבי אישום רבים הוסרה עבירה זו מכתב האישום בהסדר טיעון; לא הסתפקנו גם בבחינת אלו שכתב האישום שהוגש נגדם ציין כי עסקו בסחר בנשים, שכן ההלכות הרלבנטיות גובשו רק בשנים 2004-2006, ועד אז התקיימה, במידה רבה, חלוקה דיכוטומית בין הסרסור, שתפקידו התמצה ב"ניהול העסק", לבין הסוחר, הקונה ומוכר נשים. בחנו כל חלק וחלק בתעשייה זו, ולו גם הזוטר והמשני שבה - הקופאים, הנהגים, השומרים וחוליות נוספות בשרשרת, שבלעדיהן קיומה אינו אפשרי.

כמו כן, מחקרנו לא בחן רק את הפסיקה מאז שנת 2000, שבה נאסר הסחר בבני אדם בישראל לראשונה, כי אם בחן גם תיקים שהתנהלו בשנות התשעים, כאשר הסחר לא נחשב כעבירה בפני עצמה, אלא אם נלוו לו עבירות שונות, כגון אונס, חטיפה וכליאת

³ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children; Supplementing the United Nation Convention against Transnational Organized Crime (2000), article 3(a).

⁴ ע"פ 10545/04 מ"י נ' אלדנקו ואח' (פסק דין מיום 6.2.06).

שווא, וגם כאשר התקיימו עבירות אלו לא תמיד הועמד העבריין לדין. הדבר היחיד שנבחן על ידנו היה העובדות הרלבנטיות כפי שתוארו בפסקי הדין, והאם הן מתארות סחר בנשים ולא סעיפי החוק שאת הפרתם ייחסה הפרקליטות לנאשמים.⁵

חלק הארי של מחקר זה יתייחס לסוחרים הנשים שחיו ופעלו בישראל בין השנים 1992-2006, תוך שהם סוחרים בנשים למטרות עיסוק בזנות. בחלקו השלישי נתייחס לתבניות סחר מסוגים אחרים – סחר פנים בנשים ישראליות, סחר במהגרי עבודה – והתפתחות תבניות של עבדות ועבודת כפייה.

⁵ ראו למשל בש"פ 2444/92 אבוטבול נ' מ"י (החלטה מיום 20.5.92): "פרשת המעשה היא זו, ששני הנאשמים האחרים הביאו בחורות מליטא לשם העסקתן בזנות בישראל, ובין אותן בחורות הייתה אף המתלוננת. המתלוננת עבדה בזנות עבור אותם נאשמים, אך יום אחד נמלטה מן הדירה בה התגוררה. לאחר זמן חזרה המתלוננת אל הדירה, ואו- או העמידו אותם נאשמים עליה שמירה לבל תברח שוב... אישום אחד המייחד את העורר מהנאשמים האחרים הוא אינוסה של המתלוננת תוך כדי ה'שמירה' עליה כביכול"; בש"פ 4162/94 היטיבשוילי נ' מ"י (החלטה מיום 28.7.94): "נגד העורר הוגש כתב אישום בעבירות של שידול לעסוק בזנות, סחיטה ועבירות נוספות... לפי כתב האישום ארב העורר לאחת המתלוננות, יחד עם שני גברים אחרים, דרש ממנה להיכנס לרכב שברשותו, ומשסירבה, דקר אותה העורר בסכין והכניסה בכוח אל תוך כלי הרכב, ולאחר מכן הפקיד את המתלוננת בידי אחד מחבריו שנעל אותה בחדר נעול... טענה אחרת שהעלתה באת כוח העורר היא שמאחר שעדות המתלוננות כבר נשמעה והן גורשו מן הארץ, שוב אין חשש לשיבוש הליכי משפט מצד העורר"; בש"פ 2596/97 מ"י נ' בן ברוך (החלטה מיום 1.5.97): "נגד המשיב ובת זוגתו [להלן-"הנאשמת"] הוגש כתב אישום, הכולל שלושה אישומים, ובו יוחסו לו עבירות חמורות שבוצעו כלפי שלוש מתלוננות (אולגה, לריסה וטטיאנה), אשר שלושתן אזרחיות רוסיות. המשיב הואשם בעבירות של סחיטה בכוח, סחיטה באיומים, תקיפה, סרסרות לשם מעשה זנות, שידול למעשה זנות, החזקת מקום לשם זנות, עיכוב דרכון, כליאת שווא, שלילת כושר התנגדות לשם ביצוע עבירה, גניבה, שהייה בלתי חוקית, עריכת נישואין וגירושין אסורים, יצוא, יבוא מסחר והספקה של סמים והחזקה ושימוש בסמים מסוכנים. על פי עובדות כתב האישום, כלאו המשיב והנאשמת את המתלוננות בדירתם, נטלו מהן את דרכוניהן, הטילו עליהן אימה גדולה ואילצו אותן באיומים לעסוק בזנות ולהעביר להם את אנתנן. כן נהג המשיב לתקוף את המתלוננות, להכות אותן ולהצמיד סכין לצווארון. במהלך התקיפה המתוארת, סיפקו המשיב והנאשמת למתלוננות סמים מסוכנים שלא בידעתן ובידיעתן, בכפייה ובאיומים, תוך כדי שלילת כושר התנגדות למעשיהם. עוד נטען כי המשיב הסדיר נישואין פיקטיביים לאחת המתלוננות (לריסה), במטרה לאפשר לה להישאר בארץ למרות שפג תוקף אשרת הכניסה שלה."

מחקרים קודמים שנעשו בתחום זה

קיימים מעט מחקרים העוסקים בגורמים המרוויחים מתעשיית המין בכלל, ובסוחר הנשים של המאה ה-21, כשחקן חדש במערכת, בפרט. מחקרים מועטים אלו מתמקדים בעיקר בסרסורים, ועוסקים יותר במערכות היחסים הנוצרות בינם לבין הנשים המועסקות על ידם בזנות - דרכי הגיוס (חיבה, סמים, אלימות, חטיפה); האמצעים בהם הם נוקטים להבטיח שהנשים לא יעלמו (יעזבו את עולם הזנות או יעברו לסרסור אחר); מעמד המשפטי (עבריינים בניו יורק, או בעלי אפשרות להפוך למנהלי עסק לגיטימי בנבאדה); הראיות הנדרשות למעצרים ולהוכחת אשמתם, ועוד.⁶ מחקר זה מבקש למעט, ככל האפשר, בעיסוק בסוגיות הקשורות לעיסוקן של סוחר הנשים, כי אם להתחקות אחר מאפייניו האישיים.

גם המחקרים המעטים הקיימים אודות סוחרי הנשים מתמקדים יותר במוצאם, מינם, ומתארים בעיקר את רבגוניותם. סוחרי הנשים שפעלו באוקראינה הגיעו ממדינות שונות: אוקראינה, יוון, רוסיה, אזרבייג'אן, קזחסטן, טורקיה, סוריה, איטליה, צ'כיה וישראל; גברים ונשים היו מעורבים במידה שווה; גילם נע מ-15 ועד 50; השכלתם נעה בין חסרי השכלה תיכונית ועד בעלי השכלה גבוהה.⁷ עם זאת, נמצאו שלושה מאפיינים שהיו זהים לכל הסוחרים: הם לא עסקו בסחר לבדם, כי אם פעלו תמיד כחלק מקבוצה כלשהי. שנית,

⁶ לסקירה חלקית, ראו, למשל:

T. May, A. Hrocopos, M. Hough "For Love or for Money: Pimps and the Management of sex Work" **Police Research Series** 134, 2000; Kathleen Barry **The Prostitution of Sexuality** 1995, 199-219; Maggie O'Neill **Prostitution and Feminism** 2001, Ch. 6, "The City, Masculinity and the Social Organization of Desire: Pimps and Punters" 150-182; Wendy Chapkis "Power and Control in the Commercial Sex Trade" in **Sex for Sale, Prostitution, Pornography and the Sex Industry** Edited by Ronald Weitzer 2000, 181-201; Julia O'Connell Davidson **Prostitution, Power and Freedom** 1998, Ch. 2 "Patterns of Pimping" 42-60; Jean Faugier and Mary Sargeant "Boyfriends, 'pimps' and Clients" in **Rethinking Prostitution: Purchasing sex in the 1990's** Edited by Graham Scambler and Annette Scambler, 1997, 121-136; Helen Reynolds, **The Economics of Prostitution** 1986, Ch. 3 Pimps, 24-34; Donna M. Hughes **The Demand for Victims of Sex Trafficking**, 2005, available at: http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_for_victims.pdf, p. 10-21.

⁷ Sergey Krivosheev, Vitaliy Kuts, Vasiliy Sobolev **Review of the Mechanisms, Means and Law Enforcement Response to Trafficking in Persons in Ukraine** IOM 2001, p. 19.

לאחר שהשתלבו בסחר, לא חזרו לעיסוק נורמטיבי (עם חריגים מעטים). כמו כן, לכולם היו קשרים בחו"ל שהקלו על פעילותם הפלילית. ביחס לסוחרים בהולנד קיים מידע מועט יותר:⁸ ידוע כי מרבית הסוחרים הם גברים, מבין הנשים חלק היו בעבר קורבנות סחר בעצמן, למחצית מן הסוחרים אזרחות הולנדית, אך גם מבין בעלי האזרחות יש כמה שנולדו מחוץ להולנד. חסרי האזרחות ההולנדית הגיעו, בין השאר, מאלבניה, מרוקו, רומניה, רוסיה, גרמניה, אוקראינה, תורכיה, ניגריה, גאנה ובולגריה. רובם המכריע של הסוחרים המרוקאים נוטלים חלק משמעותי יותר בסחר פנים בנשים לזנות.⁹

בישראל לא נערך עד היום מחקר מעין זה. דוח פנימי שהוציאה המשטרה בשנת 1998 חילק את סוחרי הנשים לשלוש קבוצות: אלה שעיסוקם הכללי הוא פשיעה, וסחר בנשים לזנות הוא רק אחד הענפים בהם הם עוסקים; קבוצות המתאגדות במיוחד על מנת לסחור בנשים; ויוזמות פרטיות של אנשים בודדים.¹⁰

על פי ראיונות שנערכו עם 106 קורבנות סחר בין השנים 2001-2003, 77% מסוחריהן הגיעו מחבר המדינות.¹¹ על פי נתוני היחידה המרכזית של המשטרה בתל אביב, עצרה היחידה 173 חשודים בעבירות סחר בנשים, בין אפריל 2001 לספטמבר 2004. 80% מהם (137 חשודים) היו מהגרים ועולים ממזרח אירופה וממדינות ברית המועצות לשעבר.¹²

⁸ Anna G. Korvinus, **Trafficking in Human Beings**- Third report of the Dutch National Rapporteur 2005, p. 105.

⁹ הם מגייסים נשים ונערות לזנות באמצעות יחסי זוגיות וחיבה מדומים.

¹⁰ ראיון עם נצ"מ אבי דוידוביץ, 10.9.07.

¹¹ רוסיה (23%), מדינות הקווקז (22%), אוקראינה (18%) ו-3% מארצות אחרות בחבר המדינות. 11% מהנשים ידעו לומר רק שהסוחרים הם מאחת מארצות חבר המדינות אך לא ידעו לציין איזו. 23% לא ידעו דבר על מוצא הסוחרים. ראו: נעמי לבנקרון ויוסי דהאן **אישה עוברת לסוחר 2003**.

¹² גדי אשד "הפשיעה המאורגנת בישראל ובעולם- מגמות ותהליכים" **המשפט** 19, 14, עמ' 19.

רקע היסטורי

"לא באתרוגים אני סוחר, ידידי": סוחר הנשים היהודי¹³

הסחר בנשים אינו תוצר של המאה העשרים ואחת. הוא התקיים לאורך ההיסטוריה בתבניות שונות. גם סוחר הנשים היהודי לא נוצר לראשונה במדינת ישראל, כי אם התקיים עוד טרם הקמתה. בפרק זה נסקור את דמותו של סוחר הנשים היהודי, בסוף המאה ה-19 וראשית המאה ה-20, אז התקיים סחר רחב היקף בנשים. רבים מן הקרבנות והסוחרים היו ילידי מזרח אירופה. גל ההגירה הרחב שפקד חברה זו משלהי המאה ה-19 הביא עמו תופעות לוואי שליליות קשות, ואחת הבולטות בהן היא תופעת הזנות והסחר בנשים.¹⁴ נשים ממזרח אירופה נסחרו לארגנטינה, לארצות הברית, למזרח התיכון, וגם לארץ ישראל.

בסחר זה עסקו אנשים גם רוסיים, פולנים, הונגרים ובני עמים אחרים, אולם לעתים קרובות היה מספרם של היהודים הסוחרים בנשים גבוה יותר ממספרם של הלא-יהודים.¹⁵ תנאי המחייבה בתקופה זו הקלו במידה רבה על פעילות הסחר, שכן משפחות רבות חיו בתנאים קשים, ולעתים נאלצו הורים למכור את ילדיהם לצורך מימון מזון.¹⁶

כבר במאה ה-19 ניכרה אותה שיטת עבודה, אותה יגדירו בתי המשפט של מדינת ישראל במאה ה-21 כ"שרשרת הסחר" – שרשרת אשר חוליות רבות לה. חלק מן הסוחרים עסקו בפיתוי הנשים, אחרים בהברחת הגבול, בזיוף מסמכים ובהעברת שוחד לגורמים שאפשרו

¹³ משפט זה לקוח מסיפורו של שלום עליכם "האיש מבואנוס איירס", שנכתב בשנת 1909. הסיפור מותח ביקורת חריפה על החברה היהודית, המעדיפה להעמיד פנים כי הסחר אינו מתקיים בקרבה, וכי סוחרי הנשים אינם סוחרים בבני אדם, כי אם בחפצים דוממים.

¹⁴ גור אלרואי **אימיגרנטים**, 2004, עמ' 146.

¹⁵ כך למשל מבין 124 אזרחים שנחשדו או הועמדו לדין בשל סחר בנשים ברוסיה, 84% היו יהודים; מבין 93 מהגרים סוחרי נשים שנכנסו לדרום אמריקה, 86% היו יהודים; ומתוך 101 סוחרי נשים הונגרים שנעצרו, 67% היו יהודים. בגליציה היה המצב החמור ביותר: מבין 39 איש שנעצרו באשמת סחר בנשים, 38 – כמעט כולם – היו יהודים. בגרמניה, לעומת זאת, מתוך 182 סוחרי נשים, רק 10% היו יהודים (שם, עמ' 150). עם זאת, יש לבחון נתונים אלו בזהירות רבה ולבחון שמא היה מספרם של היהודים גבוה בקרב החשודים והמועמדים לדין, אך נמוך יותר בקרב אוכלוסיית הסוחרים בכללותה.

¹⁶ שם, עמ' 150.

את הברחת הסחורה האנושית יקרת הערך ממדינה למדינה, ובמדינות היעד פעלו אנשים שהפעילו את בתי הבושת ומילאו את התפקידים השונים שנדרשו לשם כך. כאז כן היום, חלק מן הנשים ידעו כי מדובר בזנות, אך לא ידעו באילו תנאים יחזקו, בעוד שאחרות פתו ורומו, לאחר שנאמר להן שיעבדו בבית משפחה אמידה בארגנטינה או יתחתנו עם עילוי יהודי בניו יורק. בחלק מן המקרים היו "החתנים" עצמם פוקדים את הכפרים והעיירות, ומאתרים את "כלותיהם", שיהפכו בבוא העת לקורבנות סחר. לעתים עמדו "החתנים" בקשר עם גורמים שונים בעיירה, כגון השדכן, שהקלו עליהם את מלאכת איתור הנשים. כך למשל מצאה תופעה זו את ביטויה אצל מנדלי מוכר ספרים, שעסק באחד מסיפוריו, "בעמק הבכא", בתופעת הסחר בנשים:

נחמן טרייטל מבקש סחורה נאה ולכשיבוא בקרוב ימצא הכל מוכן אצלי ואין הדבר חסר אלא ראית פנים וכתובת תנאים כדי שלא ישהה כאן ויסע מיד עם ארוסתו כביכול למדינת הים להיכן שהוא הולך ומביא מיני סחורתו זו בכל שנה ושנה ומשתכר.¹⁷

חוליות אלו יצרו רשת גדולה של סוחרים, שטוותה את קוריה בין אירופה לבין המדינות שמעבר לים, והעבירה ברשתה בתקופה זו אלפי נשים. בראשית גל הסחר הזה, הסתפקה הקהילה היהודית בנידוי הסוחרים וקורבנותיהם. כך למשל בארגנטינה נאסר על הסוחרים והנשים להיכנס אל בתי הכנסת של הקהילה או להיקבר בקבר ישראל, והסוחרים יצרו בתי כנסת ובתי קברות נפרדים עבור "הטמאים", כפי שכונו.¹⁸ כאז כן היום, קורבנותן של הנשים הייתה כפולה: הן נוצלו בידי סוחריהן, ובנוסף זכו ליחס של בוז מצד החברה בה חיו. כאז כן היום, עונשי הסוחרים היו קלים. כך למשל, עקיבא וילבררייך נשפט לשנתיים וחצי מאסר עם עבודת פרך, ומוריץ וואלירשטיין לשנתיים.¹⁹

אמנם, העיתונות התריעה מדי פעם אודות קיומם של סרסורים "למען ידעו אחב"י [אחינו בני ישראל] להשמר ולהזהר מרשת זו טמנו לבנותם אנשים רשעים אשר לדאבון לבנו

¹⁷ מנדלי מוכר ספרים "בעמק הבכא" בתוך **כל כתבי מנדלי מו"ס**, 1958.

¹⁸ אלרואי, עמ' 157.

¹⁹ אלרואי, עמ' 157.

בשם ישראל יכוננו";²⁰ ועם זאת, ירושלים דאגה בראש ובראשונה לתדמיתה הציבורית, וקורבנותיה של הזנות היו משניות בחשיבותן.²¹ אדם שהמשיך לנהל בית בושת בתחום העיר ירושלים אסור היה לצרפו למניין, להתחתן בבני משפחתו, למול את בניו או לקבור אותו בקבר ישראל.

בראשית תקופת המנדט הבריטי, כבר הועסקו בזנות מאות נשים ונערות בארץ ישראל.²² הסרסרות, הזנות והסחר בנשים נתפשו כסימן לניווט שנותר מימי הגולה. כך למשל כתב בן-גוריון באחד מכתביו: "אין קסם בארץ ישראל. גם שם אפשר להתנוון. יש גם שם סוחרי נשים. אפשר ליצור קני עבדות ערבית שיהיו לזוועה לעם היהודי ולאנושיות".²³ ואמנם, סרסורים צמחו בארץ ישראל תחת שלטון המנדט הבריטי עד מהרה- אשכנזים, מזרחיים וערבים, אך קיים מידע מועט בלבד אודותיהם.²⁴

"הפראזיט האנושי": הסרסור הישראלי, 1948-1992

חוק העונשין הישראלי, מימיו הראשונים, אסר על סרסרות, ניהול בית בושת וחיים על רווחי זונה. החוק קבע כי סרסור למעשה זנות הינו מי שמחייטו, כולה או מקצתה, דרך קבע או בתקופה כלשהי, על רווחי אדם העוסק בזנות, או מי שבמקבל ביודעין מה שניתן בעד מעשה זנות של אדם או חלק מן האתנן.²⁵ כמו כן, נקבעה בחוק חזקת סרסרות ביחס

²⁰ אזהרה, הצבי, גליון ב', ב בחשון תרנ"ז, בתוך: מרגלית שילה **נסיכה או שבויה? החוויה הנשית של היישוב הישן בירושלים 1840-1914** (2001) עמ' 231.

²¹ בשל תפיסה זו, היו אלה הנשים, לא פעם, שנענשו בשל הזנות, ולא סרסוריהן, סוחריהן או לקוחותיהן. הרשויות העותומניות לעתים העלימו עין מהתופעה, ולעתים גרשו את הנשים ואת סרסוריהן וסוחריהן מן העיר. (אלרואי, עמ' 149) מכיוון שתופעת הזנות בכללותה נתפסה כתופעה של פריצת גדר, ובעיקר אם התרחשה בירושלים, היא נתפסה כפוגעת בקדושת העיר, לכן היה דינן של הנשים להפגע בעצמן (שילה, 234). רבני העדות השונות התריעו מפני "חנניות" בהן מועסקות נשים יהודיות בזנות "כבנות מדין לפנים". הרבנים פסקו כי יש לסגור את החנויות, ולהחרים את הנמנעים מלעשות כן.

²² מרגלית שילה **אתגר המגדר- נשים בעליות הראשונות** 2007, 219.

²³ דוד בן-גוריון ביומנו האישי, 20.7.1928, מתוך: דוד אוחנה, **משיחיות וממלכתיות - בן-גוריון והאינטלקטואלים, בין חזון מדיני לתאולוגיה פוליטית**, 2003, עמ' 3.

²⁴ דבורה ברנשטיין 'נטישה', זנות ושיגעון בתל אביב **תיאוריה וביקורת** 25, 143, 153.

²⁵ סעיף 199 לחוק העונשין. לפי הסעיף, עונשו של הסרסור חמש שנות מאסר. אם עבר אדם עבירה זו בבן זוגו, ילדו או תוך ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או השגחה, דינו מאסר שבע שנים.

לגבר המתגורר עם זונה "או שהוא רגיל להילוות אליה דרך קבע או משתמש בפיקוחו או בהשפעתו עליה בדרך שיש בה כדי לסייע בידה או להכריחה לזנות". אמנם, בידי הגבר קיימת אפשרות לסתור חזקה זו, אולם הנטל הנדרש לסתירתה כבד, אולי אף כבד מנשוא.²⁶ סעיף זה הגביל, במידה רבה, את יכולתן של זונות לקיים מערכת יחסים זוגית, שכן כל גבר שחי אתן יכול היה להיחשב כמי שחי על חשבונן, ועל כן צפוי לעונש מאסר.

המחוקק אסר על הבאת אדם לידי מעשה זנות (עונש של חמש שנות מאסר),²⁷ ועל הבאת אדם לעיסוק בזנות (עונש של שבע שנות מאסר).²⁸ נקבע כי בנסיבות מחמירות, עונשן של עבירות אלו עשר שנות מאסר.²⁹

פסק הדין המרכזי שעיצב את דמותו של הסרסור בישראל היה פסק הדין בעניינה של הלנה תורג'מן.³⁰ תורג'מן העסיקה מספר נשים בזנות בדירתה, וקיבלה מכל אישה 30 ₪ מן האתנן שהיה משלם לה כל לקוח. היא הורשעה בסרסרות למעשי זנות ובהחזקת מקום לשם עיסוק בזנות. בערעור שהגישה תורג'מן לבית המשפט העליון ערך השופט חשין, בדעת מיעוט, הבחנה בין המקרים בהן הרשויות יכולות וצריכות להתערב, ובין המקרים בהם עליהן להעלים עין:

²⁶ בעניין **בן אליהו** הורשע הנאשם בכך שהשפיע על תנועות הזונה באופן המראה שהוא עזר לזונה בזנותה, ולכן קיימת הנחה שחי מהכנסותיה (ע"פ 114/51 **בן אליהו נ' היועץ המשפטי לממשלת ישראל ה' 1644**); בפסק דין **ביץ** הוגש כתב אישום כנגד סוחר בירקות, שהיה בעל מספר מקורות הכנסה. אף בזאת לא סבר בית המשפט שדי, שכן, כפי שנקבע שם, יכול אדם שיהיה עשיר כקורח, ועדיין יעבור עבירה זו, מבלי שיהיה לו צורך ברווחיה של האישה העוסקת בזנות) (ע"פ 344/65 **ביץ נגד היועץ המשפטי לממשלה כ (1) 195**); בפסק הדין בעניין **פראג'** המערער חי עם אישה תקופה ממושכת, היה אבי שלושה מילדיה, והיה בעל הכנסות נוספות פרט לאלו של בת זוגו. עם זאת, בית המשפט העליון קבע כי אין זה מעלה ואין זה מוריד כי המערער נתן לאישה למחיתיה ולמחיתת ילדיהם תשלום חודשי, שכן אף כאשר אדם הינו בעל הכנסות משלו ואינו זקוק לכספי האישה העוסקת בזנות, עדיין רואים אותו כחי על רווחיה. אף אם הגבר מממן את הוצאות דירתם המשותפת, וברוחי האישה משתמשים לצרכים אחרים, עדיין יחשב האיש כחי על רווחי זונה. (ע"פ 238/66 **פראג' נ' מ"י כ (4) 477**); בפסק הדין בעניין **גיא** הורשע המערער במחיה על רווחי זונה. בפסק דין זה למד השופט מ"ביסיון החיים" כי גבר החי עם זונה, ואפילו הוא בעלה, "מנצל, בדרך כלל, את הזונה מבחינה כספית ואף מדיח או מאלץ אותה להמשיך בביצוע מקצועה" (ע"פ 400/73 **גיא נ' מ"י כ (1) 604**).

²⁷ סעיף 201 לחוק העונשין.

²⁸ סעיף 202 לחוק העונשין.

²⁹ סעיף 203 לחוק העונשין.

³⁰ ע"פ 3520/91 **תורג'מן נ' מ"י מז (1) 441**.

"מכוני עיסוי" ו"שירותי ליווי" רבו במקומנו, רבו במאוד מאוד, ובעלי העניין מכריזים עליהם בכיכר השוק ומזמינים מעוניינים לעמוד עמהם בקשר. תופעה זו פשתה בחברתנו מזה שנים, והכול יודעים מכוני עיסוי אלה למה ולמה נבראו. המשטרה אינה יוזמת כל הליכים נגד מכונים ושירותים אלה, ורשויות המדינה אינן מעלות האשמות פליליות נגד מנהליהם והמחזיקים בהם - כעיקרון ובכפוף ליוצאים מיוחדים - אלא אם באה על כך תלונה למשטרה, על הרוב מפי שכן, בגין "מיטרד". מדיניות זו - בין אם טובה היא בין אם רעה - יצרה דין למעשה (חוק-דה-פקטו). ואנו, בבואנו להשית עונש על מי שהורשע בדינו, לא נוכל להעלים עין מאותו דין שנוצר ונתקיים. חובתנו היא, לדעתי, למדוד עבירות אלו שעוברים מנהלים של מכוני עיסוי, באמת המידה ובפלט של עבירות המיטרד; כל זאת, כמובן, בכפוף לנסיבות מיוחדות המפקיעות מקרה פלוני מהיותו מיטרד גרידא והמביאות אותו אל מעגל העבירות האופייניות שהן MALA IN SE: העבירות שבהן מתגלה כיעורו של אדם, עבירות הנבנות על מעשיו הבזויים של העבריין. עניינה של המערערת לא הפקיע עצמו ממשפחת המיטרדים הפליליים; נהפוך הוא: ככל שבאו ראיות לפני בית המשפט, גלוי הוא וברור לכול שאך ב"מיטרד" ענייננו.

לדעת המיעוט בעניין תורג'מן, לפיה סרסרות, אם איננה במתכונתה "הקלאסית", היא מקצוע ככל המקצועות, הייתה השפעה מכרעת הן על עיצוב יחסן של רשויות האכיפה אל בתי הבושת, והן על עיצוב דמותו של הסרסור. דעת המיעוט למעשה שיקפה את המציאות שהייתה קיימת יותר משיצרה אותה, מציאות בה סרסורים פעלו כמעט באין מפריע. דעת המיעוט של חשין הפכה למעשה לדין הנוהג בהנחיות הפרקליטות. הנחיות הפרקליטות קבעו שיש להתעלם מעבירות הנלוות לזנות, כל עוד לא מעורבים בכך קטינים ונשים המוזנות בכפייה, לא מתבצע מטריד לציבור ואין עבירות פליליות נוספות. הנחיות אלה הגבירו במידה רבה את כדאיותה הכלכלית של הסרסרות: אל מול הרווח הצפוי, לא נשקף עוד עונש מאסר מאיים. נקבע סטאטוס קוו מדויק, אליו מעולם לא כיוון המחוקק, אך עלה בקנה אחד עם שאיפות המשטרה, הפרקליטות והסרסורים בתחום זה. עורכי דין של סרסורים וסוחרים מציגים עד היום הנחיות אלו בבתי משפט, בדרישה להקל בעונשיהם של מרשיהם,³¹ והיו שאף הגדילו עשות, כפי שסיפר אחד מקציני המשטרה שרואיינו:

לדעתי ההנחיות האלה גרמו לגדילת התופעה כי כל הנושא הזה היה פרוץ ומותר. עו"ד פ. בזמנו היה תולה מודעה בתוך בתי הבושת שאין למשטרה

³¹ ראו למשל: פ (ת"א) 4990/04 מ"י נ' אילת (הכרעת דין מיום 13.3.2006); ת"פ (ת"א) 1139/06 מ"י נ' נעים (גזר דין מיום 13.11.2006).

סמכות לעשות כלום.³²

בשנים האחרונות, לאור התעניינותה הגוברת של מחלקת המדינה של ארצות הברית במתרחש בתחום הסחר במדינת ישראל, שונו ההנחיות במידה רבה ביחס לעבירת הסחר בנשים זרות, אך ההנחיות בכל הנוגע לסרסרות וסחר בנשים ישראליות נותרו על כנן.

בנוסף לעבירת הסרסרות על נגזרותיה השונות, אוסר החוק על ניהול בית בושת, שיכול ויימצא גם ב"כלי רכב וכלי שיט".³³ גם כאשר עסקה אישה בזנות בביתה שלה, הכריעה הפסיקה כי המדובר בניהול בית בושת.³⁴ כמו כן, קיים איסור בחוק העונשין גם על השכרת מקום לשם זנות.³⁵

בשנים האחרונות חוללו המחשבים שינוי דרמטי בתעשיית המין, כמו בתחומים רבים אחרים. בתי הבושת החלו לשגשג גם בעולם הווירטואלי. תרמה לכך, במידה רבה, העובדה שעד לאחרונה לא נתפשו בתי בושת אלו כעבירה, והם הגנו על מנהליהם, ולו בצורה חלקית, ממעצר, בשל הקושי לאתרם. הם מאפשרים הסתרת קורבנות סחר בנשים מפני פשיטות משטרתיות אקראיות; הם מפרסמים את סחורתם האנושית בקלות, ומקלים על הלקוח לצרוך מין בתשלום מבלי להיחשף, תוך שהם פוטרם אותו מן הצורך להגיע לבית הבושת או אף לבצע שיחת טלפון. בשנת 2007 הועמד לראשונה אדם לדין על ניהול בית בושת באמצעות האינטרנט.³⁶

³² ראיון עם שוקי בללי, 13.8.07. חלק מן השוטרים שרואינו סברו אף הם כי ביטול הנחיות הפרקליטות הינו הצעד הנדרש על מנת ליעל את המאבק בסחר בנשים ובניצולה של הזנות, בעוד שאחרים טענו כי הצעד העיקרי הנדרש למטרה זו הוא הפללת לקוחות.

³³ סעיף 204 לחוק העונשין. עונשו של העובר על עבירה זו – חמש שנות מאסר.

³⁴ בתי המשפט בישראל נחלקו בדעתם בשנות השישים האם אישה העוסקת בזנות **בדירתה** עוברת על עבירה זו: היו שסברו כי היא עוברת עבירה (ע"פ 135/64 מאיר נ' **היועץ המשפטי לממשלה** יט (3) 63), בעוד שאחרים סברו כי לא יעלה על הדעת ששילוב בין דבר חוקי אחד (מגורים בדירה) לבין דבר שמעולם לא נאסר בחוק העונשין (עיסוק בזנות) יצור עבירה (ראו: עמדת השופט זוסמן בע"פ 361/63 **בלגאלי נ' היועץ המשפטי** יח (3) 61; ע"פ 268/63 **פינקלשטיין נגד היועץ המשפטי לממשלה** יז 2101. לבסוף קבע בית המשפט העליון, בהרכב מורחב, בפסק דין מעורר תמיחה, בלשון המעטה, כי זונה העוסקת בזנות בדירתה שלה אמנם מבצעת עבירה, וזוהי ההלכה הנוהגת עד עצם היום הזה (ראו: ע"פ 94/65 **תורג'מן נ' היועץ המשפטי לממשלה** יט (3) 57).

³⁵ סעיף 205 לחוק העונשין. עונשו של העובר על עבירה זו – שישה חודשי מאסר.

³⁶ פ' 1902/07 **מ"י נ' הולצמן** (הדיון בתיק טרם הסתיים).

"אלה הסוחרים בבני-אדם כמו היו כבשים או מחשבים נישאים":³⁷

צמיחתו של סוחר הנשים הישראלי, 1992-2006

בשנות התשעים, לאחר קריסת ברית המועצות, החלו לנהור ממנה מאות אלפי יהודים למדינת ישראל.³⁸ עם גל ההגירה הגיעו לישראל גם עבריינים וחברי ארגוני פשיעה, אשר חלקם המשיכו בפעילותם גם בישראל. במקביל החלה להיווצר כאן גם פשיעה המאפיינת קשיים כלכליים הנלווים להגירה. בישראל קיימים מספר תנאים ייחודיים הגורמים לה להיות אטרקטיביות ונוחה לקיום פעילות פשע בין לאומי בתוכה: חוק השבות מאפשר לכל היהודים, ולעתים גם למי שמתחזה בהצלחה ליהודי, להגר לישראל; כל מי שהוגדר כעולה חוקי קל להשיג עבורו אזרחות ודרכון ישראליים; משרד הקליטה מעניק שירותים סוציאליים נרחבים לעולים חדשים, ובין השאר סל קליטה הכולל הטבות כספיות רבות; קיימת במדינת ישראל קהילה בת למעלה ממיליון איש של יוצאי ברית המועצות לשעבר, בה ניתן לעשות שימוש כבסיס לפעילות ובה ניתן להיטמע; עד לפני מספר שנים לא היו בישראל חוקים שאסרו על הלבנת הון או על קיומם של ארגוני פשיעה; עידוד תיירות ועד לאחרונה הימנעות מהערמת קשיים מיותרים בפני תיירים פוטנציאליים;³⁹ כמו כן לרוב נמנעה ישראל מהסגרת עבריינים מבוקשים למדינות אחרות.

גל ההגירה מברית המועצות הפך עד מהרה לשעיר לעזאזל של החברה הישראלית, כלפיו הופנתה אצבע מאשימה בשל התפתחות הפשיעה המאורגנת. עם זאת, התפתחותה של תופעה זו לא הייתה תוצר בלעדי שלה או ייחודי לה. הפשיעה בישראל לאורך שנות התשעים עלתה בצורה מתונה יותר משעלתה בשני העשורים שקדמו לה, ולצד הפשע

³⁷ דברי השופט חשין בע"פ 7757/04 בורשטיין נ' מ"י (פסק דין מיום 23.2.05).

³⁸ יחד עם היהודים שהיגרו לישראל, הגיעו אליה גם לא יהודים, אם כי במספרים קטנים בהרבה:

זכאים לפי חוק השבות בשל קרבת משפחה מסוימת, וכן מתחזים.
³⁹ אמנם, מאז הוקמה מנהלת ההגירה והוגבר המאבק במהגרי העבודה, הפכה הכניסה לישראל קשה יותר למבקרים ממדינות הידועות כמדינות מוצא של מהגרים, אך ביחס לתיירים, שאין חשש בנוגע למטרותיהם, נמשכת המדיניות הרגילה, המעודדת את בואם. בשנה הקרובה עתידה הממשלה לשנות את מדיניות התיירות לרוסיה וממנה, באופן שלא ידרשו אשרות מתיירים רוסים המבקרים בישראל. גורמי משטרה מביעים חשש רב מהשפעת צעד זה על הסחר בנשים בפרט ועל הפשע המאורגן בכלל, אם כי ספק אם סגירת גבולות צריכה להיות צעד עיקרי או מרכזי במאבק נגד תופעות אלו.

המאורגן הרוסי נוצרו והמשיכו להתקיים גם פשיעה מאורגנת של ילידי ישראל,⁴⁰ וכן של פלסטינאים וערבים.⁴¹

על אף שנדמה כי הקל ביותר הוא להפנות אצבע מאשימה אל עבר העלייה הרוסית, אשמה זו רחוקה מלהיות נכונה, גם ביחס לסחר בנשים עצמו ולא רק בנוגע לפשיעה המאורגנת. אמנם, חלקם היחסי בקרב הסוחרים של מי שמוצאם ממדינות חבר העמים גבוה; אולם הם לא הניחו את התשתית לתעשיית המין הישראלית ולא יצרו אותה יש מאין: בכך קדמו להם סרסורים וסוחרים נשים ישראלים שנים רבות קודם לכן. הם לא קבעו את החקיקה שהייתה כה נוחה לפעילותם, והם לא הכתיבו את מדיניות התעלמותן של הרשויות מהם. הם ניצלו פרצה בגדר, פרצה שכה רבים ניצלו לפניהם וניצלו אחריהם, באמצעות זיהוי כשל במדיניות האכיפה ויתרון יחסי שהיה להם כיוצאי מדינות מסוימות, הזכאים כיום לאזרחות בישראל, דבר שאפשר להם לנצל בקלות רבה יותר את אזרחיות מדינות מוצאם הנטולות אזרחות. האדישות וחוסר האכפתיות שמגלה החברה הישראלית לזנות, אותה היא דוחקת אל חצרה האחורית מאז הקמתה של מדינת ישראל, ומתעלמת מקיומה, רק הקלה על פעילותם באופן משמעותי.

כמו כן, הסטריאוטיפ העברייני הקלאסי המיוחס לעברייני הפשע המאורגן, ככאלה שהפשע הוא מרכז חייהם ועיקר עיסוקם, אינו מדויק ביחס לסוחרים הנשים הישראלים, כפי שדיגימו תוצאותיו של מחקר זה.

לאורך שנות התשעים, כאשר התפתח בישראל הסחר בנשים, חסה הסוחר בצלו של הסרסור הישראלי, לגביו נקבע, באמצעות הנחיות הפרקליטות משנת 1994, כי יש לנקוט

⁴⁰ ארגוניהם של שירזי, אברג'יל ואבוטבול הם אולי הידועים ביותר, אך לא היחידים הפועלים בישראל ומבוססים בעיקר על ילידי הארץ.

⁴¹ תופעות שונות מובילות לתיוג חברתי של קבוצות מיעוט כנגועות בפשע מאורגן, וביניהן תקשורת מתלהמת, ציבור השש להפנות אצבע מאשימה כלפי הרשויות, אך בעיקר חושש כי המהגרים יגזלו את מקום עבודתו או יפחיתו את שוויה, תסכול במדינת המוצא עקב 'בריחת המוחות' ממנה, ומשטרה במדינת היעד של גל ההגירה המבקשת תקציב נוסף, וצריכה להוכיח כי קיימים איומים מוחשיים על הפרק. בתורו, הופך תיוג זה לבורנג המופנה כלפי החברה: המהגרים אינם חשים קונפורמיות לחברה הקולטת ולערכיה, ועבריינים עושים שימוש בעצמם לא פעם בתדמית המאיימת שנוצרה לפשע המאורגן הרוסי על מנת לאיים על הציבור. לדיון נוסף בגורמים אלו ראו: אבי דוידוביץ, נורמליזציה של הפשיעה בקרב יוצאי חבר מדינות העמים, **מראות המשטרה** מס' 154, מרץ 1996; מנחם אמיר, היש פשע מאורגן בישראל, **שערי משפט** (3) תשס"א, 321.

צעדים נגדו רק אם הזנה קטינים, יצר מטריד לציבור, עסק בעבירות פליליות אחרות או כפה נשים לזנות. גם מדיניות זו יושמה באופן חלקי בלבד, ולרוב תוך התעלמות מעבירות אלו באופן מוחלט, גם כאשר הופרו החריגים שנקבעו בהנחיות. כאשר החלו להגיע לישראל קורבנות הסחר מחו"ל, לאורך שנות התשעים, המשיכה המשטרה להניח כי מדובר בנשים המעוניינות לעסוק בזנות, אלא אם הוכח אחרת.

תיקי הסחר המועטים שהגיעו לבית המשפט בשנות התשעים לא כללו אישום בסחר בנשים, אשר האיסור עליו טרם נחקק בספר החוקים הישראלי, כי אם אישום בעבירות שונות, ומתוך הקשרן של העובדות ניתן ללמוד כי המדובר בסחר בנשים. הנאשמים בתקופה זו הם ערב רב של אנשים, מחתכי אוכלוסיה שונים, ואין קו מנחה המחבר בין סוחר אחד למשנהו. בתקופה זו יובאו הנשים לישראל ממדינות שונות כגון ברזיל,⁴² הונגריה,⁴³ ובעיקר ברית המועצות לשעבר. הן לא הוגדרו בפסיקה כקורבנות סחר, כי אם כ"נשים זרות", "תושבות חוץ", או שמצוין בפשטות: "העדות גורשו".⁴⁴ כך למשל **אחמד עוואד** חטף שלוש נשים "תושבות חוץ" מבית בושת בתל אביב, אנס אותן ומכר אותן לאחרים;⁴⁵ **אברהם חסון ושבי מזרחי** ניהלו בית בושת בו הוחזקו נשים זרות;⁴⁶ **ואסילי**

⁴² ע"פ (ת"א) 70739/00 **מזרחי ואח' נ' מ"י** (פסק דין מיום 28.12.00); תפ (קרית גת) 1769/99 **מ"י נ' קסלר ואח'** (גזר דין מיום 12.4.00).

⁴³ ע"פ 1578/99 **ביטון נ' מ"י** (פסק דין מיום 17.12.01).

⁴⁴ אני מניחה כי ברובם ככולם של המקרים, נשים זרות השוהות בבתי בושת בישראל הן קורבנות סחר. הנחה זו מבוססת על העובדה כי נשים המגיעות ממדינות עניות, ובמיוחד נשים המגיעות מחבר המדינות בימים אלו, אינן יכולות על פי רוב לרכוש כרטיסי טיסה, להנפיק לעצמן דרכון, ולהשיג אשרות כניסה לישראל. לצורך זה, הן נדרשות להסתייע בארגוני פשיעה המגייסים אותן, מסדירים עבורן את המסמכים הנדרשים, ובצורה זו יוצרים אצלן "חוב" אותו ידרשו לפרוע מאוחר יותר בעיסוק בזנות.

⁴⁵ ב"ש (י-ם) 2276/99 **מ"י נ' עוואד** (החלטה מיום 7.5.99).

⁴⁶ ב"ש (י-ם) 3363/99 **מ"י נ' חסון ואח'** (החלטה מיום 14.11.99). בפרשה זו, סחרו הנאשמים בנשים זרות לצורך העסקתן בזנות בישראל. הפרקליטות החליטה שלא להעמיד איש לדין בשל "שיקולי מדיניות וחוסר עניין לציבור". מעניין לציין כי שנתיים לאחר מכן, בשנת 2001, ביצע אברהם חסון מעשים דומים למדי, אך הפעם כבר נדון התיק בפני הרכב בבית המשפט המחוזי, ואחת השופטות קבעה בגזר הדין "אינני סבורה שיימצא מי שיהלוק על הסלידה ושאת הנפש שמעוררת עבירה של סחר בנשים והבאתן לזנות". עם זאת, סלידה זו נותרה מס שפתיים, והנאשם נשפט לשנתיים מאסר בלבד (ראו: תפ"ח 5049/02 **מ"י נ' חסון ואח'** (גזר דין מיום 13.11.02)).

בווייגו, מהגר עבודה מרומניה, הגיע לישראל כעובד בניין בחברת דנקנר, ונתפס מנהל בית בושת בו הועסקו בזנות נשים אשר שהו בישראל שלא כדין,⁴⁷ ועוד.

בשנת 2000 תוקן חוק העונשין והתוסף לו תיקון 56, שאסר על סחר בבני אדם למטרות עיסוק בזנות. לתיקון זה לא היו דברי הסבר, ובתי המשפט נדרשו ליצוק תוכן לדמותו בהדרגה, תוך שהם פוסעים צעד אחד קדימה ואחד אחורה, אך במספר לא מועט של מקרים משמשים חותמת גומי בלבד על שלל הסדרי הטיעון שהציגה בפניהם הפרקליטות.

דמותו המשפטית של סוחר הנשים הישראלי גובשה בהדרגה בכור ההיתוך של הפסיקה הישראלית. נקבע כי הוא עובר את עבירת הסחר גם אם האישה מסכימה לסחר בגופה,⁴⁸ אין צורך בעדות לכך שכסף אמנם עבר מיד ליד כהוכחה לסחר, כי אם די בסממנים אחרים, לפיהם ניתן להכריע כי הנאשם אמנם רכש בעלות על המתלוננת, כגון נטילת דרכון, הפעלת אלימות כלפיה, יחס אליה כאל נכס, כליאתה, מכירתה לאחר, נטילת חלק משמעותי מהאתנן או כולו, בדיקת אישה או סקירת גופה לבחינת התאמתה לזנות; פיקוח ושליטה על תנועותיה ומעשייה ועל הספק עבודתה והכנסותיה; אמירות שונות של נאשם, מהן משתמע כי רכש בגוף האישה זכות רכושית; וכן הפרקטיקה הנוהגת בקרב עברייני הסחר, לפיה בתחילת דרכה עובדת האישה בזנות ללא תמורה עד "תחזיר" את הוצאות רכישתה והבאתה לארץ.⁴⁹

הלכות חשובות נוספות שנקבעו בתחום היו כי תיווך לסחר בבני אדם, אף אם נעשה שלא בתמורה, הינו עבירה;⁵⁰ כי כל חוליה בשרשרת הינה חלק מעבירת הסחר, המאפשרת את ביצועה ומקלה עליה, ולכן יש להתייחס אליה בחומרה גם אם אין מדובר בסחר ממש אלא פעילות אחרת שאפשרה את קיומו.⁵¹ חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה) התשס"ז

⁴⁷ ב"ש (ב"ש) 6265/99 מ"י נ' בווייגו (החלטה מיום 8.3.99).

⁴⁸ בש"פ 291/01 ריבאי נ' מ"י (החלטה מיום 22.1.01).

⁴⁹ ע"פ 1609/03 בוריסוב ואח' נ' מ"י (פסק דין מיום 8.10.2003); ע"פ 10545/04 מ"י נ' אלדנקו ואח' (פסק דין מיום 6.2.2006).

⁵⁰ ע"פ 7757/04 בורשטיין נ' מ"י (פסק דין מיום 23.2.05).

⁵¹ בש"פ 3234/06 מ"י נ' ברכמן ואח' (החלטה מיום 1.5.06) לעניין "מדיניות השרשרת" ראו גם: בש"פ 1351/04 קונופליוב נ' מ"י (החלטה מיום 22.2.04); בש"פ 2878/03 גורדון נ' מ"י (החלטה מיום 3.4.03).

– 2006, אימץ חלק מן ההלכות שנקבעו בפסיקה בין השנים 2000-2006.⁵² עם זאת, החקיקה והפסיקה בנושא סוחרי הנשים בישראל לא הלכו את מלוא הדרך הנדרשת בנושא זה, ועדיין אינם עולים בקנה אחד עם פרוטוקול האו"ם.

המשפט הישראלי אמנם הרחיב את הגדרת הסחר בחקיקה, וקבע בפסיקה את "מדיניות השרשרת" – כל מי שנוטל חלק בעבירת הסחר, יהא זה קופאי, נהג, סוחר, צריך לתת את הדין למעשיו, על מנת לבער את השרשרת כולה. עם זאת, מילים לחוד ומעשים לחוד. רובה המכריע של פסיקת הסחר, אשר נכתבה בטרם נחקק החוק החדש, קבעה כנורמה כי יש להעניש כל חוליה בשרשרת, אך לא קיימה את הנורמה שהיא עצמה קבעה. ככל שיוורד תפקידו של האדם בשרשרת הסחר, והוא עוסק בתפקיד שנתפש זוטר, נוטה בית משפט יותר ויותר לחוס עליו ולהקל בעונשו. גם ביחס לסוחרים, עונשיהם אינם כבדים. בית המשפט העליון אמנם הנחה את בתי המשפט המחוזיים לא פעם להחמיר בענישה, אך הנחיה זו אומצה ברמה הרטורית בלבד, ולא המעשית. בפועל, מתקיימים הסדרי טיעון רבים, בהם נקבעים עונשים מקלים.

⁵² חוק איסור סחר בבני אדם ביקש ליצור מסגרת שתאגד את כל תיקוני החקיקה הקשורים בסחר. הוא אמנם הרחיב את הגדרת עבירת הסחר וקבע מספר תיקונים חשובים בנושא זה, אך זכויות הקורבנות נדחקו אל קרן זוית בתהליך החקיקה. בין התיקונים החשובים שנקבעו ביחס לסוחר בחוק: סעיף 377(א) ג קבע כי דין המתווך לסחר בבני אדם, בתמורה או שלא בתמורה, דינו כדין הסוחר באותו אדם; וסעיף 377(א)ד קבע כי סחר בבני אדם הוא מכירה או קניה של אדם או עשיית עסקה אחרת באדם, בין בתמורה ובין שלא בתמורה.

סוחר הנשים הישראלי: קווים לדמותו

קשה לתחום לקטגוריות ספציפיות קבוצה כה גדולה ומגוונת של אנשים, שלעתים נדמה כי כל שיש להם במשותף הוא משלח היד העברייני המסוים שבחרו לעצמם. כך למשל, בין הנאשמים השונים ניתן למצוא את **ארמן ריידלר**, אשר היה אלוף ישראל בקראטה, הגיע להישגים מרשימים בתחרויות בינלאומיות והיה לסגן אלוף העולם;⁵³ **חגי ממון**, ספורטאי מצטיין, היה מאמן השוערים של בית"ר ירושלים;⁵⁴ **ודים זסלבסקי** למד הנדסה בטכניון.⁵⁵ למרות המגוון הרב, ניסינו לאתר מאפיינים משותפים כגון מין, מוצא, עיסוק קודם, מצב פיזי ונפשי, ונתונים נוספים. פרק זה יציג את ממצאינו.

גיל, מוצא ומין

גיל

גילם הממוצע של סוחרי הנשים הוא 40. חלקם צעירים מאוד: **יניב אזרן**, חייל בשירות סדיר, היה בן 20 כשהחל לשמש כנהג של סוחר הנשים שלומי פדלון ולסייע לו בעסקיו;⁵⁶ **סטניסלב קופרמן** הורשע בסיוע לניסיון לסחר בהיותו בן 22, במסגרת הסדר טיעון;⁵⁷ הצעיר מכולם, **אורן משולם**, החל לנהל את עסקיו בתחום הסחר בגיל 19.⁵⁸ אחרים היו מבוגרים יותר: **לובה פולונסקי**⁵⁹ ו**מרדכי ראובנוב**⁶⁰ סחרו בנשים בגיל 58.

מוצא

רובם המכריע של סוחרי הנשים נולדו בברית המועצות – לפחות 70%. רובן ככולן של קורבנות הסחר יובאו לישראל אף הן מחבר המדינות, אך לא בהכרח ממדינות המוצא של

⁵³ ת"פ (ת"א) 1123/03 מ"י נ' ליפשיין ואח' (גזר דין מיום 29.1.04).
⁵⁴ תפ"ח (ב"ש) 959/04 מ"י נ' נורמטוב ואח' (הכרעת דין מיום 18.9.06).

⁵⁵ ת"פ (חי') 355/03 מ"י נ' זסלבסקי (גזר דין מיום 22.4.04).

⁵⁶ ב"ש (חי') 1207/01 מ"י נ' פדלון ואח' (החלטה מיום 31.1.01).

⁵⁷ ת"פ (ת"א) 1012/04 מ"י נ' קופרמן (גזר דין מיום 13.10.04).

⁵⁸ ת"פ (ת"א) 10003/01 מ"י נ' משולם (החלטה מיום 30.12.01).

⁵⁹ ב"ש (ת"א) 90411/04 מ"י נ' אטאבייב (החלטה מיום 17.2.04).

⁶⁰ תפ"ח (ת"א) 1241/02 מ"י נ' ראובנוב (גזר דין מיום 18.1.04).

הסוחרים שלהן.

העובדה כי הסוחרים הגיעו מאותה תרבות, ומזדברים באותה שפה של קורבנותיהם, הקלה עליהם במידה ניכרת את מלאכת גיוס הקורבנות. הם עצמם היו ברובם אזרחי ישראל, בעלי זכויות בה, והכירו את החוק והתרבות הנהוגים כאן, דבר שאפשר להם לשלוט בקורבנותיהם על מנת להפיק מהן את הרווח המקסימאלי. מאוחר יותר, כאשר נעצרו והועמדו לדין, עשו שימוש בהיותם עולים חדשים, על מנת לבקש את רחמי בית המשפט, ולטעון כי עסקו בסחר בנשים רק בשל קשיי הקליטה שנלוו להגירתם לישראל.

תועלת נוספת ממוצאם הפיקו חלק מסוחריו הנשים, בכך שקל היה להם, יותר מעבריינים אחרים, לברוח מישראל כאשר הרגישו כי הקרקע מתחממת תחת רגליהם. היכרותם עם מבריחים וזייפני מסמכים סייעה להם במידה ניכרת, כמו גם העובדה שיכלו, בקלות רבה יחסית, להגר בחזרה למדינה ממנה הגיעו, ולבנות בה חיים חדשים, או, למעשה, להמשיך שם בחייהם הקודמים.⁶¹

מין

291 מסוחריו הנשים היו גברים (89.5%), ו-34 נשים (10.5%). הפרק הבא ינתח בהרחבה את מאפייניהן של סוחרות הנשים בישראל.

"היינו מצפים כי אשה תראה את הזוועה שבמעשים מעין אלה":

נשים סוחרות

פשיעת נשים – כללי

נשים העוברות על החוק סובלות מסטיגמה כפולה, הן בשל העבירה שביצעו, והן מכיוון שחרגו מן התפקידים הנשיים המסורתיים המיוחסים להן. אמנם, מאז המאה השמונה עשרה מתריעים קרימינולוגים כי שחרור האישה יוביל לעליה בפשיעת נשים, אך פשיעה

⁶¹ ראו, למשל: ב"ש (חי') 3678/04 מ"י נ' ליבשיץ (החלטה מיום 13.4.04), שם מצוין כי אדם בשם ויקטור, שותף לעבירה של הנאשם, נמלט מהארץ לאחר שהוגש נגדו כתב אישום.

זו ממשיכה להיות מצומצמת.⁶² האישה העבריינית מיוצגת בהתאם לתפקידי המין המסורתיים: לא אלימה, שולית בפשע, ופעמים רבות מתמצה תפקידה בסיוע וחיפוי על הגבר העברייני. הנשים נותרו בשולי עולם הפשע, בעוד שהפשע האלים, הרווחי והמשמעותי יותר היה ונותר נחלת הגברים. באפריל 2007, נמצאו בישראל 330 אסירות ו-20,995 אסירים.⁶³

מרבית העבירות אותן עברו נשים היו עבירות רכוש ומרמה, או עבירות הנלוות לזנות. נשים שרצחו עשו זאת לרוב לאחר התעללות בהן. מקרים שונים מלמדים כי נשים הנכנסות לעולם הפשיעה היו בעברן קורבנות להתעללות מסוגים שונים, הן סובלות יותר מבעיות בתחום בריאות הנפש, ובין השאר מבצעות מספר רב של ניסיונות אובדניים ופגיעות עצמיות. למעלה ממחציתן מכורות לסמים. ל-70% מהן לא היה מקום מגורים קבוע מחוץ לכלא.⁶⁴

גם בפשע המאורגן מספרן נמוך יחסית. זאת, בין אם מכיוון שבקרב העבריינים נשים נתפשו כשייכות במידה רבה יותר לספירה הפרטית, ובין אם בשל החשש שיישברו מהר יותר בחקירות משטרתיות או תחת לחץ מצד עבריינים אחרים.⁶⁵ נשים משתלבות לעתים בפשע המאורגן בעת שבני זוגן או אבותיהן או חתניהן נתונים במעצר, מאסר, או בבריחה מן המשטרה. במקרים כאלה מחליפה האישה את הגבר בתפקידו בארגון ופועלת מכוח סמכותו. עם חזרתו ל"מעגל העסקים" היא שבה למעמדה הקודם.

עם זאת, לא ניתן לבחון את כל התנהגותן של נשים העוברות עבירות מעין אלו רק דרך פריזמה של מציאות פטריארכאלית מנצלת ודכאנית. גם כאשר אישה הייתה קורבן לעבירות חמורות, עדיין היא בחרה בפעולה אקטיבית ולא בכניעה פסיבית בלבד.⁶⁶

⁶² ענת גור, "פרופיל האישה העבריינית - מאפיינים ייחודיים ודרכי טיפול ושיקום מותאמות" הרשות לשיקום האסיר, בקישור:

http://www.shikumasir.org/index.php?page_id=30&tat=39&tat_tat=43
⁶³ לקוח מאתר שירותי בתי הסוהר, בקישור: <http://www.ips.gov.il/NR/exeres/8567058B-D139-476D-8A5A-5031EAECA96C,frameless.htm?NRMODE=Published>
⁶⁴ גור, לעיל.

⁶⁵ מנחם אמיר "על נשים בפשע המאורגן" מראות המשטרה 177, 34 מאי-יוני 2000.
⁶⁶ נויה רימלט "כאשר נשים נהיות אלימות" פלילים י' (תשס"ב) 295, 277.

נשים סוחרות בנשים- כללי

במסגרתו של מחקר זה נכללו רק 34 נשים, שעניינן הגיע לערכאות המשפטיות. עם זאת, נראה כי מספרן הממשי של הנשים המסייעות לסוחרים מאחורי הקלעים גדול יותר במידה משמעותית, אך הן אינן מועמדות לדין. כך למשל, אשתו של מאיר מלכה נטלה חלק פעיל באיומים על קורבן הסחר, אך נגדה לא הוגש כתב אישום בשל כך, למיטב ידיעתנו;⁶⁷ אשתו של צ'רלי אסייג בדקה את גופן של הנשים שרכש, כשהן ערומות, לוודא שאין בגופן צלקות, אך לא הועמדה לדין;⁶⁸ ועוד. גם השוטרים שרואיינו מודעים לקיומה של תופעה זו:

"שתי זונות הפכו סוחרות, והיה להן בן זוג. אבל הן מאחורי הקלעים. הן הקשר עם ארצות המוצא... אשתו של הסוחר ס. יצרה קשר עם ברית המועצות לאתר נשים. היא ילידת רוסיה, הייתה זונה בעברה. התחתנה איתו, ילדה ילדים. אבל מתחשבים בנשים. בתיק של ס. למשל- שחררו אותה אפילו שהיו ראיות טובות. היו שלושה ילדים בבית. אם בית משפט רוצה הוא ימצא איך."⁶⁹

ואמנם, כפי שנראה בהמשך, בית משפט אמנם נוטה לשחרר נשים בעלות ילדים, אם כי במקרה אחד לפחות התריעו השופטים כי הגיעה העת להעמיד לדין גם את הנשים המשתפות פעולה מאחורי הקלעים:

למרבה הצער, כפי שגם עלה מעדותה של המתלוננת בפנינו, נשים רבות נוטלות חלק בעסק זה, אם כבנות זוגן או אמהותיהן של הסרסורים והמתווכים השונים ואם כשותפות אחרות. הן גם נהנות, כנראה, מהכסף הרב שנצבר בעיסוק זה. במאמר מוסגר נציין שייתכן והגיעה העת להעמיד לדין גם את אותן מסייעות לעבריינים העיקריים בעבירות אלו.⁷⁰

ניתן לאתר שלוש קבוצות עיקריות של נשים שביצעו עבירות בתחום זה:⁷¹ נשים שהיו בעצמן זונות בעבר (19.3%) נשים שסחרו בנשים עם בן זוגן (41.9%) או עם בני משפחה אחרים (23.5%). לעתים ייתכן שילוב בין הקבוצות, כאשר נשים שהיו קורבנות

⁶⁷ ב"ש (חי) 4615/04 מ"י נ' מלכה (החלטה מיום 19.8.04).

⁶⁸ ב"ש (ב"ש) 21830/02 מ"י נ' זגייר ואח' (החלטה מיום 25.8.02).

⁶⁹ ראיון עם מפקח יורם יודלביץ מיום 6.9.07.

⁷⁰ ת"פ (ת"א) 1123/03 מ"י נ' ליפשיין ואח' (גזר דין מיום 29.1.04).

⁷¹ מבין 34 סוחרות, נמצאו נתונים בנוגע ל-31.

סחר הפכו לסוחרות בעצמן, יחד עם בן זוגן, הסוחר בנשים אף הוא (6.4%). רק 3 נשים (8.8%) סחרו בנשים בנסיבות אחרות.

קיים גם מעין "מעמד ביניים" בין הזונות לסוחרות. בדרך כלל מדובר באישה אחת בבית בושת, שעדיין עוסקת בזנות, אך בשל הוותק הרב שלה, או כאשר הסוחר חש כלפיה אמון מסיבה אחרת, מעמדה נחשב 'בכיר' יותר משל האחרות, והיא נהנית מזכויות יתר, כגון קבלת חלק משמעותי יותר מן האתנן, או אפשרות יציאה מבית הבושת בלי פיקוח.⁷² למעמד זה נלוות לצד הזכויות גם חובות, כגון פיקוח על נשים אחרות, יידוע הסוחר בדבר כוונות בריחה שלהן או הפרת חוקי הסוחר, יידוע נשים חדשות בדבר הכללים הנהוגים בבית הבושת, ועוד.

רק 3 נשים מבין הסוחרות נולדו בישראל⁷³ בעוד שכל השאר הן ילידות חבר המדינות. לרובן אין עבר פלילי, ואצל אלו שיש, מדובר לרוב בעבירות הנלוות לזנות. לעתים רחוקות התייחס בית המשפט לנושא הכללי של נשים הסוחרות בנשים אחרות. כך למשל התייחס לכך בית משפט על מנת לדחות בקשתה של נאשמת להקלה בעונשה, בשל היותה אם חד הורית לילדה בת שש:

באשר להיותה של הנאשמת אם חד הורית לילדה בת כ-6, אכן, לִבְנוֹ עִם אוֹתָהּ קִטְיָנָה שֶׁנִּקְלָעָה בְּגִיל כֹּה צַעִיר לְסִיטוּאָצִיָּה קָשָׁה. אוֹלָם, הַיּוֹתָה שֶׁל הַנְּאֻשֶׁמֶת אִם לֹא יוֹכֵל לְפִטוֹר אוֹתָהּ מֵאִימַת הַעֲנִיִּשָׁה, שֶׁכֵּן אֲנִי נִתְקָלִים בְּתִיקִים שֶׁל סוֹחָרֵי נְשִׁים, בְּמִקְרִים רַבִּים, בְּנֻשִׁים הַמְשֻׁמָּשׁוֹת "עֶזֶר כִּנְגֵד" לְסוֹחָרֵי הַנְּשִׁים, אִם כ"פְּקִידוֹת", כ"שׁוֹמְרוֹת", כ"מֵתוֹכּוֹת", כ"קוֹפְאוֹת" וְכוּב'. פְּעַמִּים מְדוּבָר בְּנֻשׁוֹתֵיהֶם אוּ בְּחִבְרוֹתֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם גְּבָרִים-סוֹחָרִים וּפְעַמִּים אִף בְּאֻמוֹתֵיהֶם. אִם נִקַּל רֹאשׁ בְּתַפְקִידוֹן נִפְגַּע בְּמֵאֲבָק הַקְּשָׁה נֶגַד הַסוֹחֵר בְּנֻשִׁים.⁷⁴

עם זאת, על פי רוב, נוטה בית המשפט להדגיש את תפקידן השולי דווקא: **חנה קסלר** "מילאה אחר הוראות בעלה, ואדם אחר בשם 'משה', ותפקידה התמצה במענה לטלפונים

⁷² בישראל היא מכונה לעתים "המלכה", ובאנגלית "Bottom Lady" או "Main Lady". לדיון נוסף בעניין זה ראו Reynolds, p.26. ראו, למשל, בעניין רשקובן, שם קורבן הסחר מתאהבת בסוחר, ממונה על ידו כפקידה בבית בושת בניהולו, ומאוחר יותר מועמדת לדין על שיבוש מהלכי משפט עמו בצוותא: ע"פ 263/06 רשקובן נ' מ"י (פסק דין מיום 6.6.07).

⁷³ תפ"ח (ת"א) 1119/01 מ"י נ' דביר (גזר דין מיום 26.11.01).

⁷⁴ פ"ח (ת"א) 1182/03 מ"י נ' פלונית (גזר דין מיום 7.4.05).

וניהול מערך העבודה של המתלוננות";⁷⁵ **נטליה גוימן** הוגדרה על ידי בית משפט כ"מעין שליחה גלווית".⁷⁶

חלק מן השוטרים ציינו בראיונות כי הנשים היו רעות ואגרסיביות יותר מן הגברים, אך טענה זו איננה נכונה בהכרח. אמנם, אין ספק כי סוחרות התאכזרו לא פעם לנשים: **אירינה פישמן** אסרה על אחת הנשים לישון במשך שלושה ימים, מכיוון שאיחרה לנקות את המכון;⁷⁷ **מריאנה פולקובה** הכתה קורבן סחר כעונש על כך שניסתה להתאבד;⁷⁸ **לריסה ארג'נטר** דרשה משפחות המין שלה לנקות גם את ביתה כאשר לא קיבלו לקוחות, ועשתה עסקאות חליפין בשירותי מין של הנשים תמורת מוצרים ושירותים שונים שרכשה.⁷⁹ עם זאת, גם גברים שסחרו בנשים לא טמנו ידם בצלחת. אין זאת, כי השיפוט המוסרי אותו אנו מפעילים כלפי אישה, מכיוון שהעזה לנפץ את התפקידים המגדריים שיועדו לה, חמור אף יותר כאשר מדובר בסחר בנשים, שכן היא התעללה דווקא בבנות מינה, ובמקום לחוש אמפתיה והזדהות למצבן הצטרפה לפוגעים בהן. שיפוט מוסרי מעין זה הפעיל בית המשפט המחוזי בחיפה בעניינה של **שרון גלפונד**:

בבואנו לגזור את עונשה של הנאשמת, הרי בנוסף לחומרת העבירה, עמדה לפנינו העובדה, כי הנאשמת עצמה היא אשה. היינו מצפים כי אשה תראה את הזוועה שבמעשים מעין אלה, מה גם שהנאשמת היא בערך בגילה של נטליה, גם לנטליה היה ילד קטן, אותו השאירה בארץ מוצאה כדי לבוא לארץ ולהתפרנס. קשה לבטא במילים לאיזו דרגה של שפלות הגיעה הנאשמת כאשר, כאשה, ניצלה מרצונה את רעותה והתפרנסה מגופה של האחרת.⁸⁰

⁷⁵ ת"פ (קרית גת) 1769/99 מ"י נ' **קסלר ואח'** (גזר דין מיום 12.4.00).

⁷⁶ ת"פ (ת"א) 1030/01 מ"י נ' **גוימן** (גזר דין מיום 6.6.01).

⁷⁷ ב"ש (ת"א) 92978/02 מ"י נ' **פישמן ואח'** (החלטה מיום 9.1.03).

⁷⁸ ב"ש (ב"ש) 21830/02 מ"י נ' **זגייר ואח'** (החלטה מיום 25.8.02).

⁷⁹ ב"ש (ת"א) 91307/03 מ"י נ' **ארג'נטר** (החלטה מיום 3.6.03).

⁸⁰ ת"פ (חי') 212/01 מ"י נ' **חיון** (גזר דין מיום 25.2.03).

נשים העוסקות בסחר יחד עם בן זוג

41% מהנשים שסחרו בנשים עשו זאת יחד עם בן זוג. תפקידן היה לא פעם שולי יותר, מאחורי הקלעים, ובכל זאת משמעותי: תרגום, גיוס, השגחה על בית הבושת בשעת היעדרו של בן זוגן, דיווח על "הפרות משמעת" ועוד. לא תמיד הן הועמדו לדין.

במרבית המקרים שני בני הזוג הם יוצאי חבר המדינות. בשני מקרים שהגיעו לבתי המשפט, הגברים היו ילידי ישראל, והנשים, שהיו מחבר המדינות לשעבר, שימשו גשר תרבותי בין בן זוגן לבין עולם הסחר, קישרו אותו עם הגורמים הרלבנטיים, סייעו בגיוס הנשים ושימשו כמתרגמות בינו לבין הקורבנות: **אולנה קוזמנקובה**, בת 24 ואם לתינוק, תרגמה עבור בעלה, טל גלעדי, את דברי הנשים שהוחזקו בבית הבושת 'המשפחת' שנוהל בצוותא עם הוריו.⁸¹ היא הורשעה בסיוע להחזקת מקום לזנות; **טטיאנה פרובה** שהתה בישראל שלא כדין, בנסיבות שאינן ברורות כל צורךן, וסחרה בנשים עם בן זוגה, אזרח ישראלי בשם אריה בגל.⁸² עם זאת, לעתים מנסים הגברים לחמוק מעונש תוך שהם מטילים את האשמה על בת זוגם: **אורן חורש** טען כי נגרר לסחר על ידי חברתו, שעסקה בזנות וזיה עימו באותה תקופה;⁸³ **אריה בגל** טען כי בת זוגו היא שהכירה בינו לבין סוחר הנשים, ובעטיה פנה לעסוק בעבירה זו.⁸⁴

מקרה מעניין במיוחד הוא עניינה של **יוליה שומרנקו וייכרמן**. היא הגיעה לישראל שלא כדין, ולאחר הגעתה נישאה בנישואים פיקטיביים ליהודי, ורכשה אזרחות, מכוח חוק השבות, בשנת 1999.⁸⁵ זמן קצר לאחר מכן הפכה בת זוגו של אדם אחר, ראש ארגון פשיעה, שבין השאר סחר בנשים, בשם גנאדי בוסלביץ. כתב האישום שהוגש נגדה ייחס לה שורה ארוכה של עבירות, וביניהן ניהול ארגון פשיעה. בחודש אוגוסט 2004, כאשר שהה בוסלביץ בחו"ל, היא החליפה אותו והעבירה כספים לחברי הארגון על-פי הוראותיו. בית משפט מצייין כי יוליה "נחשפה" לעסקיו של בוסלביץ והייתה בקיאה בפרטים, ובין

⁸¹ תפ"ח (ת"א) 1095/02 מ"י נ' גלעדי ואח' (גזר דין מיום 30.9.03).

⁸² ב"ש (חי') 4319/01 מ"י נ' בגל ואח' (החלטה מיום 1.10.01).

⁸³ תפ"ח (ת"א) 1240/02 מ"י נ' חורש (גזר דין מיום 29.5.03).

⁸⁴ ב"ש (חי') 4319/01 מ"י נ' בגל ואח' (החלטה מיום 1.10.01); ע"פ 1978/02 ביגל נ' מ"י (פסק דין מיום 2.5.05).

⁸⁵ ב"ש (י-ם) 7033/04 מ"י נ' בוסלוביץ (החלטה מיום 1.12.04).

השאר גם הסבירה לנשים את התנאים בהם יועסקו בזנות, הצטרפה אליהן בעת שביקרו במשרדים ממשלתיים,⁸⁶ והביעה את דעתה על חלק מהנשים שהוחזקו על ידי בוסלביץ: "כולם כאלה, מוציאים אותם מהזבל שוכחות שהיו מקבלות רק מכות פה".⁸⁷

עם זאת, למרות מעורבותה הפעילה בסחר בנשים, בית משפט פסק כי פעילותה זו אינה מגיעה לכדי סחר בבני אדם או שותפות בארגון פשיעה. בסופו של דבר, מכלל האישומים שהוגשו נגדה, ובין השאר על ניהול ארגון פשיעה, כל שנותר הוא רק האישומים הקשורים בנישואיה הפיקטיביים: שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה. בית המשפט הסתפק בתקופת המעצר שריצתה כעונש מאסר, ופסק לה עונש מאסר על תנאי וקנס של 20,000 ש"ח.⁸⁸ זאת, על אף שבמקרים דומים להפליא, וחמורים פחות, הרשיע בית המשפט נאשמים בסחר, או, לכל הפחות, בסיוע לו.⁸⁹

בשני מקרים לפחות הייתה הסוחרת עצמה קורבן להתעללות מידי העבריין העיקרי. **ילנה ירמלייב** ביצעה את המעשים המיוחסים לה בכתב האישום רק בשל חששה מפני בן זוגה האלים. היא הכירה אותו זמן קצר לאחר עלייתה ארצה, ולאחר שנתיים של חיים משותפים החל לנהוג כלפיה באלימות פיזית, רגשית וכלכלית, עד שנמלטה למקלט לנשים מוכות יחד עם בתה מנישואיה בעבר, ילדה כבת 9. כעבור זמן קצר חזרה אליו, וניסתה לעזבו שנית, אך שוב חזרה אליו מכיוון שפחדה ממנו. בית משפט התרשם כי לילנה ירמלייב לא היו דפוסים עברייניים, וכי הרקע להסתבכותה היה בן זוגה, אשר ניצל את תלותה בו.⁹⁰ בחקירתה תיארה את התנהגותו כלפיה וכלפי הנשים האחרות:

ש: מה היה קורה אם מישהי סירבה לבצע מין אנאלי או אורגיה?

⁸⁶ בפרשה זו זויפו עבור הנשים תעודות עולה, כחלק מן הסחר בהן. ההטבות הנלוות לסל הקליטה הועברו לידי הסוחרים, והנשים נשלחו לעסוק בזנות, אולם על מנת לממש את "זכויותיהן" נדרשו הנשים לעתים לפנות למשרדי ממשלה.

⁸⁷ ב"ש (י-ם) 7033/04 מ"י נ' בוסלוביץ (החלטה מיום 1.12.04).

⁸⁸ פ"ח (י-ם) 774/04 מ"י נ' בוסלוביץ (גזר דין מיום 20.3.05).

⁸⁹ ראו למשל ת"פ (חי) 386/03 מ"י נ' מורדכוביץ (הכרעת דין מיום 9.8.04): אלכסנדר בארג, אחד הנאשמים בתיק זה, הסיע את הנשים למקום בו נמכרו, תמורת 200 ש"ח, וכפי הנראה היה פאסיבי במשך התנהלות העסקה. בגין נסיעה זו, הוא הורשע בעבירת סיוע לסחר, בטענה שידע מה מתרחש סביבו, ודי בכך כדי להרשיעו.

⁹⁰ תפ"ח (ת"א) 1148/03 מ"י נ' ירמלייב ואח' (גזר דין מיום 8.6.04).

ת: היו בנות שרצו, אבל אם הן סרבו גבי היה שולח אותי אליהם שאני יאיים עליהם שאם הן לא יעשו מה שהלקוח רוצה הוא יזיין אותם במכות... הוא גם היה מכה אותי בפני הבנות והילדים כך בעצם הוא הראה להם מה יהיה להם אם לא יעשו מה שהלקוח רוצה. כמה פעמים הוא איים עלי בסכין והצמיד לי סכין לגרון (הערת חוקר: החשודה מראה לי בכתף שמאל סימן שנגרם לה לטענתה מהסכין שהצמיד לה גבי).⁹¹

עם זאת, גם כאשר האישה איננה קורבן לאליומות, היא איננה בהכרח חופשייה לנפשה. בעניינה של ד., אשר סחרה בנשים עם בעלה, ציין שירות המבחן כי למרות היותה אינטליגנטית ואחראית, היא –

בעלת דימוי עצמי נמוך עם קווים תלותיים וצורך לרצות את סובביה... לדבריה מילאה רצונו של בעלה בלי לדעת מהו בדיוק עיסוקו, כן טוענת שלא ידעה כי בעלה הרוויח כספים בסרסרות לזנות.

להערכתנו, בשל פחד מדחייה ונטישה מצדו וחוסר אונים לעמוד מולו היא בחרה לעצמה גישה פאסיבית במערכת הזוגית והעדיפה לא לדעת בעצמי עיניים' למעשיו.

זונות שהפכו לסוחרות

במובנים רבים, ניתן להשוות בין החיים בזנות לבין החיים במוסד הטוטאלי אותו תיאר גופמן בספרו "על מאפייני המוסדות הטוטאליים".⁹² מוסדות אלו מטילים מחסום על יחסים חברתיים עם העולם שמחוצה להם, בין אם באמצעות מאפיינים פיזיים (קירות עבים, דלת פלדה, מאבטח חמוש בכניסה, מצלמה במעגל סגור מחוץ למבנה ובתוכו, ועוד), ובין אם באמצעים חברתיים (ובעיקר התיוג המוטל על הנשים המועסקות בזנות). מטרתו היחידה של בית הבושת היא למלא את צורכיהם המיניים של הגברים הבאים בשעריו, לצורך שגשוגו הכלכלי של בעליו, ופרט לכך מאומה איננו חשוב. לצורך זה, נבנה בית הבושת כמוסד טוטאלי, ובו מצויים כל סממני האופייניים:⁹³ "טקס" קבלה הכולל השפלה וביזוי

⁹¹ ב"ש (ת"א) 92541/03 מ"י נ' ירמלייב (החלטה מיום 23.10.03). למקרה נוסף של התעללות בסוחרת ראו: תפ"ח (ת"א) 1119/01 מ"י נ' דביר (גזר דין מיום 26.11.01).

⁹² ארווינג גופמן, **על מאפייני המוסדות הטוטאליים**, 2006.

⁹³ אם כי גופמן עצמו לא התייחס מעולם לבתי בושת בספרו, או למקומות אחרים בהם נשים נשבות במרחב הפרטי כגון אלימות כלפיהן במסגרת המשפחה, כי אם רק למוסדות טוטאליים מוכרים יותר, האופייניים בעיקר לגברים, כגון בתי סוהר, מחנות צבאיים, מחנה ריכוז ועוד.

של החוסה, הפשטתו לעתים ושינוי שמו על פי רוב; אלימות מילולית או פיזית של הסגל כלפי החוסה; הצורך להתחנן ולהפציר למען קבלת דברים קטנים, שקל להשיגם בעולם החיצוני, כגון סיגריה; החוסה לעולם אינו לבדו, תמיד הוא מצוי בטווח שמיעה ממישהו, הסגל או החוסים האחרים; התעללות מינית, פיזית ונפשית בו איננה חריגה; ישנה מערכת שלמה של 'חוקי בית' המעניקים פריבילגיות שבדרך כלל נתפשות כמובנות מאליהן, כגון הזכות ללכת לשירותים; שינוי דמותו החברתית ותפישתו המוסרית של החוסה; זכות הביקורים והיציאות נשללת באופן מוחלט, לפחות בהתחלה; ישנה קבוצה גדולה של "חוסים-עובדים" וסגל פיקוח מצומצם; מטרת הסגל איננה הדרכה, בדיקה או הכשרה, כי אם מעקב, על מנת לוודא שהפרט יבצע עבודתו כהלכה; אסורה העברת מידע בנוגע לתוכניות הסגל אל החוסים, והחוסה מודר דרך קבע מן ההחלטות בנוגע לגורלו; הוא יקבל חלק מזכויותיו לאחר עזיבתו את המוסד, אבל התקופה בה שהה בו תיוותר לנצח תקופה שבה היה מת מן הבחינה האזרחית והנפשית. מערכת שלמה של עונשים וזכויות מאפשרת להאריך או לקצר במידת מה את משך שהותו במוסד הטוטאלי, אך ככל שקרב מועד שחרורו הוא חרד, ולא דווקא שמח לצאת לעולם אליו ערג בעבר, שכן הוא חושש שלא יצליח להשתלב מחדש בחברתם של אנשים "רגילים", שלא שהו באותה מסגרת בה שהה הוא.

כאשר אישה נסחרת לזנות, השובה שלה, ובמקרה זה האדם הסוחר בה ומחזיק בה בבית הבושת, הוא האדם החזק ביותר בחייה. פעולותיו ואמונותיו מעצבות את אישיותה. הוא אמנם מקור השפלתה, אך בו גם תלויים חייה – זכותה הבסיסית למקלחת, לאוכל, למילה טובה, קשורים אליו בקשר בל ינתק.⁹⁴ ככל שהיא מנותקת יותר מן העולם הסובב אותה, היא נאחזת במידה רבה יותר בקשרים היחידים המותרים לה – עם נשים אחרות המצויות במצבה, ועם האדם הסוחר בה. ללא כל קשר אנושי אחר, היא תנסה למצוא אנושיות בסוחריה. ללא כל נקודת מבט אחרת, היא תתחיל לראות את העולם דרך עיני הסוחר בה. וללא כל חלופה אחרת, היא תבין שאם אינה רוצה להיות קורבן לנצח, עדיף שתחבור אל

⁹⁴ לניתוח מאפייני אישה הנתונה בשבי – בבית בושת, בבית אלים ובמקומות נוספים ראו: ג'ודית לואיס הרמן, טראומה והחלמה, 1994, עמ' 97-120.

סוחריה. מכאן ועד לחציית גבולות החוק על ידה, קצרה הדרך. מכאן, לא רק שהאישה תוכל לסחור בנשים אחרות, אלא שלעתים תגלה כלפיהן אכזריות גדולה יותר משל הסוחרים האחרים, על מנת שתצליח להתנתק באופן סופי מעולם הקורבנות, ולהציב חיץ ברור בינה לבניה.

בספרות הפסיכולוגיה מוכרת תופעה הידועה בשם **תסמונת שטוקהולם**.⁹⁵ תסמונת זו נוצרת כאשר אדם מוחזק בידי אחרים בכפייה, ומפתח בהדרגה אמפתיה והזדהות עם שוביו. תסמונת זו נובעת מרצונו של השבוי להזדהות עם החזק, השולט, והיא מלווה בפחד מפני אנשים המעוניינים לסייע לו. פטי הרסט, אזרחית ארה"ב, הייתה בת ערובה של קבוצת קיצונית בשם הצבא הסימביוזי ומאוחר יותר הצטרפה לשורותיו. תוך כדי כך ביצעה שוד מזוין של בנק והועמדה לדין. טיעוניה כי הייתה קורבן לתסמונת שטוקהולם לא הועילו לה, והיא נשפטה למאסר שקוצר מאוחר יותר בידי נשיא ארה"ב. את חוויותיה בתקופה בה הייתה בת ערובה, תקופה שחלק ניכר ממנה בילתה כלואה בתוך ארון, תיארה כך:

כאשר שוחררתי מן הארון חשבתי שאני עושה את רצונם כאשר אני חוזרת כמו תוכי אחרי הקלישאות והסיסמאות שלהם בלי להאמין בהן. ואז... התחיל מן הלם קהוי. כדי לשמור על שפיותי ועל איזוני ולתפקד מיום ליום בסביבה החדשה, היה עליי ללמוד לפעול בצורה מכנית, כמו חייל ממושמע, לעשות מה שאומרים לי ולהשעות את אי-האמונה שלי. [...] המציאות שלהם הייתה שונה מכל מה שהכרתי עד אז, ובאותם ימים היא נהפכה למציאות שלי.⁹⁶

לודמילה קרמנקו הובאה לישראל כקורבן סחר.⁹⁷ בית משפט קבע כי מבין סוחרים הנשים שהורשעו באותה פרשיה, היא ביצעה את התפקיד החמור ביותר, תוך שהיא משמשת, כהגדרתו, "קצינת קליטה ומיון" של הנשים. היא דרשה מקטינה לומר שהיא בת 19 ואם

⁹⁵ מקור השם באירוע שהתרחש באוגוסט 1973 במהלך שוד בנק בשטוקהולם, שבדיה. ארבעה מעובדי הבנק הוחזקו כבני ערובה על ידי שודד חמוש, במשך מספר ימים בכספת הבנק. בני הערובה, שרואיינו לאחר שחרורם, חשו הזדהות עם החוטף, ואף חששו מפני המחליצים.

⁹⁶ ג'ודית לואיס הרמן, **טראומה והחלמה** 1994, עמ' 105.

⁹⁷ פח (ת"א) 1055/02 מ"י נ' **קרמנקו ואח'** (גזר דין מיום 29.3.04). בגזר הדין אין התייחסות להיותה קורבן סחר, והיא מוגדרת רק כ"אורחת לא קרואה ממדינת חבר העמים". בשל היותה "אורחת לא קרואה", מסרב בית משפט לבקש תסקיר מבחן בעניינה. על עובדת היותה קורבן סחר למדנו מן הראיון עם רפ"ק שוקי בללי.

לא תאמר כן – יהיה עליה לעבוד בחינם; היא נטלה מן הנשים את המסמכים שהיו בידן, קרעה אותם והשליכה לפח; על פי רוב נהגה בגסות כלפי הנשים והתעמרה בהן. הוגש נגדה כתב אישום המייחס לה עבירות סחר, איומים ועבירות נוספות, בהן הורשעה. הוטלו עליה שבע שנות מאסר בפועל, ושתי שנות מאסר על תנאי.

אנה אירקובה נסחרה לישראל, גורשה ללא שיקום, ומשנתקלה פעם נוספת בקשיים העצומים שהציבה בפניה המציאות באוזבקיסטן, ביקשה לחזור לישראל.⁹⁸ כרטיס הטיסה לישראל, שהוצע לה בידי מגייס מקומי של קורבנות סחר, כלל את הדרישה להביא עמה שתי נשים נוספות, והיא הסכימה.

סימונה בלודה, אם חד הורית קשת יום, גידלה את בנה בן הארבע וחצי ואת בתה בת ה-21 בתנאים של מצוקה כלכלית קשה. היא עסקה בעצמה בזנות ובחשפנות, עד שהחלה לנהל את בית הבושת, בו הוחזקו גם קורבנות סחר. בשלב הטיעונים לעונש הציגה את מצבה העגום בפני בית המשפט:

לא הייתה לי ברירה, הייתי צריכה לעסוק בדברים האלה, לא בגלל שרציתי לעשות מיליונים... אני לא פתחתי מכון בבני ברק, אלא זה היה בתחנה המרכזית, כל הזמן המשטרה היתה באה, אני לא ידעתי שזה לא חוקי אם המשטרה נותנת לעבוד. שאני נכנסתי לזה, אני מצטערת, זה היה מזמן... אם אני אהיה עכשיו בכלא הילד שלי יהיה בלי אמא וכלי אבא.⁹⁹ (בוכה).

בית המשפט קבע בעניינה כך:

אמנם היא הורשעה בסרסרות, אולם היא מצויה ברף הנמוך של העבירה, באשר הנה בעצמה אישה שעבדה בזנות. למעשה היא "עלתה מדרגה" באופן חלקי. אילו יכולה הייתה, לא הייתה מנהלת חיים כאלה, משום שאיננה נהנית מהם כלל.

בית המשפט התייחס בחומרה לתסקיר שירות המבחן, לפיו לא גילתה הנאשמת כל אמפתיה למתלוננות, אך אימץ את עמדת סנגוריתה, לפיה דרך חייה מונעת ממנה לחוש אמפתיה מעין זו, וכי מצבה הנפשי, הכלכלי והמשפחתי מורה על כך שיש להקל בעונשה.

⁹⁸ פ"ח (ב"ש) 1040/04 מ"י נ' אירקובה (גזר דין מיום 21.3.05).

⁹⁹ תפ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' כץ ואח' (גזר דין מיום 17.7.06).

קורבנות ההופכות לסוחרות יחד עם בן זוג

בתוך, בין שתי קבוצות הנשים, אלו הסוחרות בזנות לאחר שנסחרו בעצמן ואלו הסוחרות בנשים יחד עם בן זוג, מצויה קבוצה קטנה המשתייכת לשני המעגלים: קורבנות סחר החוברות לסוחר נשים כבנות זוג, והופכות לשותפות בעסקיו. מצב זה משרת עבורן אשליה כפולה: הן שבו, הפעם בעמדת כוח, לתעשייה שקודם לכן ניצלה אותן, והן חולקות עמדת כוח זו עם בן זוג שנמצא אף הוא בעמדת כוח בתחום זה. במחקר מצאנו רק שתי נשים במצב זה, אם כי כפי שציינו לעיל על פי הראיונות שערכנו עם אנשי המשטרה עולה כי מספרן כפי הנראה גדול יותר, אך הן פועלות מאחורי הקלעים ומסייעות בעיקר בגיוס בארצות המוצא ובתרגום, ולכן קשה לאתרן.

מריאנה פולקובה הינה דוגמה מובהקת לקבוצה זו.¹⁰⁰ ילידת אוקראינה, בת יחידה להורים גרושים. בילדותה המוקדמת נכוותה באופן חמור בפלג גופה הימני. לטענתה פגעו צלקות הכווייה בדימויה העצמי והחברתי במהלך ילדותה והתבגרותה. לישראל הגיעה על מנת לעבוד כמלצרית ולסייע בכיסוי הוצאות אמה החולה. עם הגעתה לכאן, נסחרה לזנות ואף הייתה קורבן למקרים רבים של פגיעות פיזיות מיניות מצד הלקוחות. במסגרת זו הכירה את **האני זגייר** והפכה לבת זוגו, מתוך מה שהגדירה כ"מניעים אינטרסנטיים" – רצון להיחלץ מהמצוקה בה נמצאה. יחד עמו, ניהלה בית בושת בו הוחזקו קורבנות סחר. היא נהגה באלימות כלפי הנשים שהיו בשליטתה, וכפי שעולה מעדויותיהן היא הייתה "מנהלת המכון ונותנת הטון".¹⁰¹ כפי שעולה מקביעות בית המשפט, נראה שלא הרוויחה כסף בתפקידה כסוחרת, אך מדי פעם היה בן זוגה שולח לאמה סכום של 300 ₪ לכל היותר. סגורה טען שמעמדה לא היה שונה ממעמדן של קורבנות הסחר, שכן היא עשתה את אשר עשתה מתוך פחד מבן זוגה. בזמן מעצרה הוגשה חוות דעת פסיכיאטרית בעניינה, ממנה עלה כי היא סובלת מהפרעת אישיות עם קווים אנטי סוציאליים, כתגובה לתנאי המעצר והמשפט, אך אינה לוקה במחלת נפש. יום לפני מתן גזר דינה נעלמה.

¹⁰⁰ פ"ח (ב"ש) 966/02 מ"י נ' זגייר ואח' (גזר דין מיום 1.5.05).
¹⁰¹ ב"ש (ב"ש) 21830/02 מ"י נ' זגייר ואח' (החלטה מיום 25.8.02).

העצמאיות

הקבוצה הקטנה ביותר בקרב הנשים הסוחרות היא אלה שככל הידוע לא עסקו בעצמן בזנות, ואין להן בן זוג העוסק בסחר ביחד עמן. על קבוצה זו נמנו רק 3 נשים, קרי 8.8% מכלל הסוחרות. עם זאת, גם כאן לרוב נסיבות כלכליות עגומות הן שהביאו אותן לעולם הפשע והסחר. **נטליה רוימי** התגרשה מבעלה. בנה מנישואיה הראשונים הגיע ארצה אך לא הצליח לקבל מעמד וגורש מהארץ, אביה מתגורר כיום לבד ברוסיה והוא מאושפז רוב הזמן בבית חולים.¹⁰² אמה נפטרה בזמן מעצרה.

סופיה קוצ'יק גרושה, בת 44, גידלה את בנה וטיפלה עד למעצרה גם באמה חולת הלב. מאז עלתה מחבר המדינות עבדה כאחות בבית חולים. בשנת 1993 ניסתה לפתוח עם בעלה דאז בית אבות פרטי, אשר פעל ארבע שנים עד שנקלע לקשיים כספיים. בעלה הונה אותה ונמלט עם כל הכספים. כשהוגשה תלונה במשטרה על ידי הספקים, הועמדה היא לדין וריצתה עונש מאסר בעבודות שירות.¹⁰³ לאחר מכן, החלה לסחור בנשים.

"הוא היה אבא ובעל טוב, ואני עדיין אוהבת אותו": משפחתו של

סוחר הנשים

מרבית סוחרי הנשים הקימו משפחה בשלב זה או אחר של חייהם. לעתים קרובות התא המשפחתי מתקיים במקביל לסחר, מהווה מקור תמיכה וחיוק, ולבני משפחתו של הסוחר אין מושג מהו עיסוקו. לעומתן, ישנן משפחות המודעות לעיסוקו של הסוחר, וחלקן אף לוקחות בו חלק פעיל.

נישואים

68.4% מסוחרי הנשים נשואים או חיים עם בת זוג,¹⁰⁴ 20.1% גרושים ו- 11.5% רווקים.¹⁰⁵ כפי שצוין לעיל, חלק מן הנשים שיתפו פעולה עם בני זוגן בסחר. חיי

¹⁰² תפ"ח (ת"א) 1053/04 מ"י נ' רוימי (גזר דין מיום 21.4.05).

¹⁰³ תפ"ח (ת"א) 1148/03 מ"י נ' ירמלייב ואח' (גזר דין מיום 8.6.04).

¹⁰⁴ אם כי מתוך קבוצה זו 13 נשואים פעם שניה, ואחד נשוי בפעם השלישית.

¹⁰⁵ מבין כלל הסוחרים שהשתתפו במחקר, נמצאו נתונים ביחס לנושא זה לגבי 149 איש.

הנישואים אינם נתפשים על ידי הסוחרים כמחסום בפני קיום יחסי מין עם קרבנותיהם: כך למשל סמיון דושקר הועמד לדין עם אשתו והמאהבת, אשר שתיהן סייעו לו בעסקיו,¹⁰⁶ ובנוסף גם אנס את קורבנותיו.¹⁰⁷

אחד מן השוטרים שרואיינו הגדיר את חיי הנישואים של סוחרי הנשים כך:

הם נשואים לנשים יוצאות חבר המדינות, שאני יכול להגיד לך בוודאות שהן ידעו מה הבעל שלהן עושה והעלימו עין וגם שהוא מזיין את הבנות. אני יודע כי גם הנשים נחקרו. למה הן הסכימו? אין שם עניין של מסורת ודת, אין ערכי משפחה ואין בושה. דווקא קנאה יש – הגבר יכול לרצוח אם מישוהו יסתכל על האישה שלו.¹⁰⁸

בין אם ידעו בנות הזוג על מעשי הסוחר במלואם, ובכללם אונס ומעשה סדום, ובין אם לא ידעו מאומה, הן הגיעו לאולמות בתי המשפט לא פעם, ניצבו דומעות לצד בן זוגן וביקשו מבית משפט לחוס עליו. דבריהן בשלב הטיעונים לעונש, כמו גם תסקירי שירות המבחן המוגשים בענייניו של הסוחר, אך מתארים מדי פעם גם את אשתו, שימשו לנו בסיס לבחינתן של בנות הזוג אשר לא היו מעורבות בסחר.

בענייניו של מ. צוין כי "אשת הנאשם העידה כי הנאשם מסור למשפחתו ודואג לה מאוד, והיעדרותו מהבית פגעה בילדיו, בייחוד בבנו בן העשר. לדבריה, המעשים בהם הורשע הנאשם מהווים מעידה חד פעמית מצד הנאשם, ואין סיכוי שיחזור עליהם בשנית";

אשתו של ש. לא ידעה במה עסק: "היא תיארה בפנינו כי טרם מעצרו מסר לה כי הוא עובד כנהג מונית. לאחר שנעצר, מ. התוודה בפניה על מעשיו עליהם לא ידעה";

גרשתו של ק. סיפרה לבית משפט כי היא "מכירה את הנאשם מילדות. למדנו יחד בבית ספר ברוסיה. עלינו ארצה ביחד. הוא אבא תומך ומאוד קשוב לילדה, וגם לאחר שנפרדנו

¹⁰⁶ פ"ח (ב"ש) 910/02 מ"י נ' דושקר (גזר דין מיום 20.1.03). בית משפט מצייין בראשית גזר הדין כי "הנאשמת הרביעית היא אשתו של הנאשם הראשון והנאשמת השלישית הייתה ידועה כאהובתו".

¹⁰⁷ האונס לא נכלל בכתב האישום נגדו, אולם ניתן ללמוד עליו מעיון בהכרעת הדין וגזר הדין בנושא זה (לעיל).

¹⁰⁸ ראיון עם רפ"ק אלי קפלן מיום 13.8.07.

הוא עזר גם כלכלית וגם במה שהיה יכול. כל האירועים החשובים בחייה היה תמיד לצדה. גם בת מצווה הוא ארגן לה בשנה שעברה";

אשתו של **שמואלוב** הגיעה לבית משפט על מנת להעיד על החיים הקשים שחוה בעלה עוד בטרם הורשע בסחר, ואמרה לבית המשפט: "הוא בן-אדם נהדר, אבא טוב, הילדים אוהבים אותו, למרות כל הקשיים שהיו לו בחיים".¹⁰⁹

במקרה אחר מתאר תסקיר קצין המבחן כיצד ההליך השיפוטי של הסוחר פתח את עיניה של אשתו ואפשר לה לבחון מחדש את יחסיהם ולשקול צעדים אשר ספק אם היו עולים על דעתה לפני ההליך הפלילי:

אשתו עקרת בית. מדברי א. ובני משפחתו עולה כי תקופת זמן ארוכה ניהל אורח חיים מפוצל. מחד, שמר על חזות של תפקוד נורמטיבי במסגרת משפחתו, תוך שימוש נרחב בשקרים. מאידך, ניהל במקביל אורח חיים שולי כסרוסור למעשה זנות, תוך קשר עם חברה שולית ותוך ניהול מערכת יחסים אינטימית עם אחת מהנשים שבבעלותו. משיחה עם אשתו התרשמנו מאישה מעט תלונית. עם זאת התרשמנו כי כיום, ובניגוד להיכרותנו עמה בתקופת הליך המעצר נגדו, מגייסת כוחות להתמודדות עם מצבה וחיה. מביעה כיום מחשבות על פירוק הקשר הזוגי בינם. בולטים כעסים רבים שלה כלפי א. וכלפי מעורבותו בעבירה נשוא תיק פלילי זה.

למרות זאת, התייצבה אשתו של א. לדיונים בבית המשפט ובשלב הטיעונים לעונש ביקשה להקל בעונשו.

ילדים

ל- 41.9% מסוחרי הנשים בעלי הילדים יש ילד אחד; ל- 27.9% שני ילדים; ל-18.2% שלושה ילדים; ל-10.7% ארבעה ילדים, ובמקרה אחד היו לסוחר נשים שישה ילדים.¹¹⁰ בנוסף, נשותיהם של שלושה סוחרים היו בהריון בעת שבני זוגן סחרו בנשים. בחלק מן המקרים, היו ילדיהם שותפים לעסקי הסחר: **ג'קי יזדי** עבד עם בנו גולן בבית הבושת טרופיקנה, בו הוחזקו לאורך השנים מאות קורבנות סחר, ונולד לו בן נוסף מאחת הנשים

¹⁰⁹ ת"פ (ת"א) 1158/01 מ"י נ' **שמואלוב** (גזר דין מיום 16.1.02).

¹¹⁰ מבין כלל הסוחרים שהשתתפו במחקר, נמצאו נתונים ביחס לילדים לגבי 93 סוחרים.

בבית הבושת;¹¹¹ **דוד ויהודה בונופיל**, אב ובן, סחרו בנשים בצוותא;¹¹² **איסק ארג'נטר** הביא קורבן סחר לביתה של בתו, שנתנה לה בגדים ישנים והסבירה לה כי מעתה ואילך תשהה בבית המשפחה בנתניה. כנגד הבת לא ננקטו, למיטב ידיעתנו, כל צעדים, ועובדות אלו הוזכרו רק כבדרך אגב בהליכים המשפטיים של הוריה;¹¹³ ועוד.

לעתים הסוחרים הינם בני זוג המגדלים ילדים קטנים, וסנגוריהם מנסים להשתמש בעובדה זו בניסיון לשחרר לכל הפחות אחד מבני הזוג ממעצר, בטענה שמעצר ממושך עלול לפגוע פגיעה קשה בילדים, ולהותירם ללא טיפול מתאים.¹¹⁴ **דיאנה קרמר** טענה בדיונים על הארכת מעצרה כי עודנה מניקה פעוט, ולכן יש לשחררה ממעצר.¹¹⁵ שימוש בטיעון דומה נעשה בעניינן של אמהות חד הוריות.¹¹⁶

גם בשלב הטיעונים לעונש לא נפקד מקומם של הילדים: חלק מסוחרים הנשים נאחזו בהם כבקרנות המזבח, וניסו לבקש את רחמי בית המשפט בטענה שמאסר ממושך יפגע בילדיהם. **רפיק אשורוב** טען שיש לו שני ילדים המצויים בפנימייה וזקוקים לו, ובת זוגו בהריון;¹¹⁷ בנו של **נתן פרפל** סובל מפיגור,¹¹⁸ ובנו של **משה יצחק** משיתוק מוחין.¹¹⁹

¹¹¹ המידע אודות יזדי נמסר בראיונות שערכו מתנדבי מוקד סיוע לעובדים זרים עם קורבנות סחר שונות בין השנים 2000-2003.

¹¹² פ"ח (ת"א) 1151/03 מ"י נ' **בונופיל ואח'** (גזר דין מיום 20.1.05).

¹¹³ תפ"ח (ת"א) 1085/03 מ"י נ' **ארג'נטר** (גזר דין מיום 20.11.03).

¹¹⁴ ראו למשל, ב"ש (ב"ש) 22753/02 מ"י נ' **קרקבי ואח'** (החלטה מיום 5.12.02): "למשיבה ולבעלה – המשיב I – שני ילדים קטנים, הנמצאים מאז מעצר הוריהם בידי בני משפחה שונים ומעצר אמם ואביהם כאחד עד לתום ההליכים עלול לפגוע בשני ילדיהם הקטנים פגיעה קשה ביותר"; בש"פ 5163/03 **ארג'נטר נ' מ"י** (החלטה מיום 16.6.03): "במהלך הדיון בפני בית המשפט המחוזי, נטען כי מעצרו של הנאשמים הותיר את בתם, קטינה בת חמש שנים, ללא טיפול והשגחה של ממש. חוששני שעניין זה – גורלה של הקטינה, לא נבדק על ידי הערכאה הראשונה כיאות, ולפיכך, ועל דעת הצדדים, מתבקש שירות המבחן ו/או שירותי הרווחה הנוגעים בכך, לבדוק בדחיפות את מצבה של הקטינה".

¹¹⁵ ב"ש (חי" 4808/04 **קרמר נ' מ"י** (החלטה מיום 10.6.04).

¹¹⁶ ראו למשל: תפ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' **כץ ואח'** (גזר דין מיום 17.7.06); פ"ח (ת"א)

1182/03 מ"י נ' **פלונית** (גזר דין מיום 7.4.05).

¹¹⁷ פ"ח (ת"א) 1169/04 מ"י נ' **אשורוב** (גזר דין מיום 9.5.05).

¹¹⁸ בש"פ 9759/03 מ"י נ' **פרפל** (החלטה מיום 6.11.03).

¹¹⁹ פ"ח (י-ם) 5086/02 מ"י נ' **יצחק ואח'** (גזר דין מיום 30.11.03).

תבניות נוספות של שיתוף פעולה בתוך המשפחה בסחר בנשים

קיימות תבניות נוספות של שיתופי פעולה בין בני משפחה בנושא הסחר בנשים: האחים **יורם וראובן סלומון** סחרו בנשים עם בן דודם **שחר פייגנבאום**,¹²⁰ בעוד אשתו של ראובן סלומון פועלת בחבר המדינות לגיוס הנשים; האחים **חגי ואברהם ממן** היו שותפים לעסקי הסחר;¹²¹ ומשפחת גלעדי המורחבת – ההורים הגרושים **גילה ויואל גלעדי**, בנם **טל גלעדי** ואשתו **אולנה קוזמנקובה** ניהלו בצוותא בית בושת בשם 'ניקיטה', בו הוחזקו בין השאר קורבנות סחר, לפחות אחת מהן קטינה,¹²² ועוד.

בחלק ממדינות המוצא, ובעיקר באוקראינה, קיימת תבנית סחר מיוחדת, של אם ובת. במסגרת תבנית זו הבת – על פי רוב קורבן סחר שחזרה למעגל הסחר כסוחרת, או 'מלכה' – משתפת פעולה עם אמה בגיוסן של נשים נוספות. הבת חוזרת למדינת היעד בה הייתה, ובה היא מכירה כבר את הגורמים הרלבנטיים בתעשיית המין. מתוקף תפקידה במדינות היעד, היא מדווחת לסרסור על הפרת כללים בידי הנשים האחרות, ולעתים היא מגלה כלפיהן אלימות גדולה אף יותר מזו שמגלה הסרסור. אמה נותרת במדינת המוצא ומגייסת נשים, הנשלחות אל הבת תוך שהיא דואגת לכל הסידורים הנדרשים לטיסה: כרטיס, דרכון, ועוד.¹²³ מחקר שנעשה בנושא זה באוקראינה גילה כי האמהות הן בדרך כלל בגילאים 42-57, מובטלות, פרט לעיסוקן הפלילי, והשכלתן תיכונית בלבד. הבנות על פי רוב בנות 20 - 25, יש להן ילד בגיל ממוצע שבין 5-2, והוא נשאר במדינת המוצא תחת פיקוח סבתו הסוחרת.¹²⁴ רשתות פשיעה רואות בחיוב פעילות משפחתית מעין זו של אמהות ובנות, שכן היא מבטיחה שיתוף פעולה הדוק, סודיות, גמישות ויעילות בעסקים, החיוניים לכל רשת סחר.

¹²⁰ פ"ח (ת"א) 1152/02 מ"י נ' סלומון (הכרעת דין מיום 3.3.04).

¹²¹ תפ"ח (ב"ש) 959/04 מ"י נ' נורמטוב ואח' (הכרעת דין מיום 18.9.07).

¹²² ב"ש (ת"א) 91283/02 מ"י נ' גלעדי (החלטה מיום 26.6.02). לפי עדותה של האם, גילה גלעדי, תפקידה בניהול בית הבושת היה מרכזי, או, כדבריה, כי "היא הייתה המחליטה". בסופו של ההליך, בשל קשיים ראייתיים, כפי שקורה תדיר בתיקי סחר, הסתיים התיק בהסדר טיעון מקל.¹²³ להרחבה בנוגע לתבנית זו ראו:

Sergey Krivosheev, Vitaliy Kuts, Vasilii Sobolev, **Review of the Mechanisms, Means and Law Enforcement Response to Trafficking in Persons in Ukraine**, IOM, 2001, pp 22-23

¹²⁴ שם, עמ' 23

בישראל התקיים שיתוף פעולה מעין זה לפחות בשני מקרים שהתגבשו לכתב אישום, כנגד הבת, אך לא נגד האם: **יוליה שומרנקו וייכרמן**, אזרחית אוקראינה, הגיעה לישראל ופעלה יחד עם אמה לגיוס נשים באוקראינה לצורך זנות בישראל, כאשר חיה כאן כבת זוגו של אזרחי ישראל, אשר כפי שצוין לעיל הורשע מאוחר יותר בניהול ארגון פשיעה, אישום שהיא עצמה זוכתה ממנו;¹²⁵ **ומריאנה פוליאקובה**, אף היא אזרחית אוקראינה, פעלה בצורה דומה: התגוררה כאן עם בן זוגה הישראלי, האני זגייר, וניהלה עמו בית בושת בו הוחזקו קורבנות סחר. אמה הייתה מגייסת את הנשים עבורם.¹²⁶

"המדובר בבחור נורמטיבי, ממשפחה נורמטיבית": במה עסקו

לפני הסחר

כפי שצוין בראשית המחקר, סוחרי נשים אינם בהכרח עבריינים מועדים, שהעבריינות והפשיעה הם מרכזי חייהם. קרוב למחציתם באו מרקע נורמטיבי לחלוטין, עסקו בעבודות רגילות, והם נטולי עבר פלילי (47.3%); לרבע היה עבר פלילי כלשהו (26.7%) ולרבע היה עבר פלילי בתחום הזנות והסחר בנשים, או תיקים נוספים בנושא זה שהתנהלו במקביל (25.8%).¹²⁷ קרי, סוחרי נשים אינם בהכרח עבריינים סדרתיים שהפשיעה היא עיסוקם העיקרי או היחיד.

סוחרי הנשים בעלי הרקע הנורמטיבי

ל-99 מסוחרי הנשים שנבדקו אין עבר פלילי ידוע, והם עסקו בעבודות נורמטיביות בטרם השתלבו במעגל הסחר. **לפליקס אלדנקו** הייתה חנות ממתקים בבניין האופרה;¹²⁸ **בוריס שימישיאשוילי** היה נהג מונית;¹²⁹ **שלמה שמואלוב** עבד בתעשיית מזון בנתב"ג, עבור חברת "אל-על";¹³⁰ **מרקיאל מירזוקנדוב** עבד כמדריך בחדר כושר;¹³¹ ועוד. חלקם ניסו

¹²⁵ ב"ש (י-ם) 7033/04 מ"י נ' **בוסלביץ** (החלטה מיום 1.12.04).

¹²⁶ ב"ש (ב"ש) 21830/02 מ"י נ' **זגייר ואח'** (החלטה מיום 25.8.02).

¹²⁷ מבין 209 סוחרים לגביהם נמצא נתון בנושא זה.

¹²⁸ ב"ש פ (י-ם) 1991/04 **איליצינקו נ' מ"י** (החלטה מיום 9.3.04).

¹²⁹ פ"ח (ת"א) 1012/04 מ"י נ' **שימישיאשוילי** (גזר דין מיום 10.11.05).

¹³⁰ תפ"ח (ת"א) 1158/01 מ"י נ' **שמואלוב** (גזר דין מיום 16.1.02).

¹³¹ פ"ח (ב"ש) 992/04 מ"י נ' **מירזוקנדוב** (גזר דין מיום 15.2.05).

לחדול מן הסחר בנשים לפני שנעצרו על ידי המשטרה: **יאן נורמטוב** נעצר כאשר עמד להתחיל קורס כספרים של בנק פועלים בשפיים;¹³² **סופיה קוצ'יק** שבה לעבודתה הקודמת כמטפלת בקשישים;¹³³ ועוד.

עבר פלילי

השוטרים נחלקו בדעותיהם ביחס לעברם הפלילי של סוחריו הנשים. היו שטענו שרובם נטולי עבר פלילי, אחרים טענו כי עסקו בעבירות בעיקר במדינת מוצאם, אך גם בארץ, בעוד שאחרים טענו כי היה מידע מודיעיני רב אודות חלקם, אך בפועל הם נטולי כל הרשעה קודמת, או בעלי הרשעות פעוטות. סביר כי חילוקי דעות אלו נובעים מן המגוון האנושי העצום של סוחריו הנשים. עם זאת, נראה כי ככל שמעמדו של אדם היה בכיר יותר בתוך ארגון הפשיעה, קיים סיכוי גבוה יותר שהיה לו עבר פלילי, אך לא בהכרח רישום פלילי, קרי עבר מודיעיני הידוע בעיקר למשטרה אך לא נדון בבתי המשפט; ואילו קופאים, נהגים ושומרים הגיעו לא פעם מעבר נורמטיבי לחלוטין.

כך למשל, **למרק גיימן**, אשר הוגדר על ידי משטרת ישראל עם מעצרו "אחד מראשי הפשיעה המאורגנת בתחום הסחר בנשים בישראל",¹³⁴ לא היה כל עבר פלילי רשום עת נעצר בגין עבירת הסחר, למעט תיק אחד על נשיאת סכין יפני מספר שנים קודם לכן.¹³⁵ לעומתו, **מרדכי ראובנוב** נשא על גבו קופת שרצים שלמה בכל הנוגע לסרסרות וסחר בנשים, ובית משפט מצייין כי ניכר שמדובר באדם שבחר בחיי פשע כדרך חיים:

עניין לנו עם המערער שהיכרותו עם ההליכים הפליליים החלה כבר בשנת 1991, לאחר שנמצא מחזיק במקום לשם עיסוק בזנות. בעקבות כך נקט נגדו בית המשפט בענישה מתונה, אולם נראה כי אותה ענישה לא הותירה על המערער את רישומה, הואיל ובשלושה מועדים בשנת 1996 הוא נמצא חוטא באותו תחום ממש. משהדבר חזר על עצמו גם בשנים 2001 ו-2002, שוב לא נותרה בידי בית המשפט ברירה והמערער נשלח לשאת במאסר ממושך. ואם נדרשה ראייה נוספת לכך שהמערער רואה בזנות ובסחר בנשים דרך חיים ומקור פרנסה, תלמד העובדה כי ימים ספורים

¹³² ראיון עם רפ"ק מורן יודלביץ מיום 6.9.07.

¹³³ תפ"ח (ת"א) 1148/03 מ"י נ' ירמלייב ואח' (גזר דין מיום 8.6.04).

¹³⁴ מתוך אתר האינטרנט של משטרת ישראל, פורסם ביום 19.5.02.

¹³⁵ פ (אש') 2313/00 מ"י נ' גיימן (לא פורסם).

בלבד לאחר שזוכה על ידי בית משפט המחוזי בפרשה הנוכחית, הוא חזר לסורו, והפעם נדון ל-12 שנות מאסר.

העולה מכל האמור הוא, כי עניין לנו עם מי שלפני שנים רבות גמר אומר לגרוף רווחים מביצוען של עבירות.¹³⁶

"מצבו הבריאותי בכי רע": מצב נפשי ופיזי

מצב בריאותי

38 סוחרים נשים עשו שימוש בטיעונים הקשורים בבריאות במסגרת הטיעונים לעונש. 28 התייחסו למצב בריאותם שלהם, 8 למצב בריאותו של מי מבני משפחתם, ובשני מקרים הועלו טיעונים הן בנוגע לסוחר עצמו, והן בנוגע לבן משפחה. הטיעונים בנוגע לסוחרים עצמם היו מגוונים: **אדוארד קונין** סבל מניוון שרירים בדרגה מתקדמת, מחלה חשוכת מרפא, וטען כי מאסרו יקשה עליו כמו גם על שירותו בתי הסוהר;¹³⁷ **ויקטור שולקין** חלה בסוכרת וצהבת;¹³⁸ **איגור כץ** סבל ממחלת הפסוריאזיס. מצבו הבריאותי הוחמר במהלך מעצרו, כאשר התקשה לקבל טיפול נאות. כן סבל מזלכת פרקים ומרמת סוכר גבוהה;¹³⁹ **ראובן רביאי** עבר ניתוח לכריתת כיס המרה עובר למעצרו;¹⁴⁰ אצל **ליאור קסלר** התגלה גידול סרטני בריאה השמאלית והוא עבר טיפולי הקרנות.¹⁴¹ ביחס ל**סאשה באיגסון** הסתפק בית המשפט בקביעה הלאקונית כי "מצבו הבריאותי בכי רע".¹⁴²

מצב נפשי

חלק קטן מסוחרים הנשים השתמשו במצבם הנפשי כטיעון לכניסה לעולם הסחר. כך למשל **אברהם בנוליאל** היה בטיפול נפשי מספר שנים בטרם סחר בנשים, ושוחרר מהצבא על

¹³⁶ ע"פ 735/05 **ראובנוב נ' מ"י** (פסק דין מיום 13.6.07).

¹³⁷ ע"פ 4444/06 **קונין נ' מ"י** (החלטה מיום 10.8.06).

¹³⁸ תפ"ח (ת"א) 1055/05 **מ"י נ' כץ ואח'** (גזר דין מיום 17.7.06).

¹³⁹ פ"ח (ת"א) 1030/05 **מ"י נ' כץ** (גזר דין מיום 30.1.06).

¹⁴⁰ ב"ש"פ 291/01 **רביאי נ' מ"י** (החלטה מיום 22.1.01).

¹⁴¹ ב"ש"פ 2315/99 **מ"י נ' קסלר** (החלטה מיום 6.1.00).

¹⁴² פ"ח (ת"א) 1216/04 **מ"י נ' רואימי ואח'** (גזר דין מיום 16.6.05).

רקע זה;¹⁴³ **חיימוב בכור** הוא חולה סכיזופרניה פרנואידי, שאושפז שלוש פעמים וזוכה בשל כך לסיוע מהביטוח הלאומי.¹⁴⁴

במקרים אחרים, היה זה המעצר וההליך המשפטי אשר יצר קשיים נפשיים אצל הסוחרים. בעניינו של **טל זוהר** טען סנגורו כי "הנאשם אינו שורד בחיי המעצר, אינו מסוגל לתפקד כשואחרים מתנכלים לו, הוא אינו ישן בלילות, כשכל העת הוא בוכה. למעשה, איבד בתקופת מעצרו את צלמו ודמותו";¹⁴⁵ והסוחרת **ש**. מתוארת כך על ידי שירות המבחן:

התרשמנו כי כיום עקב מעורבותה בהליך המשפטי היא נמצאת במצב נפשי קשה. לדבריה, בשל תחושות קשות של בושה וחרדה לשמה, רוב הזמן היא מסתגרת בביתה ומתקשה לצאת מהבית לצורך עבודתה, אינה ישנה בלילות ומתקשה לאכול. במהלך הפגישות התרשמנו ממצוקה רגשית מציאאותית והפנינו אותה לרופא פסיכיאטר לצורך קבלת טיפול. כיום מקבלת כדורים להרגעה ונמצאת במעקב אצל רופא פסיכיאטר.

עם זאת, לעתים עשו נאשמים שימוש בטיעוני סרק בנוגע למצבם הנפשי, על מנת לדחות את הדיון בעניינם ככל הניתן. כך למשל, במקרה אחד הצליח סוחר נשים לשטות בצוות פסיכיאטרי שלם. בחוות דעת שנתן הצוות במרכז לבריאות הנפש בדרום, לפי בקשת בית משפט, נכתב כך בעניינו של אחד מסוחרני הנשים:

בשנים האחרונות אינו עובד. כמו כן החלה נסיגה ביחסיו עם אנשים: איבד כמעט את כל קשריו החברתיים, לא בקשר עם גרושתו וילדיו. לדבריו במשך 4-5 שנים החל לשמוע קול אשר נותן לו המלצות, מדבר אתו. בהשפעת הקול ביצע שני ניסיונות אובדניים. מספר ימים טרם קבלתו הפסיק לישון בלילות, מצב רוחו ירד. פנה לעזרה ואושפז במוסדנו.... נראה עצוב ושקוע במחשבותיו. מדי פעם נראה הזייתי. גילה מחשבות שווא של השפעה ומדי פעם הביע תכנים אובדניים. לא הביע תובנה למצבו. שיפוטו היה פגום... במצבו הנוכחי לא מסוגל לעמוד לדין עקב מצב פסיכויטי פעיל... להערכתנו גם בזמן ביצוע העבירה שיפוטו היה פגום

¹⁴³ ת"פ (ת"א) 6889/95 מ"י נ' **בנוליאל** (גזר דין מיום 13.10.96). לפי הטיעונים שהעלה סנגורו בדיון, הוריו מכרו את דירתם על מנת לממן עבורו טיפול פסיכיאטרי, ולכן, כאשר נזקק לטיפול שני, העדיף לסחור בנשים על מנת שלא להזדקק לעזרתם במימון הטיפול.

¹⁴⁴ תפ"ח 1060/02 מ"י נ' **אילינסקי** (גזר דין מיום 21.7.02).

¹⁴⁵ תפ"ח (ת"א) 1084/03 מ"י נ' **זוהר** (גזר דין מיום 4.11.04).

באופן ניכר, נוצל בצורה צינית על ידי גורמים עברייניים ולא היה אחראי למעשה המיוחס לו.¹⁴⁶

עם זאת, בחוות דעת שניתנה חודש מאוחר יותר, נכתבו דברים שונים:

לאחר שקיבלנו את חומר חקירתו, מצולם במצלמת וידאו, כל הצוות היה בתדהמה: ראינו בן אדם שפוי לחלוטין, שקול ורגוע, ללא שום סימני מחלת נפש; ללא כל הפרעות באפקט, בהתנהגות, בחשיבה ובכוה רצון; סימנים אשר חייבים להיות אצל חולה אשר סובל מתהליך סכיזופרני ממושך. מיד הופסק כל טיפול פרט לבנזוריאפינים שמכור להם שנים רבות. על מנת להסיר כל ספק, הועברו מבחנים פסיכולוגיים (המצורפים לחוות הדעת) שגם הם מעידים על התחזות מכוונת. שוחרר מהמחלקה לאחר תקופת הסתכלות נוספת שבמהלכה לא גילה שום סימני מחלת נפש. אחראי למעשיו ויכול לעמוד לדין.¹⁴⁷

נאשם זה ברח מישראל בטרם ניתן גזר דינו, ולמיטב ידיעתנו לא אותר עד היום. **מרדכי ראובנוב** ניסה להעלות טיעון דומה: הוא טען כי הותקף בזמן המשפט במכת גרון, איבד את זיכרונו, ולכן אינו יכול להכין את הגנתו כראוי. נירולוג מבית חולים הדסה, שמונה כמומחה מטעם בית המשפט לבחינת זיכרונו של הנאשם, טען כי הנאשם מסוגל לנהל את הגנתו כראוי;¹⁴⁸ **דן טיבט** אישפז את עצמו במחלקה פסיכיאטרית ב' בתל השומר, אך פעל במקביל לשיבוש מהלכי משפט וניסה להבריח מישראל את המתלוננות שהיו עתידות להעיד נגדו.¹⁴⁹

"לא שמעתי על כך שזונה לא רוצה": יחסם של הסוחרים אל נשים

יחסם של סוחרי נשים אל קורבנותיהם נמדד בשני קריטריונים עיקריים: הראשון, יחסם לקורבנות במהלך הסחר, במידה והתקיים ביניהם קשר ישיר; השני, יחסם אל העבירה שביצעו, כפי שבא לידי ביטוי, בעיקר, בתסקיר שירות המבחן.

¹⁴⁶ חוות דעת מיום 1.3.04, בעניינו של סוחר הנשים ז.

¹⁴⁷ חוות דעת מיום 30.3.04 בעניינו של הסוחר ז, לעיל.

¹⁴⁸ פ (שלום-ת"א) 926/96 מ"י נ' ראובנוב (הכרעת דין מיום 21.11.02).

¹⁴⁹ ב"ש (ת"א) 91712/06 מ"י נ' טיבט (החלטה מיום 29.5.06).

יחס לקורבנות במהלך הסחר

סוחרי הנשים אינם נמצאים תמיד בקשר ישיר עם קורבנותיהם. לעתים קרובות ישנם לא מעט גורמי ביניים המתווכים בינם לבינו. כאשר נוצר קשר ישיר בין הסוחר לקורבנו, קיים מגוון רחב של אפשרויות ביחס להתנהגותו של הסוחר כלפיה. נדמה כי כאן, יותר מאשר בתחומים אחרים שנסקרו בנייר עמדה זה, קשה למצוא קווים מנחים המשותפים לכל הסוחרים. **פטר סובולוב** אנס קורבן סחר ואילץ אותה לקיים יחסי מין עם בנו;¹⁵⁰ **דב אברהם** נהג להכות את הנשים עם שוט ומקל מעץ, ועם מילון עברי-רוסי, מכיוון שלא למדו את השפה העברית על בוריה במהירות הנדרשת.¹⁵¹ לעומתם היו גם סוחרים אחרים: **פליקס אלדנקו** היה משתתף בימי הולדת של הנשים וברכישת מתנות עבורן;¹⁵² **מרדכי דן** דרש את שתיתקן של קורבנותיו כשנעצרו, ובתמורה הביא להן לבית הכלא את דרכוניהן, ולא שכח להביא גם יוגורטים וסיגריות;¹⁵³ **של זוהר** היה לוקח את הנשים שבבעלותו למסעדות עם חבריו.

סוחרים אונסים את קורבנותיהם, לעתים כמעט בהיסח הדעת, תוך הצגת האונס כיהסי מין בהסכמה, "בחינת קבלה" או "שיעור בזנות". כאשר התובע שאל את **אלכסנדר מקייבסקי** אם ביצע מעשה סדום במתלוננת, תוך הפעלת כוח נגדה, השיב "לא שמעתי על כך שזונה לא רוצה";¹⁵⁴ **סמיון דושקר** טען כי לו ולקורבנותיו היו "רומנים קטנים", והוא מפרט: "ואני אומר למה לא? ערכתי שולחן והבאתי שמפניה. זה היה רומן קטן וכל אחד מבין את זה";¹⁵⁵ **סשה מלוקנדוב**, שנאשם בסחר בנשים ואינוסן, אמר לקורבנו בעימות: "אנחנו עשינו אהבה".¹⁵⁶

¹⁵⁰ פ"ח (ב"ש) 902/01 מ"י נ' **סובולוב ואח'** (גזר דין מיום 2.8.01).

¹⁵¹ ב"ש פ"ח 8458/04 **אברהם נ' מ"י** (החלטה מיום 22.9.04).

¹⁵² ב"ש (י-ם) 4593/03 מ"י נ' **אלדנקו** (החלטה מיום 16.7.03).

¹⁵³ תפ"ח (ת"א) 1141/04 מ"י נ' **עופר** (הכרעת דין מיום 3.10.06).

¹⁵⁴ פ"ח (ב"ש) 904/03 מ"י נ' **זלצקי** (הכרעת דין מיום 5.12.04).

¹⁵⁵ ת"פ (ב"ש) 910/02 מ"י נ' **דושקר** עמ' 89 לפרוטוקול.

¹⁵⁶ פ"ח (ת"א) 1075/03 מ"י נ' **מלוקנדוב** (הכרעת דין מיום 22.7.04).

גם הנשים, מתוך אי הכרת הדין המקומי וחשש לעמוד על זכויותיהן אינן מגדירות זאת כאונס. כך הציג שוטר בפני ועדת הכנסת בנושא הסחר בנשים את הבעייתיות הקיימת בתפיסתן של קורבנות סחר את עבירת האונס:

הבחורה אומרת לי: זה לא אונס, אני כמו אוטו שלו, מה זאת אומרת? הוא קנה אותי עכשיו, הוא עושה מה שהוא רוצה, מכניס את המפתח ונוסע. אותו דבר, ככה הן רואות את זה. זו השקפת העולם שלהם.¹⁵⁷

כמו כן, הגדרתה של עבירת האונס בהקשר זה שנויה במחלוקת, פעמים רבות, בין שוטרים, פרקליטים סוחרים ועורכי דין. אחד השוטרים שרואינו טען כי בכל המקרים בהם נחקרות פרשיות סחר, יש לבחון את קיומה של עבירת האונס:

ב- 100% מהמקרים נחקרו [חשודים בעבירת סחר על עבירת אונס]. זה באופן ודאי. לא נעים לי להגיד לך אבל את יודעת איך בדקו את הנשים. כולם נחקרו כי ככה הם בדקו את הסחורה אז כולם אנסו. מרק גיימן לדוגמה היה פועל באותה השיטה וככה עלינו עליו – היה מכניס קלטת וידאו של יחסי מין עם בעלי חיים והיה אונס את הנשים. היו הרבה נשים שסיפרו את אותו סיפור בלי לדעת איך קוראים לו וככה עלינו עליו. ברמת כתבי אישום בנושא אונס יש בערך 30%. הפרקליטות בדרך כלל יורדת מהסעיפים האלה. ההתייחסות שלהם לקורבן היא של "זונה" וככה זה גם נראה, כי אם היא זונה אז מותר לאנוס אותה. לא רואים אותה כקורבן עבירה. גם נשים [בפרקליטות], עם כל הכאב, התייחסו אליהן ככה וזה עוד יותר כואב כשזה בא מאישה.¹⁵⁸

בתיקים רבים עבירת האיננוס של הסוחר אינה נכללת בכתב האישום, על אף שהיא עולה בברור מן העובדות,¹⁵⁹ או מוסרת בעת שהצדדים מגיעים להסדר טיעון. כנגד 53 סוחרים הוגש כתב אישום שכלל עבירות איננוס כנגד קרבנות סחר. מתוכם, 28 תיקים הסתיימו בינתיים בהסדרי טיעון, אך רק בארבעה תיקים עבירת האיננוס נותרה על כנה לאחר

¹⁵⁷ פרוטוקול משיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית מיום 19.6.02.

¹⁵⁸ ראיון עם רפ"ק אלי קפלן מיום 13.8.07.

¹⁵⁹ כך למשל, בעניינו של חנן רינטוביץ מצוין בית משפט כי "לכבוד יום הולדתה של טטיאנה העניק לעצמו משיב 2 מתנה, עת הגיע אליה ביום זה וקיים עימה יחסי מין מבלי לשאול לרצונה משל הייתה רכושו החפצי." עם זאת, כתב האישום ייחס לו רק עבירות של סחר, סרסרות וסחיטה באיומים. ב"ש (ת"א) 92946/02 מ"י נ' טל (החלטה מיום 23.1.03).

ההסדר: ב-18 תיקים עבירת האינוס נמחקה, ובשישה תיקים נוספים היא הומרה לבעילה אסורה בהסכמה.

יחסם אל העבירה שביצעו

רובם המכריע של סוחריו הנשים הביעו חרטה על העבירות שביצעו אך התקשו לחוש אמפתיה כלפי קורבנותיהם, או אף ראו בעצמם קורבן של האירועים. בענייניו של הסוחר א. כתב שירות המבחן כך:

בתחום הקוגניטיבי בולטים עיוותי חשיבה המתבטאים בצמצום משמעות הניצול הקשור בעיסוקו כסרסור ובמידת פגיעתו בנשים שהיו בבעלותו. בתחום הרגשי בולט קושי בהבעת אמפטיה כלפי דמויות מסוימות בחייו וכלפי הנשים שעבדו תחתיו בזנות... לקח אחריות על ניהול מכון הליווי בלבד והתקשה לקחת אחריות למכלול המעשים, ובעיקר לאישומים בסחר בנשים... בלט קושי בגילוי אמפטיה כלפי הקורבנות.

במקרה אחר, מוזכרת גם תפיסת העולם הפטריארכלית של הסוחר:

לנאשם השקפת עולם סטריאוטיפית ופטריארכלית כלפי נשים, הוא בעל "עיוותי חשיבה" ומתייחס לאישה כנחותה, ללא צרכים משלה, שכל תפקידה לענות על צרכי הגבר; הנאשם אינו לוקח שמץ של אחריות על מעשיו, אינו רואה או מבין את חומרתם וממעיט בחלקו בהם; הנאשם עסוק בתחושת קורבנות ואינו מתפנה לערוך בדיקה ולו ראשונית לגבי התנהגותו, השקפתו או העבירות בהן מואשם; הנאשם נעדר יכולת בסיסית לראות את הפגיעה באחר ולהתייחס באופן אמפטי לקורבנות העבירה; הנאשם מכחיש כמעט לחלוטין את מעורבותו בכל האירועים המתוארים בכתב האישום, ומציין כי רק נענה לבקשתו של פלוני לתת שירותי הסעה; הנאשם משליך את האחריות לביצוע העבירה על אחרים דוגמת פלוני וקורבנות הסחר או על גורמים חיצוניים כמו מצבו הכלכלי הרעוע.¹⁶⁰

גם אצל הנשים קיימים תסקירים דומים של שירות המבחן. כך למשל נכתב בעניינה של פלונית:

התקשתה לקחת אחריות על ביצועה ולהכיר בחומרתה [של העבירה שעברה]. התייחסותה התאפיינה בגישה אינסטרומנטלית ומרוכזת בצרכים שלה. מסרה כי בדיעבד, מבינה את המשמעות החוקית של העבירה אולם להתרשמותו, מדובר בהכרה בגבולות החיצוניים של ההתנהגות המוכרת,

¹⁶⁰ פ"ח (ת"א) 1013/04 מ"י נ' רפאילוב (גזר דין מיום 27.12.04).

ללא הפנמה. בשיחתנו עימה, לא הייתה התייחסות רגשית לעבירה ולהשלכותיה. היא לא ביטאה רצון או צורך בתהליך של בדיקה עצמית... לא הצליחה להתייחס באופן כלשהו לאחריותה לעבירות ולהכיר בחומרת התנהגותה".¹⁶¹

"בשביל כסף הם ימכרו את אימא שלהם": מצבם הכלכלי של

סוחרים הנשים

רובם ככולם של סוחרים הנשים עוסקים בכך מסיבות כלכליות: חלקם מעוניינים להתעשר, אחרים נאבקים בקשיים קיומיים, ומבקשים לדאוג לקיום מינימאלי של בני משפחותיהם.

אף על פי שלרוב נהוג לחשוב כי סוחרים הנשים מרוויחים הון עתק, הדבר אינו תמיד נכון. חלקם אינם מעריכים נכונה את הוצאות הניהול הנדרשות לעסק לא חוקי מעין זה; אחרים ממהרים לבזוז את הכספים שצברו, הופכים בעצמם לקורבנם של סחטנים, הדורשים תשלום דמי חסות, ויש בישי מזל הנעצרים בטרם יתחיל עסקם להצמיח פירות. פרק זה יסקור את מצבם הכלכלי של סוחרים הנשים בטרם נכנסו למעגל הסחר, את הקשיים הכלכליים בהם הם נתקלים במהלכו, ואת מצבם הכלכלי לאחר הסחר.

מצבם של סוחרים הנשים בטרם כניסתם למעגל הסחר

כפי שצויין לעיל, רבים מסוחרים הנשים עסקו במקצוע נורמטיבי בטרם נכנסו לעולם הסחר. חלקם ציינו עסקים שפשטו את הרגל כסיבה להתחלת עיסוקם בסחר, בעוד שאחרים מעולם לא הצליחו למצוא עבודה קבועה לאחר הגעתם לישראל. סמיון דושקר עבד כנהג בקו חלוקה של גלידה, ולאחר מכן בתחנת דלק "פז" עד אשר "הגיעו בעלים חדשים וזרקו את כל עובדי המשמרת";¹⁶² אלכסנדר מקייבסקי ספג הפסדים כבדים בשל חובות בהם שקעה חברת רהיטים שבבעלותו;¹⁶³ מקסים קבנוב התלונן כי כאשר הוצפה ישראל בפועלים זרים בשנת 2000, לא יכול היה לעמוד בתחרות שנוצרה בענף הבנין

¹⁶¹ פ"ח (ת"א) 1182/03 מ"י נ' פלונית (גזר דין מיום 7.4.05).

¹⁶² פרוטוקול חקירתו של סמיון דושקר בת"פ (ב"ש) 910/02 מ"י נ' דושקר, (חקירה מיום 30.9.02) עמ' 81 לפרוטוקול.

¹⁶³ מסמך בנושא זה הוגש על ידי רואה החשבון של מקייבסקי לבית המשפט במסגרת הטיעונים לעונש בת"פ (ב"ש) 904/03 מ"י נ' זלצקי ואח' (גזר דין מיום 1.2.05).

ולכן פתח פאב משלו, שנסגר והותיר חובות כבדים,¹⁶⁴ לויקטור שולקין הייתה מעדנייה שנקלעה לחובות;¹⁶⁵ אבא מרדכי נכנס לעסקי הסחר עם סגירת מסעדת הקרואסונט בקניון הנגב בבאר שבע בה עבד;¹⁶⁶ שמעון ביטון עבד כרוכל בשווקים ניידים, ומכר בהם ירקות, פירות ופרחים;¹⁶⁷ אלכסנדר שרייפר ניהל עסקים בחברה בה הועסק מספר גדול של עובדים ומהנדסים;¹⁶⁸ מרדכי ראובנוב היה בעבר שוטר;¹⁶⁹ ועל סרגיי ואירנה שכטמן נאמר בגזר הדין כי "בבואם ארצה עבדו הנאשמים בעבודות שונות, כולל עבודות ניקיון. הם רצו להקנות לילדיהם חינוך מעולה, כולל לימודי פסנתר, ונקלעו לחובות גדולים בשל רכישת הנשים במימון של הלוואות, אותן טרם פרעו",¹⁷⁰ ועוד.

"את החשבון אני לא עשיתי נכון": הקשיים הכלכליים במהלך הסחר

סוחרי נשים במדינות יעד נדרשים להוצאות שאינן מנת חלקם של סוחרי נשים במדינות מוצא או מעבר. למעט הסוחרים המסתפקים ביבוא הנשים ומכירתן לאחרים, אלו המנהלים בתי בושת נתקלים בהוצאות לא מועטות. כך מתאר את הנושא סוחר נשים שהופיע בכנסת:

אתם צריכים להבין שגם לבעל בית בושת יש הוצאות מאוד נכבדות על מנת להחזיק את העסק. אנשים פה לא מודעים שהיום לאדם שמחזיק דירה שהיא בית בושת יש בערך 40 אלף שקל בחודש הוצאות פרסום, ואם בעל הדירה יודע שיש במקום בית בושת אז במקום דירה שהשווי שלה הוא 500 או 600 דולר בחודש אז הוא לוקח 5000 כי הוא מנצל את המצב ויש להם ארנונה וחשמל כמו לכולכם, ועל מנת להרוויח כסף הם חייבים להביא את עצמם למצב של רווחיות.¹⁷¹

וסוחר אחר מתלונן על הוצאותיו הרבות, כמו גם על יחסן הדו פרצופי של הרשויות לעסקו:

¹⁶⁴ פ"ח (ב"ש) 987/04 מ"י נ' קבנוב, פרוטוקול מיום 15.11.04.
¹⁶⁵ ת"פ (ת"א) 1055/05 מ"י נ' כץ (גזר דין מיום 17.7.06).
¹⁶⁶ פ"ח (ב"ש) 1000/03 מ"י נ' אבא ואח' (גזר דין מיום 12.7.04 לנאשם 1).
¹⁶⁷ ב"ש (ב"ש) 20702/01 ביטון נ' מ"י (החלטה מיום 24.4.01).
¹⁶⁸ ב"ש (חי) 4299/01 מ"י נ' שרייפר (החלטה מיום 14.10.01).
¹⁶⁹ תפ"ח (ת"א) מ"י נ' ראובנוב (גזר דין מיום 18.1.04).
¹⁷⁰ פ"ח (ת"א) 1097/01 מ"י נ' שכטמן ואח' (גזר דין מיום 18.10.01).
¹⁷¹ פרוטוקול וועדת החקירה הפרלמנטארית לסחר בנשים מיום 29.7.03, עמ' 5.

לי יש הוצאות. את החשבון אני לא עשיתי נכון. נשאר לי בערך 1,000 שקל ליום. על זה יש לי הוצאות של שכירות, של ארנונה, של מים. מאשימים אותי על ניהול של מכון וזה לא חוקי. אם זה לא חוקי, למה העירייה גובה ממני מסים, ואיזה מסים? לחודשיים 3.5-4.5 אלף שקל, וכתוב שם שזה מכון, לא כתוב שזה בית כנסת. בשביל העירייה זה מקובל ובשביל המשטרה זה לא מקובל?¹⁷²

בנוסף להוצאות אלו, של ניהול בית בושת ותפעולו, בהן לא יהסו סוחרים להודות בגלוי, קיימות הוצאות נוספות: הסוחרים המייבאים את הנשים נתקלים לעתים בקשיים במכירת סחורתם האנושית, ונאלצים לעתים לעשות זאת במחירים נמוכים משציפו;¹⁷³ לעתים נפגעות הנשים במדבר מידי הבדואים, או נעצרות בידי הצבא המצרי או הישראלי, וההשקעה בהן, בשווי עשרות אלפי דולרים, יורדת לטמיון. הסוחרים, הרוכשים את הנשים ומפעילים את בתי הבושת, נדרשים להוצאות רבות נוספות. בנוסף להוצאות של חשמל, מים, ארנונה ופרסום, הם נדרשים להפעיל רשת שלמה של עובדים, הכוללת קופאים הגובים את הכסף מהלקוחות, מאבטחים המגנים על המקום מגורמים לא רצויים, נהגים המסיעים נשים אל בית הלקוחות, ולעתים אמצעי מסתור מתוחכמים יותר. באחד המקרים, קבוצת סוחרים הביאה לישראל במיוחד אזרח מולדובה, בשם אדריאן צ'ובאני, על מנת שיבנה מסתור בקיר עבור הנשים.¹⁷⁴ הם נדרשים לרכוש אמצעי מניעה (אם כי חלקם הגדול גובה מהנשים את התשלום עבורם); לשלם שוחד לשוטרים שיתריעו על

¹⁷² פרוטוקול ועדת החקירה הפרלמנטארית לסחר בנשים מיום 16.6.02, עמ' 11. עם זאת, עד אחרי שהגיע להעיד בפני הוועדה, ציין את ההתמכרות כסיבה העיקרית לכך שהמשיך בעיסוקו, לצד השיקול הכלכלי: "אני לא עוסק בתחום הליווי כיום. אני רוצה לומר לכם מהפן האישי, שלמי שעסק בתחום הזה זה מאוד מאוד קשה לצאת מהתחום, נאמר שזה סוג של התמכרות, כי אף עבודה רגילה לאחר שעסקת בתחום הזה לא תוכל להזרים כך את האדרנלין שזורם כך כשאתה מנהל עסק כזה, או להבדיל מזה להביא את הכסף שמרוויחים בתחום הזה אם אתה מצליח, למרות שיש גם הרבה אנשים שלא מרוויחים כסף בתחום הזה והם שקעו לחובות מאוד גדולים" (פרוטוקול ישיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית מיום 29.7.03, עמ' 8).

¹⁷³ ראו למשל את הקשיים בהם נתקלים הנאשמים בעניין גורמטוב למכור את הנשים: תפ"ח (ב"ש) 959/04 מ"י נ' גורמטוב ואח' (הכרעת דין מיום 18.9.06).
¹⁷⁴ ת"פ (ת"א) 40067/06 מ"י נ' צ'ובאני (גזר דין מיום 17.9.2006). עם זאת, נראה כי צ'ובאני עצמו, בעבודתו עבור סוחרים הנשים, היה אף הוא קורבן סחר, ובית המשפט הכיר בכך בשיקוליו לעונש.

פשיטות משטרותיות;¹⁷⁵ נשים נחטפות מהם בידי סוחרים אחרים,¹⁷⁶ או שהם נופלים קורבן לסחיטה,¹⁷⁷ ושווד.¹⁷⁸ כמו כן, לעתים נופלים הסוחרים עצמם קורבן לעבירות עוקץ:

יש הרבה אנשים שמפסידים כסף. מישהו מצייע לבעל מכון לקחת 4-5 בחורות, בעל המכון לוקח הלוואה בבנק של 20,000-30,000 דולר, שוכר דירה, שוכר שירותים. אחרי שעתיים הבחורות נעלמות ואינן יותר. מי שמכר לו את הבחורות אמר להן שיעבדו שם יום יומיים ואחר כך שיחזרו אליו. הלך כל הכסף. אחר כך לך תברר מי עשה את זה... לי לא עושים דברים כאלה, הם לא יכולים, אבל יש הרבה אנשים שכל יום אוכלים קש.¹⁷⁹

בסיכומו של דבר, נראה כי עבודתם של הסוחרים איננה פשוטה. פרט לגנאי החברתי הרב הנלווה לה, היא מלווה בבעיות רבות נוספות. כך סיכם את הדברים אדם שייצג, לדבריו, "ארגון" של אנשים שונים מתעשיית המין המעוניינים להסדירה:

כמו בכל תעשייה אחרת, יש את המצליחים ויש את הלא מצליחים. המחשבה שכדי להרוויח מזנות כסף זה עניין של רק להסכים להיות חרא של בן אדם ואז כבר אתה עושה מיליונים, זה מאוד רחוק מהמציאות. זאת תעשייה מסובכת. לעשות בית בושת טוב זה הרבה יותר קשה מאשר לעשות בית מאפה טוב. קודם כל, זה עבודה עם אנשים, ועבודה עם אנשים היא תמיד קשה, וזה עבודה שהיא לא חוקית. מעבר לזה שהחוק עשוי לרדוף אותה, יש גם גורמים פליליים שההתעסקות אתם היא קשה ומסובכת.¹⁸⁰

¹⁷⁵ מעדויות נשים שהיו קורבנות סחר למדנו לא פעם לדעת כי סוחריהן ידעו לעתים קרובות מתי עתידה להתרחש פשיטה משטרית, והסתירו את הנשים יום קודם לכן במקום אחר. המחלקה לחקירות שוטרים כשלה, עד היום, בהתמודדות עם תופעה זו, מתוך חוסר הבנה למצבן של הקורבנות, שהרי אין לצפות שהנשים יבואו להגיש תלונה במח"ש, כי אם יש לפעול בדרכים אחרות. רק במספר מצומצם של מקרים הוגשו כתבי אישום נגד שוטרים אלו: ראו למשל פ' (ת"א) 40067/07 מ"י נ' זלאי (הדיון בתיק טרם הסתיים).

¹⁷⁶ ראו למשל: פ"פ 4963/05 מ"י נ' ארחיפוב (החלטה מיום 29.5.05).

¹⁷⁷ ראו למשל: ת"פ (ת"א) 4268/05 מ"י נ' שווגר (הכרעת דין מיום 18.6.06).

¹⁷⁸ ראו למשל: פ"ה (ת"א) 1077/02 מ"י נ' סולימאן ואח' (הכרעת דין מיום 7.1.04).

¹⁷⁹ פרוטוקול ישיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית לסחר בנשים מיום 18.6.02. עם זאת, יש לציין כי בחלק מן המקרים, האישה מגיעה עם "תעודת אחריות". כך למשל, בעניינו של בורשטיין, אחד הנאשמים אמר "שיבדוק באמת אם הבחורה ברחה ואם זה נכון הוא יחזיר את כל הכסף כי הוא נתן לה אחריות לחודש" – ב"ש (חי) 4893/02 מ"י נ' בורשטיין (החלטה מיום 27.11.02).

¹⁸⁰ ישיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית מיום 18.6.02.

כמו כן, במידה רבה, הם חשים צורך להציג לראווה את הונם החדש, ולבזבזו על מצרכים ושירותים שונים אותם לא יכלו לרכוש קודם. כך תיארו חוקרי המשטרה את מצבם הכלכלי של הסוחרים:

מה מצבם הכלכלי של החשודים? בינוני-גבוה. לא היו מסכנים. ברמה של שתי מכוניות, בית מושקע. העניין היה שהיו משקיעים בשיש ברצפה למשל אבל הדירה הייתה באזורים לא טובים, כמו חולון. זה עניין של מנטאליות. מיעוטם היו מאוד עשירים, דווקא הישראלים. הם בזבזו המון. כשמקבלים כסף בצורה קלה בלי לעבוד אז גם משחררים הרבה ובקלות. באלבומי תמונות שתפסנו במעצרים תמיד רואים אותם עם הבנות במסעדות פאר, מבזבזים אלפי שקלים. לא בדירה או בנסיעות לחו"ל, אלא על קטע פיזי גופני כמו אוכל, מסאז', ספא.¹⁸¹

ושוטר אחר השיב:

מה מצבם הכלכלי של החשודים? רגיל לחלוטין. לא ראיתי מישהו עשיר מעבר לרגיל וגם לא עניים במיוחד. אנשים רגילים. לא ראיתי מישהו שיש לו וילה עם בריכה או וילה בכלל. כולם גרים בדירות רגילות בבניינים. הרבה כסף מתגלגל ואין לזה ביטוי בשטח. זה כסף קל אז הוא גם "הולך" קל. היה סוחר נשים אחד שהייתה לו מרצדס, אבל אז הוא התחיל להשתמש והכסף הלך מהר.¹⁸²

מצבם לאחר הסחר

רובם ככולם של הסוחרים טענו במהלך הטיועונים לעונש כי מצבם הכלכלי בכי רע, וביקשו להשתמש בכך על מנת להקל בעונשם. כך למשל בעניינו של **אנטולי סמנצ'וק** ציין שירות המבחן, בתסקיר שהועבר לידי בית משפט, כי הנאשם הגיע לראיון בעניינו ברגל, מאחר שלא היה לו כסף לנסיעה, וניכר היה שהוא רעב.¹⁸³ מעצרו הממושך מחמיר לרוב את מצבם הכלכלי, שכן נמנעת מהם האפשרות לעבוד,¹⁸⁴ וכן בשל עלות שכר טרחת עורך הדין. בחלק מן המקרים, לא נותר אלא להשוות סוחרים אלו לשועל במשלי איזופוס: רעבים נכנסו אל הכרם, ורעבים יצאו מתוכו.

¹⁸¹ ראיון עם רפ"ק אלי קפלן מיום 13.8.07.

¹⁸² ראיון עם רפ"ק שוקי בללי מיום 13.8.07.

¹⁸³ תפ (חי') 3091/04 מ"י נ' **סמנצ'וק** (גזר דין מיום 9.2.05).

¹⁸⁴ הפסיקה קובעת כי בעבירת הסחר בנשים המעצר עד תום ההליכים הוא הכלל, והשחרור הוא החריג.

מצבם הכלכלי של סוחרים הנשים מוביל לכך שבתי המשפט לעתים אינם פוסקים פיצויים לקורבנות, או שפוסקים להן פיצוי נמוך. לא פעם נפסק לנשים פיצוי שאינו משולם בידי הסוחרים. עם זאת, יש לקחת בחשבון כי סוחרים מיוצגים לעתים בבית משפט על ידי עורכי דין מן השורה הראשונה, ולא על ידי הסנגוריה הציבורית, על אף שהיו זכאים לייצוגה.¹⁸⁵ לא נותר אלא לתהות: אם ידם של סוחרים הנשים משגת כדי מימונו של עורך דין זה או אחר, כיצד אין ידם משגת תשלום פיצוי לקורבן?

נתונים נוספים

שירות צבאי

בשל מספרם המשמעותי של יוצאי ברית המועצות בקרב הסוחרים, והעובדה כי רבים הגיעו לכאן לאחר שעברו את גיל השירות הצבאי, נמצא מידע מועט בלבד בנושא שירותם הצבאי של סוחרים הנשים. עם זאת, בעשרים מקרים הוזכר שירות זה בעת הטיועונים לעונש בין אם לחיוב, על ידי הסניגוריה, על מנת להדגיש את היותם אזרחים נורמטיביים ושומרי חוק פרט לעבירה שעברו, ובין אם לשלילה, על ידי רשויות התביעה, על מנת להזכיר את עברם הפלילי במהלך השירות הצבאי.

על הקבוצה הראשונה, ששירתה בצבא שירות רגיל, נמנו 14 איש: שני סוחרים שירתו בצבא הרוסי, תשעה שירתו שירות צבאי מלא בצה"ל, לגבי חלקם צוין כי "נלחמו בכל מלחמות ישראל",¹⁸⁶ ושלושה הינם נכי צה"ל: **שחר פיננגבאום** שירת בסירת חרוב, נפצע והוכר כנכה צה"ל;¹⁸⁷ **ליצחק עופר** 37% אחוזי נכות בגין פציעתו בזמן שירותו

¹⁸⁵ לפי חוק הסנגוריה הציבורית התשנ"ו-1995, סעיף 18(א) (1) זכאי לייצוג "נאשם או חשוד בעבירה שנתמלאו בו הוראות סעיף 15(א) עד (6) לחוק סדר הדין הפלילי", ולענייננו, חשוד בעבירה שדינה עשר שנות מאסר ויותר.

¹⁸⁶ ראו למשל טיועונים לעונש בעניינם של מדכי דן וקומריאל יהושוע בתפ"ח (ת"א) 1141/04 מ"י נ' **עופר ואח'** (גזר דין 8.11.06).

¹⁸⁷ פ"ח (ת"א) 1152/02 מ"י נ' **סלומון ואח'** (הכרעת דין מיום 3.3.04).

הצבאי;¹⁸⁸ **ויאן נורמטוב** הלין על כך שמעצרו מונע ממנו את הטיפולים להם הוא זקוק כנכה צה"ל.¹⁸⁹

לעומתם, עבור חמישה אחרים היה הצבא רק ראשיתה או המשכה של דרך חיים בעייתית: כך למשל **יניב אזרן** גילה אלימות בעת שירותו הצבאי, ואף סחר בנשים בתקופה זו;¹⁹⁰ **גולן קאזאמל** נשפט בגין עריקות ואף לקח חלק במרד החיילים בכלא.¹⁹¹

מגורים

כמחצית מן הסוחרים התגוררו באזור המרכז:¹⁹² 11 בתל אביב (מתוכם תשעה בדרום העיר), 10 בבת ים, 8 בחולון, 5 בלוד, 4 בראשון לציון, 2 בנתניה, 2 ברעננה, 2 בנס ציונה, ועוד. השאר התגוררו בכל רחבי מדינת ישראל.¹⁹³ בשלב הטיעונים לעונש אמר **מרעי עאיטה** לשופטיו כי הוא מעוניין לעזוב את העיר ולחזור לכפרו בגליל שכן: "שום דבר טוב לא קורה פה".¹⁹⁴

תחביבים והתנדבות

סוחרי נשים תורמים לעתים לקהילה, או מבצעים פעילות התנדבותית כלשהי. פעילויות אלו, כמו גם תחביבים שונים שלהם, מוזכרים בעת הטיעונים לעונש בבית משפט, או באופן מקרי בעדויותיהן של הנשים נגדם.

¹⁸⁸ תפ"ח (ת"א) 1141/04 מ"י נ' **עופר ואח'** (גזר דין 8.11.06).

¹⁸⁹ בש"פ 935/05 מ"י נ' **נורמטוב ואח'** (החלטה מיום 21.2.05).

¹⁹⁰ ב"ש (חי') 1207/01 מ"י נ' **פדלון ואח'** (החלטה מיום 31.1.01).

¹⁹¹ ת"פ (ש) 8113/99 מ"י נ' **קאזאמל** (גזר דין מיום 9.7.00).

¹⁹² מבין כלל הסוחרים שהשתתפו במחקר, נמצאו נתונים ביחס לנושא זה לגבי 100 איש.

¹⁹³ ובין השאר 7 בבאר שבע, 4 בירושלים, 3 באופקים, 5 בחיפה, וכן בשדרות, קרית שמונה, עכו, שהם, חצור הגלילית, בקעה אל גרביה, מעלה אדומים ועוד.

¹⁹⁴ תפ"ח (ת"א) 1113/03 מ"י נ' **הפיץ ואח'** (גזר דין מיום 14.6.04).

כך למשל **דב אברהם** התנדב במשטרה¹⁹⁵ וגידל איגואנה בשעות הפנאי;¹⁹⁶ **אלי אקרמן** תרם וסייע לקיום אירועי בר מצווה ובנות מצווה באזור הדרום, והיה מעורב בפרויקטים התנדבותיים שאת טיבם לא פירט;¹⁹⁷ **אלי בן עמי** תרם למסיבת סגל של העמותה למען הסוהר, לנשף חנוכה של התאחדות עולי צרפת, צפון אפריקה ודוברי הצרפתית בישראל, ולנשף הורי בית ספר דגניה;¹⁹⁸ **ג'קי יזדי** תרם חלק משמעותי מרווחיו לצדקה, לדבריו: "כתוב שצריך לתרום 10% לצדקה? אז אני תורם אפילו יותר מ-10%. חלק גדול מהמעט שאני מרוויח הולך לצדקה".¹⁹⁹

"אתה שוקל, אתה חושב, אתה מודד": שיקולי ענישה בבית

משפט

במהלך מלחמת העולם השנייה, סייעה משטרת דנמרק לקהילה היהודית שחיה בשטחה להימלט לשבדיה מפני הנאצים. הגרמנים, שגילו את מעורבותה של המשטרה בבריחת היהודים, השביתו את משטרת דנמרק מפעולה לתשעה חודשים. בכל תחנה נותר אזרח שהיה מבצע רישום של הפשיעה שהתקיימה, אך לא נקט בכל אמצעים אחרים למיגורה.

עבור קרימינולוג ששהה במקום בזמן זה, הייתה זו אפשרות נדירה לבחון כיצד מתמודדת החברה עם היעדרו של פיקוח משטרתית.²⁰⁰ ממצאיו היו פשוטים, אך יש בהם כדי ללמד רבות על חשיבותה של הרתעה: היקפן עבירות אינסטרומנטאליות, שבוצעו לצורך השגת רווח כלכלי, גדל בצורה משמעותית, בעוד שעבירות אקספרסיביות (תקיפה, אונס, אלימות) נותרו כשהיו, ללא שינוי בממדי התופעה.

¹⁹⁵ בש"פ 8458/04 **אברהם נ' מ"י** (החלטה מיום 22.9.04).

¹⁹⁶ תפ"ח (ת"א) 1141/04 **מ"י נ' עופר** (הכרעת דין מיום 3.10.06). אחת העדות בתיק העידה כך: "מוטי היה מגיע בכל יום בסביבות השעה 12.00-13.00, יושב קצת ואז עוזב את המכון. לאחר מכן היה מגיע בערב, בשעה 20:00 לערך, על מנת לשחרר את דב, שהיה צריך להאכיל את האיגואנה שלו".

¹⁹⁷ פ"ח (ב"ש) 902/01 **מ"י נ' סובולב ואח'** (גזר דין מיום 2.8.01).

¹⁹⁸ פ"ח (ב"ש) 902/01 **מ"י נ' סובולב ואח'** (גזר דין מיום 2.8.01).

¹⁹⁹ אוריה שביט נגמר הבית זונות **מוסף הארץ**, 2.11.01.

²⁰⁰ ש. גירוא שוהם וגבריאל שביט, **עבירות ועונשים: מבוא לפנולוגיה**, 1990, עמ' 87.

עבירת הסחר, במהותה, היא עבירה אינסטרומנטאלית, גם אם לעתים מתערבבות בה עבירות אקספרסיביות. סוחרי הנשים ניצלו פרצה בחוק, כמו גם את אדישותם של בתי המשפט, לתועלתם הכלכלית: מכיוון שידעו כי סביר להניח שלא יידרשו לתת את הדין על מעשיהם, או שישלמו מחיר נמוך של מספר חודשי מאסר לכל היותר, ללא ענישה כלכלית כמעט, עלה מספרם של הסוחרים פלאים לאורך שנות ה-90. כאשר עלתה האכיפה בתחום, הצטמקה התופעה באופן ניכר, אך גם שינתה צורתה.

רובם המכריע של תיקי הסחר הנחקרים בידי המשטרה מגיעים לפתחו של בית המשפט. לעתים מסתיים התיק עוד בטרם נשמעה עדה אחת, או הוצגה ראייה כלשהי, והצדדים מציגים הסדר טיעון. העונשים עודם נמוכים ברובם, ותלויים, יותר מכל גורם אחר, בהרכב השופטים ובפרקליט המטפלים בתיק הספציפי. עונש המינימום הקבוע היום בחוק, רבע מן העונש המקסימאלי (קרי, ארבע שנים) נתפש רק כנקודת מוצא: לעתים תימחק עבירת הסחר בבני אדם מכתב האישום, בהסכמת הפרקליטות והסגור, ובאישורם של בתי המשפט, והנאשם יחמוק מעונש המינימום, ולעתים ייקבע עונש המינימום אך חלקו יינתן במאסר בפועל וחלקו במאסר על תנאי.²⁰¹

כאשר יושב השופט בדין, הוא בוחן את טיבה של העבירה המיוחסת לנאשם, את תפקידו במסגרתה, ואת נסיבותיו האישיות. וכך, גזרי הדין הנפסקים בעבירת הסחר כוללים לרוב שלושה חלקים: בחלקו הראשון של גזר הדין מתאר בית המשפט לרוב את העבירה שנעברה, ואת חלקו של הנאשם במסגרת העבירה; בחלקו השני, הוא מוקיע את עבירת הסחר, ואת סוחרי הנשים, ומצטט פסיקה ענפה הקובעת כי יש לכרות כל חוליה בשרשרת; אך בחלקו השלישי הוא בוחן את נסיבותיו המקלות של הנאשם, ולא פעם מוצא כאלה בשפע – מצבו המשפחתי, הכלכלי, תפקידו הזוטר בעבירה כנהג או קופאי בלבד, ועוד. לאחר כל אלה הוא פוסק עונש נמוך, הרחוק מן הרף המקסימאלי שהוצב על ידי המחוקק, ולרוב גם רחוק מרחק ניכר מן הרף שנקבע בעונש המינימום. כך הציגה את דרך בחינת השיקולים השונים לענישה שופטת בית משפט מחוזי הדנה בתיקי סחר, בפני ועדת חוק חוקה ומשפט:

²⁰¹ לדיון נוסף בנושא הפסיקה בעבירת הסחר בבני אדם ראו: נעמי לבנקרון ויקונו למשפט והנה משפחה: מגמות במשפט בעבירת הסחר בבני אדם 2006.

סוחרי הנשים שיושבים באולם, אתם מסתכלים עליהם ואתם רואים את ההתייחסות לעדות שמופיעות, למתלוננות שעברו אצלם הליכים של ייסורי תופת והציניות שעולה מהם, גסות הרוח, הברוטאליות, אני עושה כאן הכללות שאולי אסור לי לעשות אבל זה כמעט כך, זה אחד התחומים השפלים, הבזויים, הנתעבים ביותר. לא חושבת שהאנשים האלה, ואני אומרת את זה במידה של אי-אחריות, שאלה עשויים להשתקם.

התמונה הכללית היא באמת של הרמה הנמוכה של בני אנוש. יחד עם זה, יש כאלה שהם בעלי משפחות, יש להם ילדים קטנים, יש להם, כשהם מגיעים אלינו הם בכלל אומללים לחלוטין ואתה צריך לנפות את המסכנות שהם מציגים בפניך ולראות עד איפה היא באמת מגיעה. אבל אתה חייב להביא נסיבות אישיות בענישה. ענישה היא לא רק הרתעתית והיא לא סטנדרטית, היא אישית, היא אינדיבידואלית. כשאתה מוריד, יש לך נימוקים למה אתה מוריד – אתה שוקל, אתה חושב, אתה מודד.²⁰²

"מדידות" אלו פועלות, ברובם המכריע של המקרים, לטובת הנאשם, תוך בחינת נסיבות חייו הקשות ותפקידו הזוטר בשרשרת. קורבנו, שעל פי רוב איננה מעידה נגדו, וקולה אינו נשמע בבית המשפט, אינה יכולה להציג מלוא מעשי הנאשם, וללא עדותה קל לבתי המשפט במידה רבה אף יותר לפסוק עונש קל לנאשם.

אמנם, התחשבותם של בתי המשפט בקורבנות סחר שהפכו לסוחרות בעצמן הינה חשובה ורצויה, הגם שאיננה קיימת תמיד; עם זאת, התחשבותם בכל שיקול ושיקול אינדיבידואלי מונעת מהם להתייחס למציאות בה נשים נמכרות כחפצים דוממים.

עד היום היה עונשה של עבירת הסחר קל להפליא. על פי רוב, לנאשם בעבירת הסחר או באחת העבירות הנלוות לה, נפסקו, בממוצע, 3.5 שנות מאסר בפועל. נראה כי עונשן של נשים נטה להיות קל במיוחד, ורק בארבעה מקרים למיטב ידיעתנו עלה עונשן על שנת מאסר אחת.²⁰³ עם זאת, השוואת הסחר בנשים זרות לישראל בשנת 2007, לעומת המצב

²⁰² דברי השופטת ברכה אופיר תום, ישיבת וועדת חוק חוקה ומשפט מיום 1.8.06.
²⁰³ סופיה קוצ'יק נשפטה לארבע שנות מאסר בפועל (תפ"ח (ת"א) 1148/03 מ"י ירמלייב ואח' (גזר דין מיום 8.6.04); על נטליה רואימי הוטלו 5 שנות מאסר בפועל וכן שנה נוספת בתיק מקביל (תפ"ח (ת"א) 1053/04 מ"י נ' רוימי ואח' (גזר דין מיום 21.4.05) וכן פ"ח 1216/04 מ"י נ' רואימי (גזר דין מיום 16.6.05); על אוקסנה בביבה נגזרו שתי שנות מאסר (תפ"ח(נצ') 1175/01 מ"י נ' בביבה גזר דין 20.2.02). עונש המאסר החמור ביותר שהוטל על אישה, הוטל על לודמילה קרמנקו, שנדונה לשבע שנות מאסר בפועל פ"ח (ת"א) 1055/02 מ"י נ' קרמנקו ואח' (גזר דין

שהיה קיים בתחום זה בשנת 2000, יכולה וחייבת לעורר הרהורים נוגים אודות מאבקה של מדינת ישראל בסחר, מאבק שנערך בקול ענות חלושה כמעט לאורך כל הדרך בבתי המשפט. אם בכל זאת, למרות קולתם הבלתי נסבלת של העונשים שנפסקו לסוחרים, הצטמצמו ממדי העבירה בצורה כה ניכרת (כפי שנציג בפרק הבא) מדוע נמנעה מדינת ישראל מלנקוט צעדים אלו בשנות התשעים? ומה מידת אחריותה של ישראל לאלפי הנשים שנסחרו אל תחומה בחמש עשרה השנים האחרונות, תוך הפרת בלתי פוסקת של זכויות האדם שלהן, והתעלמות הרשויות לאורך מרבית התקופה מהפרות אלו? והאם לא הגיעה העת לשים קץ לשאננותן של הרשויות בישראל כיום בנוגע לסוחרים אחרים?

מיום (29.3.04)). שתי הראשונות עסקו באופן עצמאי, ללא מעורבות בן זוג או מבלי שעסקו בזנות בעבר בעצמן, בעוד ששתי האחרונות (בביבה וקרמנקו) היו קרבנות סחר בעצמן.

"הם שינו פאזה": שינוי דמות הסוחר משנת 2006 ואילך

בקרב כל הגורמים המטפלים בדבר קיימת הסכמה כי ממדי הסחר "הקלאסי", בנשים זרות לצורך עיסוק בזנות, הצטמצמו בשנים האחרונות, וכי מספרן קטן מאי פעם בעבר. כך הגדיר את המצב אחד השוטרים:

בשנה האחרונה לא רואים את זה כבר. אין פעילות סביב בתי זונות. התופעה פחתה דרמטית. היינו באילת לא מזמן והיינו בצפון, כי אנחנו יחידה ארצית ואנחנו קבוע בגוש דן, ואין את זה. אני לא אניד שאין את זה בכלל, כי אז אני אשקר, אבל זה אחוזים בודדים, אחרת זה היה מגיע אלינו. אני מדבר עם הרבה אנשים. אנשים שואלים "איפה כל הזונות היפות נעלמו?" אני לא יודע אם גם כמה מאות יש, אולי יש 100 [קורבנות סחר].... רואים שיש ירידה. עובדה שהם פוחדים. פעם, ב-97', כשהיינו דופקים על הדלת היה אומר לנו: "שלום אני בעל הבית". היום זה לא היה קורה. היום נמחקו המתחמים. למשל מתחם שונצינו – נמחק. המקומות המפוארים אינם עוד. היום יש "סאונה", חדר לשעתיים.²⁰⁴

אך עדיין מוקדם להספיד את סוחרי האדם של מדינת ישראל. הם חיים ופועלים, אם כי, כהגדרתה של השופטת ברכה אופיר תום: "הם שינו פאזה".²⁰⁵ אך גם כיום רשויות האכיפה אינן לומדות במהירות מספקת את התבניות החדשות המתפתחות, ואינן נותנות להן מענה הולם.

סחר פנים נרחב בנשים ישראליות למטרת עיסוק בזנות הלך והתפתח בשנתיים האחרונות בישראל, לצד סחר בבני אדם, שהתקיים כאן באין מפריע מאז החלו מהגרי עבודה להגיע לישראל בראשית שנות התשעים. החוק החדש למאבק בסחר ביטל את החלוקה הדיכוטומית, שהייתה מקובלת בציבור ובקרב רשויות האכיפה, בין נשים הנסחרות לישראל מחבר המדינות לבין "כל השאר", וקבע כי גם עבדות ועבודת כפייה, אשר נחשבו עד היום כעושיק וניצול גרידא של מהגרי עבודה, ייחשבו לעבירה. או, במילים אחרות: גם כאשר אדם מאבד את חירותו, מבלי שנמכר ונקנה, ומבלי שהובא מחו"ל במיוחד לצורך עבירה זו, מתבצעת עבירה פלילית. גם אם המטרה היא עבודת סיעוד, או שימוש באברי גופו של אדם לצורך השתלה בגופו של אחר – מדובר בסחר. במסגרת זו, גם אזרחי

²⁰⁴ ראיון עם רפ"ק שוקי בללי מיום 13.8.07.

²⁰⁵ דבריה של השופטת ברכה אופיר תום בישיבת וועדת חוק ושיפוט מיום 1.8.06.

ישראל יוכלו להיחשב כקורבנות סחר, אם יעלה בידי התביעה להוכיח כי איבדו את חירותם, וגופם או תוצריו הפכו שייכים לאחר. השפעותיה של החקיקה בשנה הראשונה לקיומה היו מצומצמות, אם בכלל התקיימו.

סחר פנים בתעשיית המין

פרוטוקול האו"ם למאבק בסחר, כמו גם החוק החדש שנחקק בישראל בשנת 2006, מאפשרים להכיר בסחר פנים בישראל, לזנות או למטרות אחרות.²⁰⁶ כיום, לאחר שצומצם באופן משמעותי הסחר בנשים זרות לישראל, תעשיית המין עודנה משגשגת. ייתכן שהביקוש פחת מעט עקב התהודה התקשורתית הרחבה שהוענקה לסחר, או מכיוון ש"כל הזנות היפות נעלמו", אך חלק ממנו נותר, ללא ספק, על כנו. תעשיית המין הישראלית מאוישת היום, במידה גוברת והולכת, בנשים ישראליות הצורכות סמים ובקטינות.

ביחס לנשים המכורות לסמים, נדמה כי קשה להטיל ספק בעובדה שאין הן אדוניות לגופן, לרצונותיהן, וכי כל אדם העושה בהן שימוש – סרסור או לקוח – אינו מוטרד מרצונן החופשי או מהיעדרו. עם זאת, על רשויות החוק להפנים כי נשים המכורות לסם אינן יכולות לתת הסכמתן לסרסרות בגופן, כי על פי רוב הן נשלטות בידי אחרים, המקבלים לידם את חלק הארי של רווחיהן, והן אינן יכולות לעזוב את מעגל הזנות. אי לכך, נוצרות תבניות של עבדות וסחר ברובם ככולם של המקרים בהם נשים נרקומניות נשלטות בידי סרסור. יש להכיר בנשים אלה כקורבנות סחר, אך זאת מבלי להפחית בחשיבותו של הסיוע אותו יש להעניק גם לנשים אחרות בזנות שאינן קורבנות סחר.

גם **קטינות** לעתים קרובות אינן מודעות לזכויותיהן; קל יותר להפחידן באמצעות אימים, שספק אם היו משפיעים על מבוגר. הן אינן יודעות אם זנות היא עבירה אם לאו, ולעתים חוששות לפנות למשטרה שמא תיידע זו את הוריהן ומכריהן במעשיהן עד כה, או שמא ינקום בהן הסרסור. במצב דברים כזה, כאשר קשת האפשרויות הפתוחה בפניהן מצטמצמת לכדי הישארות במעגל הזנות, גם כאן הופך הסרסור, שמעולם לא שילם פרוטה תמורתן לאיש, לסוחר בבני אדם, והן לקורבנות סחר פנים.

²⁰⁶ מתכונתו הקודמת של החוק אפשרה אף היא העמדה לדין בשל סחר פנים, אך גם אז החוק יושם אך ורק לגבי קורבנות סחר זרות, שנסחרו בתוך ישראל פעם נוספת לאחר שהובאו מחו"ל.

כמו כן, תבנית חדשה נוספת שנוצרה בשנים האחרונות היא סחר בנשים ישראליות לחו"ל. לפחות בשני מקרים עד כה הועמדו לדין אנשים, על כך שהעבירו נשים ישראליות לחו"ל במטרה שיעסקו שם בזנות.²⁰⁷

לא ברור עדיין מי הם האנשים העומדים מאחורי תבניות אלו, אך אין ספק שמספרן של קורבנות סחר פנים בישראל מצוי בעליה מתמדת.²⁰⁸

סחר בבני אדם שלא לתעשיית המין

בישראל התפתחו מאז ראשית שנות התשעים תבניות לא מועטות של סחר למטרות אחרות, ולא רק לזנות: סחר במהגרי עבודה בענף החקלאות, בבניין ובסיעוד, סחר באיברים, ועוד. עם זאת, בחוק העונשין לא התקיימו, עד לאחרונה, איסורים מיוחדים בנושא זה, והמחוקק הסתפק בסעיפים הכלליים לפיהם מועמד לדין מי שמנצל מהגרי העבודה – הסעיפים האוסרים על עושיק, נטילת דרכון ועוד.

מאז נחקק חוק איסור סחר בבני אדם, בשנת 2006, השתנה המצב, לפחות להלכה אם לא למעשה. המשטרה החלה להפנים, במידה כזו או אחרת, כי גם מהגרי עבודה יכולים להיות קורבנות סחר. עם זאת, עדיין ארוכה הדרך עד שתופנם תבנית סחר זו על ידי הציבור בישראל, כמו גם על ידי רשויות האכיפה. בניגוד לסוחרים הנשים לזנות, אותם קל ונוח לשנוא, סוחרים האדם בתחום הבניין והעבודות הם חברות מכובדות, אנשים מהוגנים, ללא עבר פלילי לרוב, אשר לא דבק רבב בשמם הטוב. הם נתפשים כאנשים נורמטיביים,

²⁰⁷ תפ"ח (ת"א) 1097/07 מ"י נ' סבאג (הדיון בתיק טרם הסתיים); פ"ח (ת"א) 1071/06 מ"י נ' קיזנר ואח' (הדיון בתיק טרם הסתיים).

²⁰⁸ מגמה זו של סחר פנים מוכרת גם בעולם: בגרמניה היו בשנת 2004 5% מבין קורבנות הסחר שאותרו אזרחיות גרמניה. בשנת 2005 הן כבר היוו 18% מסך הקורבנות שאותרו – 225 נשים. (דוח המשטרה הפדראלית בגרמניה בנושא הסחר בבני אדם, 2005. תורגם באדיבות מכון היינריך בל). גם בהולנד קיים סחר פנים, בעיקר על רקע קיומם של סרסורים, הזוכים לכינוי Lover Boy – אלו הרוכשים את לב האישה או הנערה בדברי כיבושין, חיבה ואהבה, ובסופו של דבר מסרסרים בה. נערות ההופכות לקורבנות לסחר פנים בהולנד מגיעות בדרך כלל מסכיבה שבה לא זכו לאהבה, לבית חם ולתמיכה. בשנת 2002 4% מבין מי שנחשדו להיות קורבנות סחר היו הולנדיות. בשנת 2003, הן כבר היוו 12% מכלל הקורבנות.

Trafficking in Human Beings, Fourth report of the Dutch National Rapporteur, 2005, p. 56.

ונראה כי בשל כסותם זו המשטרה מתקשה בחקירתם ובהעמדתם לדין. יתירה מזו, לא פעם המדינה שותפה פעילה בסחר כזה. כך למשל, ג'סינטה פרננדז, קורבן סחר מהודו, הובאה לישראל בידי זוג יהלומנים הודים לאחר שעל פי החלטת ממשלה הוחלט לאשר להם ולשכמותם "עובד אמון" אחד וטבח אחד מארץ מוצאם, על מנת שיבשל עבורם בהתאם למצוות דתם.²⁰⁹ דרכונה נלקח ממנה, והיא הוחזקה בבית מעסיקיה כשפחה שנים ארוכות. תבניות סחר מעין אלו קיימות במדינות אחרות, כאשר אזרחי מדינות זרות מביאים עבור עצמם עובדים ממדינות המוצא שלהם, ובסופו של יום מתפתחות תבניות של סחר, עבדות או עבודת כפייה ביחסי המעביד וקורבנו.²¹⁰ כאשר במדינות המוצא נפוצים יחסי העסקה משעבדים, ובמדינת היעד אחד מן הצדדים הינו בעל אזרחות או מעמד חוקי, והוא מעסיק את מי שאיננו בעל מעמד או שמעמדו תלוי במעסיק, התפתחותו של ניצול מעין זה היא רק שאלה של זמן.

עם זאת, אם ביחס ליהלומנים הודים אנו עדיין מוכנים להניח כי מתקיימות תבניות העסקה קשות ונצלניות, הדברים שונים ביחס לאזרחים ישראלים, הנתפסים גורמטיביים, ושאונו מסרבים להטיל ספק ביושרם, או, לכל הפחות, מתקשים בכך מאוד: כך למשל, במושב בן זכאי אותרו בדצמבר 2006 עובדים תאילנדים אשר התגוררו בתנאים לא אנושיים בתוך מכלאות אווזים.²¹¹ הם עבדו ברצף 22-23 שעות ביום ושבעה ימים בשבוע, שכן נדרשו

²⁰⁹ החלטת ממשלה מס' 3021 מיום 6.1.05, כפי שתוקנה בהחלטת הממשלה מיום 31.7.05, קבעה קריטריונים לפיהם ניתן להביא לישראל מהגרי עבודה שאינם נכללים במכסות הכלליות שקובעת הממשלה.

²¹⁰ כך למשל, בת זוגו של שגריר תאילנד בשבדיה הורשעה בכך שהביאה עמה עובדת משק בית לקליפורניה. כאשר הגיעו הוחרם דרכונה של העובדת, והיא נאלצה לעבוד במשך עשרים שעות ביום, שישה ימים בשבוע. בית המשפט גזר שמונה שנות מאסר על הנאשמת. פסק דין זה ניתן כבר ב-1999 והוא מהווה אבן דרך במשפט האמריקאי במלחמתו בתופעת הסחר. ראו:

U.S v. Sapuwan Veerapool, 312 F.3d 1128, 2002 U.S. App.

במקרה נוסף, שהתרחש בווינגטון, משפחה קמרונית גייסה שתי צעירות קמרוניות לעבודות משק בית. העובדות הגיעו בשל ההבטחה כי העבודה בבית המשפחה תאפשר להן ללמוד בארצות הברית ולחסוך כסף. אולם כאשר הגיעו לארצות הברית המשפחה אסרה עליהן את היציאה מתחומי הבית, והעבידה אותן כ-14 שעות ביממה. שתי הצעירות ברחו בסופו של דבר מביתם של המעבידים, האחת לאחר שנתיים והשנייה לאחר חמש שנים. בשנת 2001 הועמדו לדין שלושה מבני המשפחה באשמת ביצוע עבירה של עבודת כפייה, נמצאו אשמים ונגזרו עליהם עונשי מאסר שבין חמש לתשע שנים. כמו כן הם חויבו לשלם פיצויים בגובה של \$ 100,000. ראו: **U.S v. Louisa**

Satia, 68 Fed. Appx. 4282003 U.S. App.

²¹¹ רותי סיני, 20 שעות פיטמו אווזים ובלילה ישנו לצד הפגרים, הארץ 10.12.06.

לפטם את האווזים מדי ארבע שעות. במדינת מוצאם הותירו חוב של 9000 דולר, אותו נדרשו להחזיר. כנגד החקלאים שהעסיקו אותם, זוג אחים, הוגש כתב אישום בגין צער בעלי חיים, בשל יחסם לעופות.²¹² על יחסם לאזרחים התאילנדים לא נדרשו האחים לתת את הדין עד היום, תשעה חודשים לאחר התרחשות האירועים. במקרה אחר, הוגשה תלונה, שעודנה נחקרת בידי המשטרה, כנגד איש עסקים בעל תפקיד דיפלומטי, בחשד שהחזיק מהגרת עבודה בתנאי עבדות ותקף אותה מינית.²¹³ גם בפרשה זו טרם הוגש כתב אישום.

אנו מתקשים לראות באנשים אלו סוחרי אדם; אנו רואים בהם "אחד מאתנו", חלק מן החברה הנורמטיבית, ומתקשים לחקור אותם, להעמידם לדין, להסיר את צעיף הלגיטימיות תחתיו הם מסתתרים. אך הם שם- קיימים, פועלים, וסוחרים באנשים אחרים או מחזיקים אותם בתנאי עבדות או בעבודת כפייה. כקבוצה, הדבר היחיד שניתן לומר עליהם הוא שהנורמטיביות שלהם שימשה להם כמגן עד היום; ולא נותר אלא לקוות כי רשויות האכיפה ישכילו לפרוץ מגן זה עד מהרה.

²¹² ת"פ 1343/07 (ראשל"צ) מ"י נ' לגזיאל ואח' (הדיון בתיק טרם הסתיים).
²¹³ תמרה טראובמן במקום עבודות בית- אונס ועבודות הארץ 13.8.07 עמ' א1.

סוף דבר: על הבנאליות של הרוע

סוחר הנשים הישראלי, עלה לישראל, על פי רוב, ממדינות ברית המועצות במשך שנות התשעים. עם עלייתו, נקלע לקשיים כלכליים, ובמסגרתם נקלע, שלא בטובתו ולא תמיד מרצונו, לדבריו, למעגל הסחר בנשים. לא תמיד הוא עבריון מועד, ולעתים זוהי העבירה הראשונה בגינה הוא נדרש לתת את הדין, גם אם לא העבירה הראשונה אותה ביצע בפועל.

הוא טוען כי איננו חוליה מרכזית בשרשרת הסחר, ובית משפט נוטה, במידה רבה, לקבל את טיעונו זה. נראה כי במציאות הישראלית, במיוחד כפי שהיא מוצגת בשורה ארוכה של הסדרי טיעון מפקפקים, אין כמעט "חוליות מרכזיות", או, במלים אחרות, מתנהל בישראל סחר ער בנשים, אך ללא סוחרים: יש קופאים, נהגים, שומרים, יש מי שדואגים להתאים ביגוד לנשים, לפרסם מודעות המיידעות לקוחות על מיקומו של בית הבושת, אך אין סוחרים "של ממש".

בבית המשפט מציג הנאשם חרטה על מעשיו, מציג עצמו בורג קטן במערכת גדולה, קורבן של נסיבות כלכליות או אישיות קשות, ובית המשפט, על פי רוב, נענה לתחינותיו, ומקל בעונשו. וכך, בעוד שהשופטים מתחרים איש ברעהו מי יגדיל עשות ברטוריקה המכפישה את הסוחר, העונשים נותרים קלים על פי רוב. העובדה שהנאשם איננו יליד ישראל מקנה לו יתרון כפול: בתקופה בה הוא עוסק בסחר, הוא מנצל את קשריו במדינת המוצא, את הכרותו עם התרבות ואת השפה הרוסית השגורה על פיו, ועושה בהם שימוש לצורך "עסקיו"; אך אם יידרש לתת את הדין בבית המשפט, ייכמר לב השופטים על "עולה חדש" שנקלע לנסיבות עגומות, עקב קשיים כלכליים או חברתיים הנלווים למעבר מארץ הולדתו לישראל, והם יקלו בעונשו.

למחפשים את הרוע המוחלט בקרב סוחרי הנשים, סביר כי דוח זה זימן אכזבה. לרוב היו אלו דגי הרקק, ולא הלווייתנים, אשר הועמדו לדין בישראל. עם זאת, אין לתת לטיעון "הברגים הקטנים" להשפיע על עמדתו של בית המשפט. אף אם תתקבל טענה זו כנכונה,

והנאשמים המועמדים לדין בישראל הינם ברגים בלבד, כל בורג במערכת חיוני לפעולתה, שכן "בלעדי דגי הרקק לא יוכלו לשרוד הלוויתנים".²¹⁴

המלצות

קיימים מספר צעדים, אותם אפשר וניתן לנקוט על מנת ליישם ממצאי נייר עמדה זה. ראשית, יש להחמיר בענישה. אין להתחשב יתר על המידה בנסיבות מקלות בעת מתן גזר הדין, שכן בפועל, כפי שהראה נייר עמדה זה, נסיבות מקלות מעין אלו אינן היוצא מן הכלל, כי אם הכלל: למרבית סוחרי הנשים יש משפחה הנקלעת למשבר בשל הסחר; הם סובלים מבעיות כלכליות אותן המעצר רק מחריף; ולעתים הם סובלים גם מבעיות בריאות ובעיות נפשיות. כמו כן, הם מנסים להמעיט בחשיבות תפקידם בשרשרת הסחר בבואם לתת את הדין על מעשיהם. עם זאת, טיעון כפול זה של בעיות אישיות בחיי הסוחר ותפקידו השולי בשרשרת הסחר צריך להדחות על הסף, למעט במקרים בהם מדובר בקורבנות סחר שהפכו לסוחרות בעצמן, אז יש לשים דגש רב יותר על שיקום.

שנית, יש לקבוע תוכניות שיקום המותאמות במיוחד עבור הסוחרים. ממדי הרצידיביזם בקרב הסוחרים מורים על כך שהוצאתם ממעגל הסחר תוכל להתבצע רק על ידי תכנית שיקום מתאימה, שכן נראה כי המאסר כשל מלהרתיעם. דברים אלו נכונים במיוחד כאשר מדובר בסוחרים שבעצמם היו קורבן התעללות, אך לא רק לגביהם. אמנם, יש לקחת בחשבון כי לעתים שיקום הולם ותקופת מאסר ארוכה יבואו זה על חשבון זה, אולם יש גם לקחת בחשבון כי תכניות השיקום הקיימות אינן בהכרח מתאימות לפרופיל הסוחר שהוצג בנייר עמדה זה, ויש לבנות תכנית המותאמת במידה רבה יותר לצרכיו.

מסקנה שלישית ואחרונה היא כי החוליה העיקרית, בה יש להתמקד במאבק בתעשיית המין, הוא הלקוח דווקא, ולא הסוחר. במתכונת הנוכחית, בה פועלת כלכלת שוק בסיסית בתחום הסחר, הפללת לקוחות תפחית לפחות חלק מן הביקוש, ובכך תפחית את כדאיותו הכלכלית של הסחר.

²¹⁴ ת"פ (ת"א) 1123/03 מ"י נ' ליפשיץ ואח' (גזר דין מיום 29.1.04).

ביבליוגרפיה

אמנות בין לאומיות

Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children; Supplementing the United Nation Convention against Transnational Organized Crime (2000), article 3(a).

ספרים

דוד אוחנה, משיחיות וממלכתיות - בן-גוריון והאינטלקטואלים, בין הזון מזדני לתאולוגיה פוליטית, 2003.
גור אלרואי אימיגרנטים, 2004.
ארווינג גופמן, על מאפייני המוסדות הטוטליים, 2006.
ג'ודית לואיס הרמן, טראומה והחלמה, 1994.
ש. גיורא שוהם וגבריאל שביט, עבירות ועונשים: מבוא לפנולוגיה, 1990.
מרגלית שילה נסיכה או שבויה? החוויה הנשית של היישוב הישן בירושלים -1840
1914 2001
מרגלית שילה אתגר המגדר- נשים בעליות הראשונות 2007

Kathleen Barry The Prostitution of Sexuality 1995.

Julia O'Connell Davidson **Prostitution, Power and Freedom** 1998.

Maggie O'Neill **Prostitution and Feminism** 2001.

Helen Reynolds, **The Economics of Prostitution** 1986.

Rethinking Prostitution: Purchasing sex in the 1990's Edited by Graham Scambler and Annette Scambler, 1997.

Sex for Sale, Prostitution, Pornography and the Sex Industry Edited by Ronald Weitzer 2000.

דוחות

נעמי לבנקרון ויוסי דהאן אישה עוברת לסוחר 2003.

נעמי לבנקרון ויקוו למשפט והנה משפח: מגמות במשפט בעבירת הסחר בבני אדם 2006.

Donna M. Hughes **The Demand for Victims of Sex Trafficking**, 2005, available at:

http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_for_victims.pdf

Anna G. Korvinus, **Trafficking in Human Beings**- Third report of the Dutch National Rapporteur 2005.

Sergey Krivosheev, Vitaliy Kuts, Vasilij Sobolev **Review of the Mechanisms, Means and Law Enforcement Response to Trafficking in Persons in Ukraine** IOM 2001.

T. May, A. Hrocopos, M. Hough "For Love or for Money: Pimps and the Management of sex Work" **Police Research Series** 134, 2000.

Trafficking in Human Beings, Fourth report of the Dutch National Rapporteur, 2005.

מאמרים

גדי אשד "הפשיעה המאורגנת בישראל ובעולם- מגמות ותהליכים" **המשפט** 19, 14.
דבורה ברנשטיין 'נטישה, זנות ושיגעון בתל אביב' **תיאוריה וביקורת** 25, 143.
אבי דוידוביץ, נורמליזציה של הפשיעה בקרב יוצאי חבר מדינות העמים, **מראות המשטרה** 154, מרץ 1996.
מנחם אמיר, היש פשע מאורגן בישראל, **שערי משפט** ב(3) תשס"א, 321.
מנחם אמיר "על נשים בפשע המאורגן" **מראות המשטרה** 177, 34 מאי- יוני 2000.
נויה רימלט כאשר נשים נהיות אלימות פלילים י' (תשס"ב) 277.
ענת גור, **פרופיל האישה העבריינית - מאפיינים ייחודיים ודרכי טיפול ושיקום מותאמות**, הרשות לשיקום האסיר, בקישור:
http://www.shikumasir.org/index.php?page_id=30&tat=39&tat_tat=43

תקשורת

תמרה טראובמן במקום עבודות בית- אונס ועבדות הארץ 13.8.07 עמ' א'
רותי סיני, 20 שעות פיטמו אווזים ובלילה ישנו לצד הפגרים, **הארץ** 10.12.06, עמ' א'
אוריה שביט נגמר הבית זונות **מוסף הארץ**, 2.11.01.

ישיבות כנסת

פרוטוקול ועדת החקירה הפרלמנטארית לסחר בנשים מיום 16.6.02.
פרוטוקול מישיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית מיום 18.6.02.
פרוטוקול מישיבת ועדת החקירה הפרלמנטארית מיום 19.6.02.
פרוטוקול וועדת החקירה הפרלמנטארית לסחר בנשים מיום 29.7.03.
פרוטוקול ישיבת וועדת חוק חוקה ומשפט מיום 1.8.06.

פסיקה

ע"פ 114/51 בן אליהו נ' היועץ המשפטי לממשלת ישראל ה' 1644.
ע"פ 268/63 פינקלשטיין נ' היועץ המשפטי לממשלה יז 2101.
ע"פ 361/63 בלגאלי נ' היועץ המשפטי לממשלה יח (3) 61.
ע"פ 135/64 מאיר נ' היועץ המשפטי לממשלה יט (3) 63.
ע"פ 94/65 תורג'מן נ' היועץ המשפטי לממשלה יט (3) 57.

ע"פ 344/65 ביץ נגד היועץ המשפטי לממשלה כ (1) 195.
 ע"פ 238/66 פרג' נ' מ"י כ (4) 477.
 ע"פ 400/73 גיאת נ' מ"י כח (1) 604.
 ע"פ 3520/91 תורג'מן נ' מ"י מז (1) 441.
 בש"פ 2444/92 אבוטבול נ' מ"י (החלטה מיום 20.5.92
 בש"פ 4162/94 חיטיבשוילי נ' מ"י (החלטה מיום 28.7.94)
 ת"פ (ת"א) 6889/95 מ"י נ' בנוליאל (גזר דין מיום 13.10.96).
 פ (שלום- ת"א) 926/96 מ"י נ' ראובנוב (הכרעת דין מיום 21.11.02).
 בש"פ 2596/97 מ"י נ' בן ברוך (החלטה מיום 1.5.97).
 ע"פ 1578/99 ביטון נ' מ"י (פסק דין מיום 17.12.01).
 ת"פ (קרית גת) 1769/99 מ"י נ' קסלר ואח' (גזר דין מיום 12.4.00).
 ב"ש (י-ם) 2276/99 מ"י נ' עוואד (החלטה מיום 7.5.99).
 בש"פ 2315/99 מ"י נ' קסלר (החלטה מיום 6.1.00).
 ב"ש (י-ם) 3363/99 מ"י נ' חסון ואח' (החלטה מיום 14.11.99).
 ב"ש (ב"ש) 6265/99 מ"י נ' בוויגו (החלטה מיום 8.3.99).
 ת"פ (ב"ש) 8113/99 מ"י נ' קאזאמל (גזר דין מיום 9.7.00).
 פ (אש) 2313/00 מ"י נ' גיימן (לא פורסם).
 ע"פ (ת"א) 70739/00 מזרחי ואח' נ' מ"י (פסק דין מיום 28.12.00).
 ת"פ (חי') 212/01 מ"י נ' חיון (גזר דין מיום 25.2.03).
 בש"פ 291/01 רביאי נ' מ"י (החלטה מיום 22.1.01).
 פ"ח (ב"ש) 902/01 מ"י נ' סובולב ואח' (גזר דין מיום 2.8.01).
 ת"פ (ת"א) 1030/01 מ"י נ' גוימן (גזר דין מיום 6.6.01).
 פ"ח (ת"א) 1097/01 מ"י נ' שכטמן ואח' (גזר דין מיום 18.10.01).
 תפ"ח (ת"א) 1119/01 מ"י נ' דביר (גזר דין מיום 26.11.01).
 תפ"ח (ת"א) 1158/01 מ"י נ' שמואלוב (גזר דין מיום 16.1.02).
 תפ"ח (נצ') 1175/01 מ"י נ' בביבה (גזר דין מיום 20.2.02).
 ב"ש (חי') 1207/01 מ"י נ' פדלון ואח' (החלטה מיום 31.1.01).
 ת"פ (ת"א) 10003/01 מ"י נ' משולם (החלטה מיום 30.12.01).
 ב"ש (ב"ש) 20702/01 ביטון נ' מ"י (החלטה מיום 24.4.01).
 ב"ש (חי') 4299/01 מ"י נ' שרייפר (החלטה מיום 14.10.01).
 ב"ש (חי') 4319/01 מ"י נ' בגל ואח' (החלטה מיום 1.10.01).
 פ"ח (ב"ש) 910/02 מ"י נ' דושקר (גזר דין מיום 20.1.03).
 פ"ח (ב"ש) 910/02 מ"י נ' דושקר ואח' (הכרעת דין מיום 15.12.02).
 פ"ח (ב"ש) 966/02 מ"י נ' זגייר ואח' (גזר דין מיום 1.5.05).
 פ"ח (ת"א) 1055/02 מ"י נ' קרמנקו ואח' (גזר דין מיום 29.3.04).
 פ"ח (ת"א) 1077/02 מ"י נ' סולימאן ואח' (הכרעת דין מיום 7.1.04).
 תפ"ח (ת"א) 1095/02 מ"י נ' גלעדי ואח' (גזר דין מיום 30.9.03).
 פ"ח (ת"א) 1152/02 מ"י נ' סלומון (הכרעת דין מיום 3.3.04).
 תפ"ח (ת"א) 1240/02 מ"י נ' חורש (גזר דין מיום 29.5.03).
 תפ"ח (ת"א) 1241/02 מ"י נ' ראובנוב (גזר דין מיום 18.1.04).
 ע"פ 1978/02 ביגל נ' מ"י (פסק דין מיום 2.5.05).

- ב"ש (חי') 4893/02 מ"י נ' בורשטיין (החלטה מיום 27.11.02).
- תפ"ח (י-ם) 5049/02 מ"י נ' חסון ואח' (גזר דין מיום 13.11.02).
- ב"ש (ב"ש) 22753/02 מ"י נ' קרקבי ואח' (החלטה מיום 5.12.02).
- ב"ש (ב"ש) 21830/02 מ"י נ' זגייר ואח' (החלטה מיום 25.8.02).
- ב"ש (ת"א) 91283/02 מ"י נ' גלעדי (החלטה מיום 26.6.02).
- ב"ש (ת"א) 92946/02 מ"י נ' טל (החלטה מיום 23.1.03).
- ב"ש (ת"א) 92978/02 מ"י נ' פישמן ואח' (החלטה מיום 9.1.03).
- ת"פ (חי') 355/03 מ"י נ' זסלבסקי (גזר דין מיום 22.4.04).
- ת"פ (חי') 386/03 מ"י נ' מורדכוביץ (הכרעת דין מיום 9.8.04).
- פ"ח (ב"ש) 904/03 מ"י נ' זלצקי (הכרעת דין מיום 5.12.04).
- ת"פ (ב"ש) 904/03 מ"י נ' זלצקי ואח' (גזר דין מיום 1.2.05).
- פ"ח (ב"ש) 1000/03 מ"י נ' אבא ואח' (גזר דין מיום 12.7.04 לנאשם 1).
- פ"ח (ת"א) 1075/03 מ"י נ' מלוקנדוב (הכרעת דין מיום 22.7.04).
- תפ"ח (ת"א) 1084/03 מ"י נ' זוהר (גזר דין מיום 4.11.04).
- תפ"ח (ת"א) 1085/03 מ"י נ' ארג'נטר ואח' (גזר דין מיום 20.11.03).
- תפ"ח (ת"א) 1113/03 מ"י נ' חפץ ואח' (גזר דין מיום 14.6.04).
- ת"פ (ת"א) 1123/03 מ"י נ' ליפשיץ ואח' (גזר דין מיום 29.1.04).
- תפ"ח (ת"א) 1148/03 מ"י נ' ירמלייב ואח' (גזר דין מיום 8.6.04).
- פ"ח (ת"א) 1151/03 מ"י נ' בונופיל ואח' (גזר דין מיום 20.1.05).
- פ"ח (ת"א) 1182/03 מ"י נ' פלונית (גזר דין מיום 7.4.05).
- ע"פ 1609/03 בוריסוב ואח' נ' מ"י (פסק דין מיום 8.10.2003).
- בש"פ 2878/03 גורדון נ' מ"י (לא פורסם, החלטה מיום 3.4.03).
- ב"ש (י-ם) 4593/03 מ"י נ' אלדנקו (החלטה מיום 16.7.03).
- פ"ח (י-ם) 5086/02 מ"י נ' יצחק ואח' (גזר דין מיום 30.11.03).
- בש"פ 5163/03 ארג'נטר נ' מ"י (החלטה מיום 16.6.03).
- ב"ש (ת"א) 91307/03 מ"י נ' ארג'נטר (החלטה מיום 3.6.03).
- ב"ש (ת"א) 92541/03 מ"י נ' ירמלייב (החלטה מיום 23.10.03).
- בש"פ 9759/03 מ"י נ' פרפל (החלטה מיום 6.11.03).
- פ"ח (י-ם) 774/04 מ"י נ' בוסלוביץ (גזר דין מיום 20.3.05).
- תפ"ח (ב"ש) 959/04 מ"י נ' נורמטוב ואח' (הכרעת דין מיום 18.9.06).
- פ"ח (ב"ש) 987/04 מ"י נ' קבנוב, פרוטוקול מיום 15.11.04.
- פ"ח (ב"ש) 992/04 מ"י נ' מירזוקנדוב (גזר דין מיום 15.2.05).
- פ"ח (ת"א) 1012/04 מ"י נ' קופרמן (גזר דין מיום 13.10.04).
- פ"ח (ת"א) 1012/04 מ"י נ' שימישיאשוילי (גזר דין מיום 10.11.05).
- פ"ח (ת"א) 1013/04 מ"י נ' רפאילוב (גזר דין מיום 27.12.04).
- פ"ח (ב"ש) 1040/04 מ"י נ' אירקובה (גזר דין מיום 21.3.05).
- תפ"ח (ת"א) 1053/04 מ"י נ' רוימי ואח' (גזר דין מיום 21.4.05).
- תפ"ח (ת"א) 1141/04 מ"י נ' עופר ואח' (הכרעת דין מיום 3.10.06).
- תפ"ח (ת"א) 1141/04 מ"י נ' עופר ואח' (גזר דין 8.11.06).
- פ"ח (ת"א) 1169/04 מ"י נ' אשורוב (גזר דין מיום 9.5.05).
- פ"ח (ת"א) 1216/04 מ"י נ' רואימי ואח' (גזר דין מיום 16.6.05).

בש"פ 1351/04 קונופליוב נ' מ"י (לא פורסם, החלטה מיום 22.2.04)
 בש"פ (י-ם) 1991/04 איליצינקו נ' מ"י (החלטה מיום 9.3.04).
 תפ (חי) 3091/04 מ"י נ' סמנצ'וק (גזר דין מיום 9.2.05).
 ב"ש (חי) 3678/04 מ"י נ' ליבשיץ (החלטה מיום 13.4.04)
 ב"ש (חי) 4615/04 מ"י נ' מלכה (החלטה מיום 19.8.04).
 ב"ש (חי) 4808/04 מ"י נ' קרמר (החלטה מיום 10.6.04).
 פ (ת"א) 4990/04 מ"י נ' אילת (הכרעת דין מיום 13.3.2006).
 ב"ש (י-ם) 7033/04 מ"י נ' בוסולוביץ (החלטה מיום 1.12.04)
 ע"פ 7757/04 בורשטיין נ' מ"י (פסק דין מיום 23.2.05)
 בש"פ 8458/04 אברהם נ' מ"י (החלטה מיום 22.9.04).
 ב"ש (ת"א) 90411/04 מ"י נ' אטאבייב (החלטה מיום 17.2.04).
 ע"פ 10545/04 מ"י נ' אלדנקו ואח' (פסק דין מיום 6.2.2006).
 ע"פ 735/05 מ"י נ' מ"י (פסק דין מיום 13.6.07).
 בש"פ 935/05 מ"י נ' נורמטוב ואח' (החלטה מיום 21.2.05).
 ת"פ (ת"א) 4268/05 מ"י נ' שווגר (הכרעת דין מיום 18.6.06).
 בש"פ 4963/05 מ"י נ' ארחיפוב (החלטה מיום 29.5.05).
 פ"ח (ת"א) 1030/05 מ"י נ' כץ (גזר דין מיום 30.1.06).
 תפ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' כץ ואח' (גזר דין מיום 17.7.06).
 פ"ח (ת"א) 1056/05 מ"י נ' פליקס ואח' (גזר דין מיום 19.6.05).
 ע"פ 263/06 מ"י נ' מ"י (פסק דין מיום 6.6.07).
 פ"ח (ת"א) 1071/06 מ"י נ' קיזנר ואח' (הדיון בתיק טרם הסתיים).
 ת"פ (ת"א) 1139/06 מ"י נ' נעים (גזר דין מיום 13.11.2006).
 בש"פ 3234/06 מ"י נ' ברכמן ואח' (לא פורסם, החלטה מיום 1.5.06)
 ע"פ 4444/06 מ"י נ' מ"י (החלטה מיום 10.8.06).
 ב"ש (ת"א) 91712/06 מ"י נ' טיבט (החלטה מיום 29.5.06).
 ת"פ (ת"א) 40067/06 מ"י נ' צ'ובאני (גזר דין מיום 17.9.2006).
 תפ"ח (ת"א) 1097/07 מ"י נ' סבאג (הדיון בתיק טרם הסתיים).
 ת"פ (ראשל"צ) 1343/07 מ"י נ' לגזיאל ואח' (הדיון בתיק טרם הסתיים).
 פ' (ת"א) 1902/07 מ"י נ' הולצמן (הדיון בתיק טרם הסתיים).
 פ' (ת"א) 40067/07 מ"י נ' זלאי (הדיון בתיק טרם הסתיים).

U.S v. Sapuwan Veerapool, 312 F.3d 1128, 2002 U.S. App.

U.S v. Louisa Satia, 68 Fed. Appx. 4282003 U.S. App.

מקורות נוספים

שלום עליכם "האיש מבואנוס איירס", בתוך סיפורי הרכבת 1909.
 מגדלי מוכר ספרים "בעמק הבכא" בתוך כל כתבי מגדלי מו"ס, 1958.
 דוח המשטרה הפדרלית בגרמניה בנושא הסחר בבני אדם, 2005. תורגם באדיבות מכון היינריך בל.